

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Marea Cameră)

21 decembrie 2023*

Cuprins

I.	Cadrul juridic	6
A.	Statutul FIFA	6
B.	Regulamentul FIFA privind meciurile internaționale	8
C.	Statutul UEFA	9
II.	Situația de fapt din litigiul principal și întrebările preliminare	10
A.	Proiectul privind Superleague	10
B.	Procedura principală și întrebările preliminare	12
III.	Procedura în fața Curții	17
IV.	Cu privire la admisibilitate	18
A.	Cu privire la condițiile procedurale de adoptare a deciziei de trimitere	18
B.	Cu privire la conținutul deciziei de trimitere	19
C.	Cu privire la realitatea litigiului și la relevanța întrebărilor adresate Curții	20
V.	Cu privire la întrebările preliminare	21
A.	Observații introductive	21
1.	Cu privire la obiectul cauzei principale	21
2.	Cu privire la aplicabilitatea dreptului Uniunii în privința sportului și a activității asociațiilor sportive	23
3.	Cu privire la articolul 165 TFUE	25

* Limba de procedură: spaniola.

B.	Cu privire la prima-a cincea întrebare, referitoare la normele de concurență	27
1.	Cu privire la prima întrebare, referitoare la interpretarea articolului 102 TFUE în prezența unor norme referitoare la autorizarea prealabilă a competițiilor de fotbal intercluburi, precum și la participarea cluburilor și a sportivilor la aceste competiții . . .	30
a)	Cu privire la noțiunea de „abuz de poziție dominantă”	30
b)	Cu privire la caracterizarea existenței unui abuz de poziție dominantă	31
c)	Cu privire la calificarea drept abuz de poziție dominantă a normelor referitoare la autorizarea prealabilă a competițiilor de fotbal intercluburi, precum și la participarea cluburilor și a sportivilor la aceste competiții	34
2.	Cu privire la a doua întrebare, referitoare la interpretarea articolului 101 alineatul (1) TFUE în prezența unor norme referitoare la autorizarea prealabilă a competițiilor de fotbal intercluburi, precum și la participarea cluburilor și a sportivilor la aceste competiții	36
a)	Cu privire la noțiunea de comportament care are ca „obiect” sau ca „efect” să aducă atingere concurenței și la caracterizarea existenței unui astfel de comportament . .	37
1)	Cu privire la caracterizarea existenței unui comportament având ca „obiect” împiedicarea, restrângerea sau denaturarea concurenței	38
2)	Cu privire la caracterizarea existenței unui comportament având ca „efect” împiedicarea, restrângerea sau denaturarea concurenței	39
b)	Cu privire la calificarea drept decizie a unei asocieri de întreprinderi având ca „obiect” restrângerea concurenței a normelor referitoare la autorizarea prealabilă a competițiilor de fotbal intercluburi, precum și la participarea cluburilor și a sportivilor la aceste competiții	40
3.	Cu privire la a treia întrebare, referitoare la interpretarea articolului 101 alineatul (1) și a articolului 102 TFUE în prezența unor comportamente care constau în amenințarea cu sancțiuni a cluburilor și a sportivilor care vor participa la competiții neautorizate . .	42
4.	Cu privire la a cincea întrebare, referitoare la posibilitatea de a justifica norme referitoare la autorizarea prealabilă a competițiilor, precum și la participarea cluburilor și a sportivilor la aceste competiții	42
a)	Cu privire la posibilitatea de a considera că anumite comportamente specifice nu intră sub incidența articolului 101 alineatul (1) TFUE și a articolului 102 TFUE . . .	43
b)	Cu privire la exceptarea prevăzută la articolul 101 alineatul (3) TFUE	44
c)	Cu privire la justificarea obiectivă în raport cu articolul 102 TFUE	47
5.	Cu privire la a patra întrebare, referitoare la interpretarea articolelor 101 și 102 TFUE în prezența unor norme referitoare la drepturile legate de competițiile sportive	48
a)	Cu privire la deținerea drepturilor legate de competițiile sportive	49
b)	Cu privire la exploatarea drepturilor legate de competițiile sportive	50

c) Cu privire la existența unei eventuale justificări	52
C. Cu privire la a șasea întrebare, referitoare la libertățile de circulație	55
1. Cu privire la identificarea libertății de circulație relevante	55
2. Cu privire la existența unui obstacol în calea libertății de prestare a serviciilor	56
3. Cu privire la existența unei eventuale justificări	56
Cu privire la cheltuielile de judecată	58

„Trimitere preliminară – Concurență – Piața internă – Reglementări instituite de asociații sportive internaționale – Fotbal profesionist – Entități de drept privat investite cu competențe de reglementare, de control, de decizie și de sancționare – Norme referitoare la autorizarea prealabilă a competițiilor, la participarea cluburilor de fotbal și a jucătorilor la aceste competiții, precum și la exploatarea drepturilor comerciale și mediatic referitoare la competițiile menționate – Desfășurarea în paralel a unor activități economice – Organizarea și comercializarea competițiilor – Exploatarea drepturilor comerciale și mediatic corespunzătoare – Articolul 101 alineatul (1) TFUE – Decizie a unei asocieri de întreprinderi care aduce atingere concurenței – Noțiunile de «obiect» și de «efect» anticoncurențiale – Exceptare în temeiul articolului 101 alineatul (3) TFUE – Condiții – Articolul 102 TFUE – Abuz de poziție dominantă – Justificare – Condiții – Articolul 56 TFUE – Obstacole în calea libertății de prestare a serviciilor – Justificare – Condiții – Sarcina probei”

În cauza C-333/21,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Juzgado de lo Mercantil de Madrid (Tribunalul Comercial din Madrid, Spania), prin decizia din 11 mai 2021, primită de Curte la 27 mai 2021, în procedura

European Superleague Company SL,

împotriva

Fédération internationale de football association (FIFA),

Union des associations européennes de football (UEFA),

cu participarea

A22 Sports Management SL,

Real Federación Española de Fútbol (RFEF),

Liga Nacional de Fútbol Profesional (LNFP),

CURTEA (Marea Cameră),

compusă din domnul K. Lenaerts, președinte, domnul L. Bay Larsen, vicepreședinte, domnul A. Arabadjiev, doamnele A. Prechal, K. Jürimäe și O. Spineanu-Matei, președinți de cameră, domni J.-C. Bonichot și M. Safjan, doamna L. S. Rossi, domni I. Jarukaitis, A. Kumin, N. Jääskinen, N. Wahl, J. Passer (raportor) și M. Gavalec, judecători,

avocat general: domnul A. Rantos,

grefier: doamna M. Ferreira, administratoare principală,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 11 și din 12 iulie 2022,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru European Superleague Company SL, de J.-L. Dupont, avocat, B. Irissarry Robina și M. Odriozola Alén, abogados;
- pentru Fédération internationale de football association (FIFA), de J. M. Baño Fos, abogado, M. Hoskins, barrister, și A. Pascual Morcillo, abogado;
- pentru Union des associations européennes de football (UEFA), de H. Brokelmann, abogado, B. Keane, avocat, S. Love, barrister, D. Slater și D. Waelbroeck, avocați;
- pentru A22 Sports Management SL, de L. A. Alonso Díez, F. Giménez-Alvear Gutiérrez-Maturana, F. Irurzun Montoro, abogados, și M. Sánchez-Puelles González-Carvajal, procurador;
- pentru Real Federación Española de Fútbol (RFEF), de P. Callol García, abogado, B. González Rivero, procuradora, T. González Cueto și J. Manzarbeitia Pérez, abogados;
- pentru Liga Nacional de Fútbol Profesional (LNFP), de D. Crespo Lasso de la Vega, Y. Martínez Mata, M. Pajares Villarroya, J. Ramos Rubio și S. Rating, abogados;
- pentru guvernul spaniol, de L. Aguilera Ruiz și A. Gavela Llopis, în calitate de agenți;
- pentru guvernul ceh, de M. Smolek și J. Vlácil, în calitate de agenți;
- pentru guvernul danez, de J. Farver Kronborg, V. Pasternak Jørgensen, M. Søndahl Wolff și Y. Thyregod Kollberg, în calitate de agenți;
- pentru guvernul german, de J. Möller, în calitate de agent;
- pentru guvernul estonian, de N. Grünberg, în calitate de agent;
- pentru Irlanda, de M. Browne, Chief State Solicitor, A. Joyce și M. Tierney, în calitate de agenți, asistați de S. Brittain, barrister;
- pentru guvernul elen, de K. Boskovits, în calitate de agent;
- pentru guvernul francez, de A.-L. Desjonquères, P. Dodeller, T. Stehelin și N. Vincent, în calitate de agenți;

- pentru guvernul croat, de G. Vidović Mesarek, în calitate de agent;
- pentru guvernul italian, de G. Palmieri, în calitate de agent, asistată de D. Del Gaizo și S. L. Vitale, avvocati dello Stato;
- pentru guvernul cipriot, de I. Neophytou, în calitate de agent;
- pentru guvernul leton, de J. Davidoviča, K. Pommere și I. Romanovska, în calitate de agenți;
- pentru guvernul luxemburghez, de A. Germeaux și T. Uri, în calitate de agenți;
- pentru guvernul maghiar, de M. Z. Fehér, E. Gyarmati și K. Szijjártó, în calitate de agenți;
- pentru guvernul maltez, de A. Buhagiar, în calitate de agent;
- pentru guvernul austriac, de F. Koppensteiner, în calitate de agent;
- pentru guvernul polonez, de B. Majczyna și M. Wiącek, în calitate de agenți;
- pentru guvernul portughez, de P. Barros da Costa, R. Capaz Coelho și C. Chambel Alves, în calitate de agenți, asistați de J. L. da Cruz Vilaça, advogado;
- pentru guvernul român, de E. Gane, L. Lițu și A. Rotăreanu, în calitate de agenți;
- pentru guvernul sloven, de A. Dežman Mušič și N. Pintar Gosenca, în calitate de agenți;
- pentru guvernul slovac, de E. V. Drugda și B. Ricziová, în calitate de agenți;
- pentru guvernul suedez, de O. Simonsson, M. Salborn Hodgson și H. Shev, în calitate de agenți;
- pentru guvernul islandez, de J. B. Bjarnadóttir, în calitate de agent, asistată de G. Bergsteinsson, avocat;
- pentru guvernul norvegian, de F. Bersgø, L.-M. Moen Jünge, O. S. Rathore și P. Wennerås, în calitate de agenți;
- pentru Comisia Europeană, de S. Baches Opi, M. Mataija, G. Meessen, C. Urraca Caviedes și H. van Vliet, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 15 decembrie 2022,

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolelor 101 și 102 TFUE, pe de o parte, și a articolelor 45, 49, 56 și 63 TFUE, pe de altă parte.

- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între European Superleague Company SL (denumită în continuare „ESLC”), pe de o parte, și Fédération internationale de football association (FIFA) și Union des associations européennes de football (UEFA), pe de altă parte, în legătură cu o cerere prin care se urmărește să se declare că FIFA și UEFA au încălcat articolele 101 și 102 TFUE, să se dispună încetarea acestor încălcări, precum și să se adopte diferite somații în privința acestor entități.

I. Cadrul juridic

A. Statutul FIFA

- 3 FIFA este o asociație de drept privat care are sediul în Elveția. Potrivit articolului 2 din statutul său, în ediția din luna septembrie 2020 la care se referă decizia de trimitere (denumit în continuare „Statutul FIFA”), aceasta are ca scop printre altele „organizarea propriilor competiții internaționale”, „stabilirea de norme și de dispoziții care să reglementeze fotbalul și aspectele aferente acestuia și asigurarea respectării acestora”, precum și „controlul fotbalului sub toate formele sale prin adoptarea tuturor măsurilor care se dovedesc necesare sau recomandabile pentru a preveni încălcarea [s]tatutului, a regulamentelor, a deciziilor FIFA și a [l]egilor [j]ocului”, la nivel mondial.
- 4 În conformitate cu articolele 11 și 14 din Statutul FIFA, orice „asociație responsabilă de organizarea și de controlul fotbalului” dintr-o anumită țară poate deveni membră a FIFA cu condiția printre altele să fie deja membră a uneia dintre cele șase confederații continentale recunoscute de FIFA și menționate la articolul 22 din acest statut, printre care figurează UEFA, precum și să se angajeze în prealabil să se conformeze în special statutului, regulamentelor, directivelor și deciziilor FIFA, precum și celor ale confederației continentale a cărei membră este deja această asociație. În practică, peste 200 de asociații naționale de fotbal sunt în prezent membre ale FIFA. În această calitate, ele au, în temeiul articolelor 14 și 15 din Statutul FIFA, obligația printre altele de a determina pe proprii membri sau afiliați să respecte statutul, regulamentele, directivele și deciziile FIFA, precum și de a asigura respectarea acestora de către toți actorii fotbalului, în special ligile profesioniste, cluburi și jucători.
- 5 Articolul 20 din acest statut, intitulat „Statutul cluburilor, al ligilor și al altor grupări de cluburi”, prevede la alineatul 1:
- „Cluburile, ligile sau alte grupări de cluburi afiliate la o asociație membră sunt subordonate acesteia și trebuie să fie recunoscute de aceasta. Competențele, drepturile și obligațiile grupărilor menționate sunt stipulate în statutul asociației membre, iar propriile statute și regulamente trebuie să fie aprobate de aceasta.”
- 6 Articolul 22 din statutul menționat, intitulat „Confederații”, prevede la alineatele 1 și 3:
- „1. Asociațiile membre care fac parte din același continent sunt grupate în cadrul următoarelor confederații recunoscute de FIFA:

[...]

c) Union des Associations Européennes de Football – UEFA

[...]

Recunoașterea de către FIFA a fiecărei confederații implică o respectare reciprocă deplină a fiecăreia dintre aceste autorități în domeniul lor instituțional de competențe, astfel cum este stabilit în prezentul statut.

[...]

3. Fiecare confederație are următoarele drepturi și obligații:

- a) să respecte și să asigure respectarea Statutului, a regulamentelor și a deciziilor FIFA;
- b) să colaboreze strâns cu FIFA în toate domeniile care au legătură cu realizarea scopului prevăzut la articolul 2 și cu organizarea competițiilor internaționale;
- c) să organizeze propriile competiții intercluburi, în conformitate cu calendarul internațional;
- d) să organizeze toate competițiile sale internaționale în conformitate cu calendarul internațional;
- e) să se asigure că nu se constituie nicio ligă internațională sau altă grupare similară de cluburi sau de ligi fără consimțământul său și cel al FIFA;

[...]”

7 Potrivit articolului 24 din Statutul FIFA, organele FIFA cuprind printre altele un „organ legislativ”, denumit „Congres”, care constituie „instanța supremă” a acesteia, un „organ strategic și de supraveghere”, denumit „Consiliu”, precum și un „organ executiv, operațional și administrativ”, denumit „Secretariatul general”.

8 Articolul 67 din acest statut, intitulat „Drepturile asupra competițiilor și a evenimentelor”, are următorul cuprins:

„1. FIFA, asociațiile sale membre și confederațiile sunt titularele originare – fără restricții de conținut, de timp, de loc sau de drept – ale tuturor drepturilor care derivă din competițiile și din alte evenimente aflate sub jurisdicția lor. Printre aceste drepturi se numără drepturile patrimoniale de orice fel, drepturile de înregistrare, de reproducere și de difuzare audiovizuale, drepturile multimedia, drepturile de marketing și de promovare, precum și drepturile de proprietate intelectuală, cum ar fi drepturile asupra semnelor distinctive și drepturile de autor.

2. Consiliul stabilește tipul de exploatare și întinderea utilizării acestor drepturi și adoptă dispoziții speciale în acest scop. Consiliul este liber să decidă dacă intenționează să exploateze drepturile menționate singur sau împreună cu terți sau să delege exploatarea acestora către terți.”

9 Articolul 68 din statutul menționat, intitulat „Autorizația de difuzare”, prevede la alineatul 1:

„FIFA, asociațiile membre și confederațiile sunt singurele competente să autorizeze difuzarea meciurilor și a evenimentelor aflate sub jurisdicția lor, în special pe suporturi audiovizuale, fără restricții de loc, de conținut, de dată, de tehnică sau de drept.”

10 Potrivit articolului 71 din Statutul FIFA, intitulat „Competițiile și meciurile internaționale”:

„1. Consiliul are competența de a adopta orice regulament privind organizarea competițiilor și a meciurilor internaționale care implică echipe reprezentative, ligi, cluburi și/sau echipe improvizate. Niciun meci sau competiție nu poate avea loc fără autorizația prealabilă a FIFA, a confederațiilor și/sau a asociației membre în cauză. Modalitățile sunt reglementate de Regulamentul privind meciurile internaționale.

2. Consiliul poate adopta dispoziții referitoare la aceste meciuri și competiții.

3. Consiliul stabilește criteriile referitoare la autorizarea unor situații speciale neprevăzute de Regulamentul privind meciurile internaționale.

4. Cu excepția autorizării în materie de competențe prevăzute de Regulamentul privind meciurile internaționale, FIFA poate adopta o decizie finală referitoare la autorizarea oricărui meci internațional sau a oricărei competiții internaționale.”

11 Articolul 72 din acest statut, intitulat „Contacte”, prevede la alineatul 1:

„Niciun jucător sau nicio echipă afiliată la o asociație membră sau la un membru al unei confederații admis în mod provizoriu nu poate să joace un meci sau să aibă contacte sportive cu un alt jucător sau o altă echipă care nu este afiliată la o asociație membră sau la un membru al unei confederații admis în mod provizoriu, fără acordul FIFA.”

12 Articolul 73 din statutul menționat, intitulat „Autorizare”, prevede:

„Nicio asociație, ligă sau niciun club care aparține unei asociații membre nu poate să se afilieze la o altă asociație membră sau să participe la competiții pe teritoriul acesteia decât cu titlu excepțional. În toate cazurile, este necesară autorizația celor două asociații membre, a confederației (confederațiilor) în cauză și a FIFA.”

B. Regulamentul FIFA privind meciurile internaționale

13 Articolul 1 din Regulamentul FIFA privind meciurile internaționale, în versiunea în vigoare de la 1 mai 2014, prevede că acest regulament are ca obiect stabilirea autorizațiilor, a notificărilor și a celorlalte cerințe care sunt aplicabile organizării de meciuri sau de competiții între echipe afiliate la diferite asociații naționale de fotbal membre ale FIFA, organizării de meciuri sau de competiții între echipe afiliate la una și aceeași asociație națională atunci când acestea sunt disputate într-o țară terță, precum și organizării de meciuri sau de competiții care implică jucători sau echipe care nu sunt afiliați la o asociație națională.

14 În temeiul articolului 2 din regulamentul menționat, intră în domeniul de aplicare al acestuia toate meciurile internaționale și competițiile internaționale, cu excepția meciurilor disputate în cadrul competițiilor organizate de FIFA sau de una dintre confederațiile continentale recunoscute de aceasta.

15 Potrivit articolului 6 din regulamentul menționat, toate meciurile internaționale trebuie să fie autorizate, după caz, de FIFA, de confederația continentală în cauză și/sau de asociațiile naționale de fotbal membre ale FIFA la care sunt afiliate echipele participante sau în a căror rază teritorială urmează să se dispute aceste meciuri.

- 16 În conformitate cu articolele 7 și 10 din același regulament, orice „meci internațional de categoria întâi”, definit ca fiind orice meci dintre prima echipă reprezentativă a două asociații naționale de fotbal membre ale FIFA, trebuie să fie autorizat atât de FIFA, cât și de confederația continentală și de asociațiile naționale în cauză. În schimb, în temeiul articolelor 8 și 11 din Regulamentul FIFA privind meciurile internaționale, orice „meci internațional de categoria a doua”, definit ca fiind orice meci la care participă prima echipă reprezentativă a unei singure asociații naționale, o altă echipă reprezentativă a unei astfel de asociații naționale, o echipă compusă din jucători înregistrați la mai multe cluburi din aceeași asociație națională sau echipa principală a unui club care evoluează în prima divizie a unei asociații naționale, trebuie să fie autorizată numai de confederațiile continentale și de asociațiile naționale în cauză.

C. Statutul UEFA

- 17 UEFA este de asemenea o asociație de drept privat care are sediul în Elveția.
- 18 Articolul 2 alineatul 1 din Statutul UEFA prevede că UEFA are ca scop:
- „a) să trateze toate chestiunile care privesc fotbalul european;
  - b) să promoveze fotbalul în Europa în spiritul păcii, al înțelegerii și al fairplayului, fără nicio discriminare bazată pe politică, sex, religie, rasă sau pe orice alt motiv;
  - c) să supravegheze și să controleze dezvoltarea fotbalului în Europa sub toate formele sale;
  - d) să pregătească și să organizeze competiții internaționale și turnee internaționale de fotbal sub toate formele sale la nivel european [...];
  - e) să împiedice ca unele metode sau practici să pună în pericol regularitatea meciurilor sau a competițiilor sau să dea naștere unor abuzuri în fotbal;
  - f) să promoveze și să protejeze standardele etice și buna guvernare în fotbalul european;
  - g) să se asigure că valorile sportive prevalează întotdeauna asupra intereselor comerciale;
  - h) să redistribuie veniturile provenite din fotbal în conformitate cu principiul solidarității și să sprijine reinvestițiile în favoarea tuturor nivelurilor și sectoarelor fotbalului, în special a fotbalului de bază;
  - i) să promoveze unitatea între asociațiile sale membre în chestiuni care afectează fotbalul european și mondial;
  - j) să protejeze interesele colective ale asociațiilor sale membre;
  - k) să se asigure că interesele diferitelor părți interesate din cadrul fotbalului european (ligi, cluburi, jucători, suporterii) sunt luate în considerare în mod corespunzător;
  - l) să acționeze ca voce reprezentativă a familiei fotbalului european privită în ansamblu;

- m) să mențină bunele relații și să coopereze cu FIFA și cu celelalte confederații recunoscute de FIFA;
- n) să se asigure că reprezentanții săi din cadrul FIFA acționează în mod loial și în spiritul solidarității europene;
- o) să concilieze interesele asociațiilor sale membre, să arbitreze diferendele care apar între ele și să le asiste în cauze particulare la solicitarea acestora.”
- 19 În conformitate cu articolul 5 din acest statut, orice asociație care este stabilită într-o țară europeană recunoscută ca stat independent de majoritatea membrilor Organizației Națiunilor Unite (ONU) și care este responsabilă de organizarea fotbalului în țara respectivă poate deveni membră a UEFA. În temeiul articolului 7 bis din statutul menționat, o astfel de calitate implică obligația asociațiilor în cauză de a respecta statutul, regulamentele și deciziile UEFA, precum și de a asigura respectarea acestora, în țara de care aparțin, de către ligile profesioniste care le sunt subordonate, precum și de către cluburi și jucători. În practică, peste 50 de asociații naționale de fotbal sunt în prezent membre ale UEFA.
- 20 Potrivit articolelor 11 și 12 din același statut, organele UEFA cuprind printre altele un „organ suprem”, denumit „Congres”, și un „Comitet executiv”.
- 21 Articolul 49 din Statutul UEFA, intitulat „Competiții”, prevede:
- „1. UEFA decide singură organizarea și eliminarea unor competiții internaționale în Europa la care participă asociații și/sau cluburi ale acesteia. Competițiile FIFA nu sunt vizate de această dispoziție.
- [...]
3. Meciurile, competițiile sau turneele internaționale care nu sunt organizate de UEFA, dar sunt jucate pe teritoriul UEFA necesită autorizația prealabilă a FIFA și/sau a UEFA și/sau a asociațiilor membre competente, în conformitate cu Regulamentul FIFA privind meciurile internaționale și cu dispozițiile suplimentare de punere în aplicare adoptate de Comitetul executiv al UEFA.”
- 22 Articolul 51 din acest statut, intitulat „Relații interzise”, prevede:
- „1. Nu se pot constitui fără autorizația UEFA grupuri sau alianțe între asociații membre ale UEFA sau între ligi sau cluburi afiliate în mod direct sau indirect la diferite asociații membre ale UEFA.
2. Membrii UEFA sau ligile și cluburile care sunt afiliate la aceștia nu pot nici să joace, nici să organizeze meciuri în afara propriului teritoriu fără autorizația asociațiilor membre în cauză.”

II. Situația de fapt din litigiul principal și întrebările preliminare

A. Proiectul privind Superleague

- 23 ESLC este o societate de drept privat cu sediul în Spania. Aceasta a fost constituită la inițiativa unui ansamblu de cluburi de fotbal profesionist care sunt ele însele stabilite, după caz, în Spania (Club Atlético de Madrid, Fútbol Club Barcelona și Real Madrid Club de Fútbol), în Italia

(Associazione Calcio Milan, Football Club Internazionale Milano și Juventus Football Club) și în Regatul Unit (Arsenal Football Club, Chelsea Football Club, Liverpool Football Club, Manchester City Football Club, Manchester United Football Club și Tottenham Hotspur Football Club). Potrivit deciziei de trimitere, ea are ca obiect instituirea unui proiect privind o nouă competiție internațională de fotbal profesionist denumită „Superleague”. În acest scop, ea a constituit sau a avut în vedere să constituie alte trei societăți cu vocația de a se ocupa, prima, de gestiunea financiară, sportivă și disciplinară a Superleague după instituirea acesteia, a doua, de exploatarea drepturilor mediatice legate de această competiție și, a treia, de exploatarea celorlalte active comerciale legate de competiția menționată.

- 24 A22 Sports Management SL este de asemenea o societate de drept privat cu sediul în Spania. Aceasta se prezintă ca având drept obiect furnizarea de servicii legate de instituirea, precum și de gestionarea competițiilor de fotbal profesionist și, în special, a proiectului privind Superleague.
- 25 În ceea ce privește lansarea acestui proiect, din decizia de trimitere reiese, mai întâi, că cluburile de fotbal profesionist care au constituit ESLC intenționau să instituie o nouă competiție internațională de fotbal care să implice, pe de o parte, 12-15 cluburi de fotbal profesionist cu statutul de „membri permanenți” și, pe de altă parte, un număr care urmează să fie definit de cluburi de fotbal profesionist cu statutul de „cluburi calificate” care trebuie să fie selectate potrivit unui proces determinat.
- 26 În continuare, proiectul menționat se întemeia pe un pact de acționariat și de investiții care prevedea, pe de o parte, încheierea unei serii de contracte care să lege fiecare dintre cluburile de fotbal profesionist care participă sau care are vocația de a participa la Superleague de cele trei societăți constituite sau care urmau să fie constituite de ESLC și care avea ca obiect să precizeze printre altele modalitățile potrivit cărora aceste cluburi trebuiau să cesioneze către ESLC drepturile lor mediatice sau comerciale asupra acestei competiții, precum și remunerarea unei asemenea cesiuni. Pe de altă parte, se avea în vedere încheierea unei serii de contracte între aceste trei societăți, în scopul coordonării furnizării serviciilor necesare pentru gestionarea Superleague, pentru exploatarea drepturilor cesionate către ESLC și pentru atribuirea către cluburile participante a fondurilor aflate la dispoziția ESLC. Punerea la dispoziție a acestor fonduri era ea însăși prevăzută într-o scrisoare prin care JP Morgan AG se angaja să acorde ESLC, prin intermediul unui credit punte cu o valoare maximă de aproximativ 4 miliarde de euro, un sprijin financiar și o subvenție de infrastructură destinate să permită instituirea Superleague și finanțarea sa provizorie, în așteptarea organizării unei emisiuni de obligațiuni pe piețele de capital.
- 27 În sfârșit, pactul de acționariat și de investiții în discuție subordona instituirea Superleague și punerea la dispoziție a fondurilor necesare în acest scop unei condiții suspensive constând în obținerea fie a recunoașterii de către FIFA sau UEFA a acestei competiții internaționale și a conformității sale cu normele adoptate de aceste două entități, fie a acordării de către autoritățile administrative sau judiciare competente a unei protecții juridice care să permită cluburilor de fotbal profesionist care au statutul de membri permanenți ai competiției menționate să participe la ea fără ca aceasta să afecteze apartenența sau participarea lor la asociațiile naționale de fotbal, la ligile profesionale sau la competițiile internaționale în care erau implicate până atunci. În acest scop, pactul menționat prevedea printre altele că proiectul privind Superleague urma să fie adus la cunoștința FIFA și a UEFA.

B. Procedura principală și întrebările preliminare

- 28 Procedura principală are la origine o acțiune în materie comercială, însoțită de o cerere de adoptare a unor măsuri asigurătorii fără o dezbatere în contradictoriu (*inaudita parte*), care a fost introdusă de ESLC la Juzgado de lo Mercantil de Madrid (Tribunalul Comercial din Madrid, Spania) și care este îndreptată împotriva FIFA și UEFA.
- 29 Potrivit instanței de trimitere, introducerea acestei acțiuni a urmat lansării de către ESLC a proiectului privind Superleague, precum și opoziției FIFA și UEFA față de acest proiect.
- 30 În această privință, instanța de trimitere menționează că, la 21 ianuarie 2021, FIFA și cele șase confederații continentale recunoscute de aceasta, printre care UEFA, au publicat o declarație în care, în primul rând, și-au exprimat refuzul de a recunoaște Superleague, în al doilea rând, au anunțat că orice club de fotbal profesionist și orice jucător care va participa la această competiție internațională va fi exclus de la cele organizate de FIFA și de UEFA și, în al treilea rând, au subliniat că toate competițiile internaționale de fotbal trebuiau să fie organizate sau autorizate de entitățile competente, astfel cum sunt prevăzute de statutele FIFA și ale confederațiilor continentale. Această declarație cuprindea în special următorul pasaj:

„În urma recentelor speculații transmise de mass-media cu privire la crearea de către anumite cluburi europene a unei «Super League» europene închise, FIFA și cele șase confederații [...] doresc să reitereze și să sublinieze fără ambiguitate că o astfel de competiție nu va fi recunoscută nici de FIFA, nici de confederația în cauză. Ca urmare a acestui fapt, oricărui club sau jucător care va participa la o astfel de competiție i se va refuza dreptul de a participa la orice competiție organizată de FIFA sau de confederația sa.

În conformitate cu statutele FIFA și ale confederațiilor, toate competițiile trebuie să fie organizate sau recunoscute de organul competent la nivelul lor respectiv, de FIFA la nivel internațional și de confederația în cauză la nivel continental.”

- 31 Pe de altă parte, la 18 aprilie 2021, UEFA, asociația engleză, cea spaniolă și cea italiană de fotbal, precum și unele dintre ligile profesionale subordonate acestora au publicat un comunicat în care se arăta printre altele că „cluburilor în cauză li se va interzice să participe la orice altă competiție la nivel național, european sau mondial, iar jucătorilor acestora li se va putea refuza posibilitatea de a-și reprezenta echipa națională”.
- 32 La 19 și la 20 aprilie 2021, instanța de trimitere a statuat succesiv că acțiunea ESLC era admisibilă și a adoptat, cu titlu asigurătoriu și fără o dezbatere în contradictoriu, o serie de somații destinate în esență să determine FIFA, UEFA și, prin intermediul lor, asociațiile naționale de fotbal care sunt membre ale acestora să se abțină, pe toată durata procedurii jurisdicționale, de la orice comportament de natură să împiedice sau să îngreuneze instituirea Superleague și participarea cluburilor de fotbal profesionist, precum și a jucătorilor la aceasta și, în special, de la orice măsură disciplinară, de la orice sancțiune, precum și de la orice amenințare privind adoptarea unor asemenea măsuri sau sancțiuni împotriva cluburilor sau a jucătorilor.
- 33 În susținerea cererii sale de decizie preliminară, această instanță arată în esență, în primul rând, că din jurisprudența constantă a Curții și a Tribunalului rezultă că activitatea sportivă nu este exclusă din domeniul de aplicare al dispozițiilor Tratatului FUE referitoare la libertățile de circulație (Hotărârea din 15 decembrie 1995, Bosman, C-415/93, EU:C:1995:463, precum și Hotărârea din

13 iunie 2019, TopFit și Biffi, C-22/18, EU:C:2019:497) și la normele de concurență (Hotărârea din 1 iulie 2008, MOTOE, C-49/07, EU:C:2008:376, și Hotărârea din 26 ianuarie 2005, Piau/Comisia, T-193/02, EU:T:2005:22).

- 34 În al doilea rând, instanța menționată consideră că cele două activități economice distincte, dar complementare, care constituie piața relevantă în speță din punct de vedere material și geografic, sunt organizarea și comercializarea competițiilor internaționale de fotbal intercluburi pe teritoriul Uniunii, pe de o parte, și exploatarea diferitelor drepturi legate de aceste competiții, indiferent dacă este vorba despre drepturi patrimoniale, despre drepturi de înregistrare, de reproducere și de difuzare audiovizuale, despre alte drepturi mediatice, despre drepturi de natură comercială sau despre drepturi de proprietate intelectuală, pe de altă parte.
- 35 În al treilea rând, ea apreciază că FIFA și UEFA dețin de mult timp o poziție de monopol economic și comercial, așadar o poziție dominantă, pe piața relevantă, care le permite să se comporte pe această piață în mod independent de orice concurență potențială, care face din ele parteneri obligatorii pentru orice entitate ce operează deja sau care dorește să intre, într-un fel sau altul, pe această piață și care le impune o răspundere specială în materie de menținere a concurenței.
- 36 În această privință, ea observă, mai întâi, că poziția dominantă de care beneficiază FIFA și UEFA afectează nu numai întreprinderile care ar putea dori să le concureze prin organizarea altor competiții internaționale de fotbal, ci și, prin intermediul asociațiilor naționale de fotbal care sunt membre ale acestora, pe toți ceilalți actori ai fotbalului, precum cluburile de fotbal profesionist sau jucătorii, situație de care Tribunalul ar fi luat deja act (Hotărârea din 26 ianuarie 2005, Piau/Comisia, T-193/02, EU:T:2005:22). În continuare, ea precizează că poziția dominantă a FIFA și a UEFA pe piața în discuție în litigiul principal se întemeiază nu numai pe un monopol economic și comercial, ci și, în definitiv, mai ales pe existența unor competențe de reglementare, de control, de decizie și de sancționare care permit FIFA și UEFA să reglementeze, în mod imperativ și complet, condițiile în care toți ceilalți actori prezenți pe această piață pot exercita o activitate economică pe piața respectivă. În sfârșit, ea arată că combinarea tuturor acestor elemente creează, în practică, o barieră la intrare aproape imposibil de depășit de către concurenții potențiali ai FIFA și ai UEFA. În special, aceștia s-ar confrunta cu normele de autorizare prealabilă aplicabile organizării competițiilor internaționale de fotbal și participării cluburilor de fotbal profesionist și a jucătorilor la acestea, precum și cu normele privind apropierea și exploatarea exclusivă a diferitelor drepturi legate de aceste competiții.
- 37 În al patrulea rând, instanța de trimitere ridică problema dacă comportamentul FIFA și al UEFA nu constituie, în două privințe, un abuz de poziție dominantă interzis de articolul 102 TFUE.
- 38 Cu privire la acest aspect, ea menționează, pe de o parte, că din jurisprudența Curții și a Tribunalului (Hotărârea din 1 iulie 2008, MOTOE, C-49/07, EU:C:2008:376, punctele 51 și 52, precum și Hotărârea din 16 decembrie 2020, International Skating Union/Comisia, T-93/18, EU:T:2020:610, punctul 70) rezultă că faptul de a încredința, pe cale legislativă sau administrativă, unei asociații sportive care exercită o activitate economică de organizare și de comercializare de competiții sportive competența de a desemna în paralel, *de iure* sau *de facto*, celelalte întreprinderi autorizate să instituie astfel de competiții, fără ca această competență să fie însoțită de limite, de obligații și de un control adecvate, acordă acestei asociații sportive un avantaj evident față de concurenții săi, permițându-i în același timp să împiedice accesul acestora din urmă pe piață și să favorizeze propria activitate economică.

- 39 Ținând seama de această jurisprudență, instanța de trimitere apreciază că este posibil să se considere, în speță, că FIFA și UEFA abuzează de poziția lor dominantă pe piața în discuție în litigiul principal. Astfel, normele pe care aceste două entități le-au adoptat, în calitatea lor de asociații și în temeiul competențelor de reglementare și de control pe care și le-au atribuit, în ceea ce privește autorizarea prealabilă a competițiilor internaționale de fotbal, le-ar permite să împiedice intrarea unor întreprinderi potențial concurente pe această piață, cu atât mai mult cu cât aceste competențe s-ar combina cu competențe de decizie și de sancționare care le oferă posibilitatea de a constrânge atât asociațiile naționale de fotbal care sunt membre ale acestora, cât și pe ceilalți actori ai fotbalului, în special cluburile de fotbal profesionist și jucătorii, să respecte monopolul lor pe piața menționată. În plus, statutele FIFA și UEFA nu ar prevedea dispoziții care să garanteze că punerea în aplicare a acestor norme de autorizare prealabilă și, în general, a competențelor de decizie și de sancționare cu care se combină este ghidată exclusiv de obiective de interes general, iar nu de interese comerciale sau financiare legate de activitatea economică pe care o desfășoară în paralel aceste două entități. În sfârșit, normele și competențele menționate nu ar fi încadrate de criterii materiale și de modalități procedurale apte să asigure caracterul transparent, obiectiv, nediscriminatoriu și proporțional al acestora, de natură să limiteze puterea discreționară a FIFA și a UEFA. Măsurile anunțate de aceste două entități în speță, în urma lansării proiectului privind Superleague, ar ilustra această situație.
- 40 Pe de altă parte, instanța de trimitere ridică problema dacă FIFA și UEFA nu încalcă de asemenea articolele 101 și 102 TFUE prin faptul că își aproprie, pe cale statutară, toate drepturile juridice și economice legate de competițiile internaționale de fotbal care sunt organizate pe teritoriul Uniunii, precum și prin faptul că își rezervă exploatarea exclusivă a acestor drepturi. Astfel, normele adoptate de FIFA în această privință ar conferi acesteia, UEFA și asociațiilor naționale de fotbal care sunt membre ale acesteia statutul de „titulare originare” ale drepturilor menționate, privând, în consecință, cluburile de fotbal profesionist care participă la asemenea competiții de proprietatea acestora sau obligându-le să le ceseze celor două entități menționate. În plus, aceste norme s-ar combina cu normele de autorizare prealabilă și, în sens mai larg, cu competențele de reglementare, de control, de decizie și de sancționare de care dispun, pe de altă parte, FIFA și UEFA pentru a închide piața relevantă tuturor întreprinderilor potențial concurente sau, cel puțin, pentru a le descuraja să intre pe această piață, limitându-le posibilitatea de a exploata diferitele drepturi legate de competițiile în discuție.
- 41 În al cincilea rând, această instanță observă că comportamentul FIFA și al UEFA este de asemenea de natură să încalce interdicția înțelegerilor prevăzută la articolul 101 TFUE.
- 42 În această privință, ea apreciază, *primo*, că articolele 20, 22, 67, 68 și 71-73 din Statutul FIFA, articolele 49 și 51 din Statutul UEFA, precum și articolele relevante din Regulamentul FIFA privind meciurile internaționale reflectă decizia, adoptată de fiecare dintre aceste două asocieri de întreprinderi și aplicabilă în special pe teritoriul Uniunii, de a coordona comportamentul lor și pe cel al întreprinderilor care sunt direct sau indirect membre ale acestora pe piața organizării și a comercializării competițiilor de fotbal intercluburi, precum și a exploatării diferitelor drepturi legate de acestea, prin aplicarea în privința acestora a anumitor norme și condiții comune. Astfel, independent de normele de autorizare prealabilă, de decizie și de sancționare care figurează în articolele menționate, acestea ar cuprinde diferite dispoziții care urmăresc să asigure respectarea lor atât de către asociațiile naționale de fotbal care sunt membre ale FIFA și ale UEFA, cât și de cluburile de fotbal profesionist care sunt membre ale asociațiilor naționale menționate sau care sunt afiliate la acestea.

- 43 *Secundo*, instanța de trimitere consideră că examinarea conținutului normelor în cauză, a contextului economic și juridic în care se înscriu acestea, a scopurilor pe care le urmăresc și, în speță, a măsurilor de aplicare anunțate de FIFA și de UEFA la 21 ianuarie și la 18 aprilie 2021 arată că aceste norme pot restrânge concurența pe piața în discuție în litigiul principal. Reluând în această privință toate elementele deja menționate în cadrul analizei sale referitoare la articolul 102 TFUE, ea adaugă, într-un mod mai general, că problema de concurență care este ridicată în fața sa decurge, în definitiv, din împrejurarea că FIFA și UEFA sunt atât întreprinderi care monopolizează piața organizării și a comercializării competițiilor internaționale de fotbal intercluburi, în special pe teritoriul Uniunii, precum și a exploatării diferitelor drepturi legate de aceste competiții, cât și asociații de drept privat care au, în temeiul propriilor statute, competențe de reglementare, de control, de decizie și de sancționare aplicabile tuturor celorlalți actori ai fotbalului, indiferent dacă este vorba despre operatori economici sau despre sportivi. Astfel, întrucât este așadar în același timp „legiutor și parte”, FIFA și UEFA s-ar afla în mod vădit într-o situație de conflict de interese de natură să le determine să își utilizeze competențele de autorizare prealabilă și de sancționare pentru a împiedica instituirea unor competiții internaționale de fotbal care nu fac parte din sistemul lor și, prin urmare, pentru a împiedica orice concurență potențială pe piață.
- 44 În al șaselea și ultimul rând, instanța de trimitere solicită să se stabilească dacă normele de autorizare prealabilă și de sancționare adoptate de FIFA și de UEFA, precum și măsurile anunțate în speță de aceste două entități la 21 ianuarie și la 18 aprilie 2021 aduc atingere, în același timp, libertății de circulație a lucrătorilor de care beneficiază jucătorii care sunt sau ar putea fi angajați de cluburile de fotbal profesionist care doresc să participe la competiții internaționale de fotbal precum Superleague, libertății de prestare a serviciilor și libertății de stabilire de care beneficiază atât aceste cluburi, cât și întreprinderile care oferă alte servicii legate de organizarea și de comercializarea unor astfel de competiții, precum și libertății de circulație a capitalurilor necesare instituirii acestora din urmă.
- 45 În această privință, instanța de trimitere observă în special că din jurisprudența constantă a Curții reiese că o reglementare de origine publică sau privată care instituie un sistem de autorizare prealabilă trebuie nu numai să fie justificată de un obiectiv de interes general, ci și să fie conformă cu principiul proporționalității, ceea ce implică printre altele ca exercitarea puterii de apreciere de care dispune entitatea competentă pentru eliberarea unei astfel de autorizații să fie încadrată de criterii transparente, obiective și nediscriminatorii (Hotărârea din 22 ianuarie 2002, Canal Satélite Digital, C-390/99, EU:C:2002:34, punctul 35 și jurisprudența citată).
- 46 Or, în speță, aceste diferite cerințe nu ar fi îndeplinite, astfel cum ar rezulta din diferitele elemente evocate în cadrul analizei efectuate în raport cu articolele 101 și 102 TFUE.
- 47 În aceste condiții, Juzgado de lo Mercantil de Madrid (Tribunalul Comercial din Madrid) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:
- „1) Articolul 102 TFUE trebuie interpretat în sensul că interzice abuzul de poziție dominantă constând în stabilirea de către FIFA și UEFA în statutele lor (în special articolele 22 și 71-73 din Statutul FIFA, articolele 49 și 51 din Statutul UEFA, precum și orice articol similar cuprins în statutele asociațiilor membre și ale ligilor naționale) a necesității unei autorizații prealabile din partea acestor entități, care și-au atribuit competența exclusivă de a organiza sau de a autoriza competiții internaționale între cluburi în Europa, pentru ca o entitate terță să poată institui o nouă competiție europeană între cluburi, cum ar fi Superleague, în special

atunci când nu există o procedură reglementată pe baza unor criterii obiective, transparente și nediscriminatorii și ținând seama de posibilul conflict de interese care afectează FIFA și UEFA?

- 2) Articolul 101 TFUE trebuie interpretat în sensul că interzice ca FIFA și UEFA să impună în statutele lor (în special articolele 22 și 71-73 din Statutul FIFA, articolele 49 și 51 din Statutul UEFA, precum și orice articol similar cuprins în statutele asociațiilor membre și ale ligilor naționale) obținerea unei autorizații prealabile din partea acestor entități, care și-au atribuit competența exclusivă de a organiza sau de a autoriza competiții internaționale între cluburi în Europa, pentru ca o entitate terță să poată institui o nouă competiție europeană între cluburi, cum ar fi Superleague, în special atunci când nu există o procedură reglementată pe baza unor criterii obiective și nediscriminatorii și ținând seama de posibilul conflict de interese care ar afecta FIFA și UEFA?
- 3) Articolul 101 și articolul 102 TFUE trebuie interpretate în sensul că interzic o acțiune a FIFA, a UEFA, a federațiilor lor membre și/sau a ligilor naționale ce constă în amenințarea cu adoptarea unor sancțiuni împotriva cluburilor care participă la Superleague și/sau a jucătorilor acestora din cauza descurajării pe care o pot genera? În cazul în care se adoptă sancțiuni privind excluderea din competiții sau interzicerea de a participa la meciurile echipelor naționale, fără a se baza pe criterii obiective, transparente și nediscriminatorii, ar constitui aceste sancțiuni o încălcare a articolului 101 și a articolului 102 TFUE?
- 4) Articolul 101 și articolul 102 TFUE trebuie interpretate în sensul că sunt incompatibile cu dispozițiile articolelor 67 și 68 din Statutul FIFA, în măsura în care acestea stabilesc că UEFA și federațiile sale naționale membre sunt «titulare originare ale tuturor drepturilor care derivă din competițiile [...] aflate sub jurisdicția lor», privând astfel cluburile participante și orice alt organizator de competiție alternativă de proprietatea originară asupra drepturilor respective și atribuindu-și responsabilitatea exclusivă pentru comercializarea lor?
- 5) Dacă FIFA și UEFA, în calitate de entități care își atribuie competența exclusivă de a organiza și de a autoriza competiții internaționale între cluburi de fotbal în Europa, interzic sau se opun desfășurării Superleague, în temeiul dispozițiilor menționate din statutele lor, articolul 101 TFUE ar trebui interpretat în sensul că aceste restricții privind concurența pot beneficia de excepția prevăzută la această dispoziție, având în vedere că se limitează în mod substanțial producția, că se împiedică apariția pe piață a unor produse alternative față de cele oferite de FIFA/UEFA și că se restrânge inovația, prin interzicerea altor formate și a altor modalități, eliminând astfel potențiala concurență de pe piață și limitând alegerea consumatorului? O asemenea restricție ar beneficia de o justificare obiectivă care să permită să se considere că nu există abuz de poziție dominantă în sensul articolului 102 TFUE?
- 6) Articolele 45, 49, 56 și/sau 63 TFUE trebuie interpretate în sensul că reprezintă o restricție contrară unor libertăți [de circulație] recunoscute la aceste articole o dispoziție precum cea cuprinsă în statutele FIFA și UEFA (în special articolele 22 și 71-73 din Statutul FIFA, articolele 49 și 51 din Statutul UEFA, precum și orice alt articol similar cuprins în statutele asociațiilor membre ale ligilor naționale), care impune cerința unei autorizații prealabile a acestor entități pentru organizarea de către un operator economic dintr-un stat membru a unei competiții europene între cluburi precum Superleague?”

III. Procedura în fața Curții

- 48 În decizia sa de trimitere, Juzgado de lo Mercantil de Madrid (Tribunalul Comercial din Madrid) a solicitat Curții judecarea prezentei cauze potrivit procedurii accelerate prevăzute la articolul 105 din Regulamentul de procedură al Curții. În susținerea acestei cereri, el a menționat, pe de o parte, caracterul semnificativ și sensibil, din punct de vedere economic și social, al litigiului principal și al întrebărilor adresate Curții, în măsura în care acest litigiu și aceste întrebări privesc organizarea competițiilor de fotbal pe teritoriul Uniunii, precum și exploatarea diferitelor drepturi legate de aceste competiții. Pe de altă parte, el a arătat că întrebările menționate sunt adresate în cadrul unei proceduri jurisdicționale naționale care a condus deja la adoptarea unor măsuri asigurătorii și care prezintă un anumit caracter de urgență, ținând seama de prejudiciile a căror existență este invocată de cluburile de fotbal profesionist care au constituit ESLC și, în sens mai larg, de consecințele practice și financiare pe care pandemia de COVID-19 le-a determinat pentru sectorul fotbalului, în special pe teritoriul Uniunii.
- 49 Printr-o decizie din 1 iulie 2021, președintele Curții a respins cererea menționată pentru motivul că împrejurările invocate în susținerea acesteia nu justificau, în sine, judecarea prezentei cauze potrivit procedurii accelerate.
- 50 Astfel, această procedură constituie un instrument procedural destinat să răspundă unei situații de urgență extraordinare, a cărei existență trebuie stabilită în raport cu împrejurări excepționale specifice cauzei în legătură cu care este introdusă o cerere de procedură accelerată (Ordonanța președintelui Curții din 20 decembrie 2017, M. A. și alții, C-661/17, EU:C:2017:1024, punctul 17, precum și Ordonanța președintelui Curții din 25 februarie 2021, Sea Watch, C-14/21 și C-15/21, EU:C:2021:149, punctul 22).
- 51 Or, caracterul semnificativ și sensibil, din punct de vedere economic și social, al unui litigiu și al întrebărilor care sunt adresate Curții în legătură cu acesta, într-un anumit domeniu al dreptului Uniunii, nu este de natură să dovedească existența unei situații de urgență extraordinare și, în consecință, necesitatea de a recurge la procedura accelerată (a se vedea în acest sens Ordonanța președintelui Curții din 27 februarie 2019, M.V. și alții, C-760/18, EU:C:2019:170, punctul 18, precum și Ordonanța președintelui Curții din 25 februarie 2021, Sea Watch, C-14/21 și C-15/21, EU:C:2021:149, punctul 24).
- 52 În plus, împrejurarea că un litigiu prezintă un caracter urgent și că instanța națională competentă este obligată să pună în aplicare toate demersurile pentru a asigura soluționarea rapidă nu justifică, în sine, ca Curtea să supună cauza preliminară corespunzătoare procedurii menționate, având în vedere obiectul și condițiile de punere în aplicare a acesteia (a se vedea în acest sens Ordonanța președintelui Curții din 25 februarie 2021, Sea Watch, C-14/21 și C-15/21, EU:C:2021:149, punctele 26-29). Astfel, în primul rând, revine instanței naționale sesizate cu acest litigiu, care este cea mai în măsură să aprecieze implicațiile concrete ale acestuia pentru părți și să considere necesar să adreseze întrebări Curții, sarcina de a adopta, până la pronunțarea hotărârii acesteia, toate măsurile provizorii adecvate pentru a garanta deplina eficacitate a deciziei pe care este chemată să o pronunțe ea însăși (a se vedea în acest sens Ordonanța președintelui Curții din 25 februarie 2021, Sea Watch, C-14/21 și C-15/21, EU:C:2021:149, punctul 33), așa cum a procedat, de altfel, instanța de trimitere în speță.

IV. Cu privire la admisibilitate

- 53 Pârâtele din litigiul principal, una dintre cele două interveniente în litigiul principal care le susțin, Irlanda, precum și guvernele francez și slovac au pus la îndoială admisibilitatea cererii de decizie preliminară în ansamblul său.
- 54 Argumentele pe care le invocă în această privință sunt în esență de trei tipuri. Acestea cuprind, în primul rând, argumente de ordin procedural întemeiate pe faptul că decizia de trimitere a intervenit, pe de o parte, în urma adoptării unor măsuri asigurătorii fără o dezbatere în contradictoriu, așadar fără ca părțile din litigiul principal să fi fost ascultate în prealabil, astfel cum ar fi impus totuși dispozițiile de drept intern aplicabile, și, pe de altă parte, fără ca instanța de trimitere să se fi pronunțat cu privire la cererea pârâtelor din litigiul principal prin care se solicita ca aceasta să își decline competența în favoarea instanțelor elvețiene. În al doilea rând, sunt invocate argumente de ordin formal potrivit cărora conținutul deciziei menționate nu ar respecta cerințele prevăzute la articolul 94 litera (a) din Regulamentul de procedură, întrucât nu ar prezenta în mod suficient de exact și de detaliat cadrul juridic și factual în care instanța de trimitere solicită Curții să se pronunțe. Această situație ar fi deosebit de problematică într-o cauză cu un caracter complex, care privește în esență interpretarea și aplicarea normelor de concurență ale Uniunii. În plus, ea ar fi de natură să împiedice persoanele interesate să își exprime în mod util poziția cu privire la chestiunile care trebuie soluționate. În al treilea rând, sunt invocate argumente de ordin material care țin de caracterul ipotetic al cererii de decizie preliminară, întrucât nu ar exista un litigiu real, a cărui soluționare ar putea face necesară vreo decizie de interpretare a Curții. O astfel de situație ar decurge în special din faptul că nu a fost încă prezentată FIFA și UEFA nicio cerere conformă de autorizare a proiectului privind Superleague și din împrejurarea că acest proiect era încă neclar și se afla într-un stadiu puțin avansat atât la data la care a fost anunțat, cât și la cea la care a fost introdusă acțiunea aflată la originea litigiului principal.
- 55 Pe de altă parte, guvernele francez, maghiar și român au pus la îndoială admisibilitatea întrebărilor a treia-a șasea adresate de instanța de trimitere, pentru motive care sunt în esență similare cu cele invocate pentru a pune în discuție admisibilitatea cererii de decizie preliminară în ansamblul său, și anume caracterul lor insuficient susținut sau ipotetic. Principalele elemente invocate în acest context se referă la lipsa unui raport factual sau juridic real sau suficient de clar în decizia de trimitere între, pe de o parte, litigiul principal și, pe de altă parte, normele FIFA privind apropierea și exploatarea diferitelor drepturi legate de competițiile internaționale de fotbal (a patra întrebare), precum și dispozițiile Tratatului FUE privind libertățile de circulație (a șasea întrebare).

A. Cu privire la condițiile procedurale de adoptare a deciziei de trimitere

- 56 În cadrul unei proceduri preliminare, nu revine Curții, având în vedere repartizarea funcțiilor între aceasta și instanțele naționale, sarcina de a verifica dacă decizia de trimitere a fost luată în conformitate cu normele naționale de organizare judecătorească și de procedură judiciară. În plus, Curtea trebuie să rămână fidelă deciziei menționate atât timp cât aceasta nu a fost revocată în cadrul căilor de atac prevăzute eventual de dreptul intern (Hotărârea din 14 ianuarie 1982, Reina, 65/81, EU:C:1982:6, punctul 7, și Hotărârea din 29 martie 2022, Getin Noble Bank, C-132/20, EU:C:2022:235, punctul 70).

- 57 Prin urmare, în speță, nu revine Curții nici sarcina de a stabili căror norme de procedură le este supusă în dreptul intern adoptarea unei decizii precum decizia de trimitere în cazul în care, precum în speță, au fost adoptate anterior măsuri asigurătorii fără o dezbatere în contradictoriu, nici sarcina de a verifica dacă această decizie a fost adoptată în conformitate cu normele menționate.
- 58 Pe de altă parte, ținând seama de argumentele invocate de unele dintre pârâtele din litigiul principal, trebuie să se arate că instanța națională poate sesiza Curtea cu o cerere de decizie preliminară atât în cadrul unei proceduri care are un caracter de urgență, precum o procedură care are ca obiect acordarea unor măsuri asigurătorii sau a altor măsuri provizorii (a se vedea în acest sens Hotărârea din 24 mai 1977, *Hoffmann-La Roche*, 107/76, EU:C:1977:89, punctele 1 și 4, precum și Hotărârea din 13 aprilie 2000, *Lehtonen și Castors Braine*, C-176/96, EU:C:2000:201, punctul 20), cât și în cel al unei proceduri care nu are un caracter contradictoriu (a se vedea în acest sens Hotărârea din 14 decembrie 1971, *Politi*, 43/71, EU:C:1971:122, punctele 4 și 5, precum și Hotărârea din 2 septembrie 2021, *Finanzamt für Steuerstrafsachen und Steuerfahndung Münster*, C-66/20, EU:C:2021:670, punctul 37), în măsura în care sunt îndeplinite toate condițiile prevăzute la articolul 267 TFUE, iar o astfel de cerere respectă toate cerințele aplicabile formei, precum și conținutului său (a se vedea în acest sens Hotărârea din 18 iunie 1998, *Corsica Ferries France*, C-266/96, EU:C:1998:306, punctele 23 și 24).

B. Cu privire la conținutul deciziei de trimitere

- 59 Procedura preliminară instituită de articolul 267 TFUE constituie un instrument de cooperare între Curte și instanțele naționale, cu ajutorul căruia Curtea le furnizează acestora din urmă elementele de interpretare a dreptului Uniunii care le sunt necesare pentru a pronunța o hotărâre în litigiile pe care urmează să le soluționeze. În temeiul unei jurisprudențe constante, reflectată în prezent la articolul 94 literele (a) și (b) din Regulamentul de procedură, necesitatea de a ajunge la o interpretare a dreptului Uniunii care să îi fie utilă instanței naționale impune definirea de către aceasta din urmă a cadrului factual și normativ în care se înscriu întrebările adresate sau cel puțin explicarea ipotezelor de fapt pe care se întemeiază aceste întrebări. În plus, este indispensabil, așa cum prevede articolul 94 litera (c) din Regulamentul de procedură, ca cererea de decizie preliminară să expună motivele care au determinat instanța de trimitere să aibă îndoieli cu privire la interpretarea sau validitatea anumitor dispoziții ale dreptului Uniunii, precum și legătura pe care ea o stabilește între aceste dispoziții și reglementarea națională aplicabilă litigiului principal. Aceste cerințe sunt aplicabile în special în domeniile care se caracterizează prin situații complexe de fapt și de drept, precum domeniul concurenței (a se vedea în acest sens Hotărârea din 27 noiembrie 2012, *Pringle*, C-370/12, EU:C:2012:756, punctul 83, precum și Hotărârea din 29 iunie 2023, *Super Bock Bebidas*, C-211/22, EU:C:2023:529, punctele 23 și 24).
- 60 Pe de altă parte, informațiile furnizate în decizia de trimitere trebuie nu numai să permită Curții să dea răspunsuri utile, ci și să ofere guvernelor statelor membre, precum și celorlalte părți interesate posibilitatea de a prezenta observații, conform articolului 23 din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene (a se vedea în acest sens Hotărârea din 1 aprilie 1982, *Holdijk și alții*, 141/81-143/81, EU:C:1982:122, punctul 7, precum și Hotărârea din 11 aprilie 2000, *Deliège*, C-51/96 și C-191/97, EU:C:2000:199, punctul 31).
- 61 În speță, cererea de decizie preliminară îndeplinește cerințele amintite la cele două puncte precedente din prezenta hotărâre. Astfel, decizia de trimitere prezintă în mod detaliat cadrul factual și normativ în care se înscriu întrebările adresate Curții. În continuare, această decizie

expune în mod detaliat motivele de fapt și de drept care au determinat instanța de trimitere să considere că era necesar să adreseze aceste întrebări, precum și legătura care există, în opinia sa, între articolele 45, 49, 56, 63, 101 și 102 TFUE și litigiul principal, în lumina jurisprudenței Curții și a Tribunalului. În sfârșit, instanța de trimitere enunță în aceasta, în mod clar și precis, elementele pe care s-a întemeiat pentru a formula ea însăși anumite aprecieri de ordin factual și juridic.

- 62 În special, aprecierile instanței de trimitere care au legătură, pe de o parte, cu piața în discuție în litigiul principal, definită ca fiind cea a organizării și a comercializării competițiilor de fotbal intercluburi pe teritoriul Uniunii, precum și a exploatării diferitelor drepturi legate de aceste competiții, și, pe de altă parte, cu poziția dominantă pe care FIFA și UEFA o ocupă pe această piață permit să se înțeleagă realitatea raportului existent, în cadrul astfel definit, între litigiul principal și a patra întrebare adresată Curții, prin care această instanță ridică problema interpretării articolului 102 TFUE în vederea eventualei aplicări a acestui articol în privința normelor FIFA referitoare la apropierea și la exploatarea drepturilor în cauză.
- 63 Pe de altă parte, conținutul observațiilor scrise prezentate Curții evidențiază faptul că autorii lor nu au avut nicio dificultate în a înțelege cadrul factual și juridic în care se înscriu întrebările adresate de instanța de trimitere, în a pricepe sensul și conținutul afirmațiilor factuale care stau la baza acestora, în a sesiza motivele pentru care instanța de trimitere a considerat necesar să le adreseze, precum și, în definitiv, în a-și exprima poziția în mod complet și util în această privință.

C. Cu privire la realitatea litigiului și la relevanța întrebărilor adresate Curții

- 64 Revine doar instanței naționale sesizate cu soluționarea litigiului principal, care trebuie să își asume răspunderea pentru hotărârea judecătorească ce urmează a fi pronunțată, competența să aprecieze, în raport cu particularitățile acestui litigiu, atât necesitatea unei decizii preliminare pentru a fi în măsură să pronunțe propria hotărâre, cât și relevanța întrebărilor pe care le adresează Curții. Rezultă că întrebările adresate de instanțele naționale beneficiază de o prezumție de relevanță și că Curtea poate refuza să se pronunțe asupra acestor întrebări numai dacă este evident că interpretarea solicitată nu are nicio legătură cu realitatea sau cu obiectul litigiului principal, în cazul în care problema este de natură ipotetică sau în cazul în care Curtea nu dispune de elementele de fapt și de drept necesare pentru a răspunde în mod util la întrebările menționate [a se vedea în acest sens Hotărârea din 16 decembrie 1981, Foglia, 244/80, EU:C:1981:302, punctele 15 și 18, precum și Hotărârea din 7 februarie 2023, Confédération paysanne și alții (Mutageneză aleatorie *in vitro*), C-688/21, EU:C:2023:75, punctele 32 și 33].
- 65 În speță, trebuie să se constate, în completarea aprecierilor care figurează la punctul 61 din prezenta hotărâre, că afirmațiile instanței de trimitere rezumate la punctele 28-32 din această hotărâre atestă caracterul real al litigiului principal. În plus, din aceleași afirmații, precum și din cele menționate la punctele 33-46 din hotărârea menționată rezultă că faptul că instanța de trimitere solicită Curții să se pronunțe, în acest cadru, cu privire la interpretarea articolelor 45 și 101 TFUE nu este în mod vădit lipsit de legătură cu realitatea și cu obiectul litigiului principal.
- 66 În special, deși este adevărat că există o controversă între părțile din litigiul principal cu privire la posibilitatea acestei instanțe de a aplica, în paralel cu dispozițiile Tratatului FUE referitoare la normele de concurență ale Uniunii, articole privind libertățile de circulație, ținând seama de termenii în care sunt redactate concluziile cu care a fost sesizată de reclamanta din litigiul

principal, nu este mai puțin adevărat că, astfel cum a amintit guvernul spaniol în ședință, instanța menționată pare, în acest stadiu, să se fi considerat competentă în acest sens, controlul temeiniciei poziției menționate nefiind de competența Curții.

67 Prin urmare, cererea de decizie preliminară este admisibilă în totalitate.

V. Cu privire la întrebările preliminare

68 Prin intermediul primelor cinci întrebări, instanța de trimitere solicită Curții să interpreteze articolele 101 și 102 TFUE, referitoare la interzicerea înțelegerilor anticoncurențiale și a abuzurilor de poziție dominantă, pentru a se pronunța cu privire la compatibilitatea cu aceste două articole a unui ansamblu de norme adoptate de FIFA, precum și de UEFA.

69 Prin intermediul celei de a șasea întrebări, această instanță solicită Curții să se pronunțe cu privire la interpretarea articolelor 45, 49, 56 și 63 TFUE, referitoare la libertățile de circulație garantate de dreptul Uniunii, pentru a se pronunța, în paralel, cu privire la compatibilitatea aceluiași norme cu aceste patru articole.

70 Litigiul în cadrul căruia sunt adresate Curții aceste întrebări are la origine acțiunea unei întreprinderi care reclamă în esență faptul că normele adoptate de FIFA și de UEFA, ținând seama de natura, de conținutul, de scopurile lor, de contextul concret în care se înscriu și de punerea în aplicare posibilă a acestora, împiedică, restrâng sau denaturează concurența pe piața organizării și a comercializării competițiilor de fotbal intercluburi pe teritoriul Uniunii, precum și a exploatarea diferitelor drepturi legate de aceste competiții. Mai precis, întreprinderea menționată susține că, în urma lansării proiectului privind o nouă competiție internațională de fotbal pe care intenționează să o instituie, FIFA și UEFA au încălcat articolele 101 și 102 TFUE prin faptul că au arătat că au în vedere să pună în aplicare normele menționate și au subliniat consecințele concrete pe care o astfel de punere în aplicare le-ar putea avea pentru competiția în cauză, precum și pentru cluburile și jucătorii participanți.

71 Ținând seama atât de conținutul întrebărilor adresate Curții, cât și de natura litigiului în cadrul căruia sunt adresate acestea, este necesar, înainte de examinarea întrebărilor menționate, să se formuleze trei serii de observații introductive.

A. Observații introductive

1. Cu privire la obiectul cauzei principale

72 Întrebările adresate de instanța de trimitere privesc exclusiv o serie de norme prin care FIFA și UEFA intenționează să reglementeze, pe de o parte, autorizarea prealabilă a anumitor competiții internaționale de fotbal, precum și participarea cluburilor de fotbal profesionist și a jucătorilor la acestea și, pe de altă parte, exploatarea diferitelor drepturi legate de aceste competiții.

73 În această privință, mai întâi, din modul de redactare a acestor întrebări rezultă că normele în cauză figurează la articolele 22, 67, 68 și 71-73 din Statutul FIFA, precum și la articolele 49-51 din Statutul UEFA. Însă, astfel cum reiese din afirmațiile instanței de trimitere, aceste norme sunt în discuție, în litigiul principal, numai în măsura în care sunt aplicabile competițiilor internaționale „care implică” sau „la care participă” cluburi, potrivit terminologiei utilizate la articolul 71

- alineatul 1 din Statutul FIFA și, respectiv, la articolul 49 alineatul 1 din Statutul UEFA. Calificate de asemenea drept „competiții intercluburi” la articolul 22 alineatul 3 litera c) din Statutul FIFA, aceste competiții fac parte din categoria mai largă a competițiilor internaționale de fotbal denumite „de categoria a doua” care sunt prevăzute la articolele 8 și 11 din Regulamentul FIFA privind meciurile internaționale și care intră sub incidența mecanismului de autorizare prealabilă la care se referă aceste articole.
- 74 În consecință, nu sunt în discuție, în litigiul principal și, așadar, în prezenta cauză, normele adoptate de FIFA și de UEFA în ceea ce privește, în primul rând, autorizarea prealabilă a altor competiții internaționale de fotbal, precum cele la care participă exclusiv echipe reprezentative ale unor asociații naționale de fotbal membre ale FIFA și ale UEFA, în al doilea rând, participarea echipelor sau a jucătorilor la aceste competiții și, în al treilea rând, exploatarea diferitelor drepturi legate de acestea din urmă.
- 75 Cu atât mai mult, nu sunt în discuție, în speță, nici normele care ar fi putut fi adoptate de FIFA și de UEFA în legătură cu alte activități, nici dispozițiile din statutele FIFA și UEFA care privesc funcționarea, organizarea, scopurile sau existența însăși a acestor două asociații, observându-se, în această privință, că Curtea a arătat deja că, deși dispun de o autonomie juridică ce le permite să adopte norme referitoare printre altele la organizarea competițiilor în disciplina lor, la buna lor desfășurare și la participarea sportivilor la acestea (a se vedea în acest sens Hotărârea din 11 aprilie 2000, *Deliège*, C-51/96 și C-191/97, EU:C:2000:199, punctele 67 și 68, precum și Hotărârea din 13 iunie 2019, *TopFit și Biffi*, C-22/18, EU:C:2019:497, punctul 60), asemenea asociații nu pot astfel să limiteze exercitarea drepturilor și a libertăților pe care dreptul Uniunii le conferă particularilor (a se vedea în acest sens Hotărârea din 15 decembrie 1995, *Bosman*, C-415/93, EU:C:1995:463, punctele 81 și 83, precum și Hotărârea din 13 iunie 2019, *TopFit și Biffi*, C-22/18, EU:C:2019:497, punctul 52).
- 76 În aceste condiții, constatarea enunțată la punctul precedent nu se opune nicidecum ca dispoziții precum cele referitoare la organizarea sau la funcționarea FIFA și a UEFA să fie luate în considerare de instanța de trimitere în cadrul examinării pe care aceasta va trebui să o efectueze pentru a soluționa litigiul principal, în măsura în care această luare în considerare se justifică pentru aplicarea articolelor din Tratatul FUE cu privire la care această instanță solicită Curții să se pronunțe, în lumina interpretării care figurează în prezenta hotărâre.
- 77 În continuare, trebuie să se constate că, deși litigiul principal are la origine o acțiune introdusă de o societate care a anunțat lansarea unui proiect privind o nouă competiție internațională de fotbal denumită „Superleague” și deși a treia întrebare adresată de instanța de trimitere privește în mod specific comportamentele concrete prin care FIFA și UEFA au reacționat la această lansare, celelalte cinci întrebări ale acestei instanțe privesc, la rândul lor, normele FIFA și ale UEFA pe care s-au întemeiat aceste comportamente (și anume cele referitoare la autorizarea prealabilă a competițiilor de această natură și la participarea cluburilor de fotbal profesionist sau a jucătorilor la acestea), precum și alte norme care au legătură, potrivit instanței menționate, cu piața relevantă astfel cum este definită de aceasta (și anume cele referitoare la apropierea și la exploatarea diferitelor drepturi legate de aceste competiții).
- 78 Întrebările menționate, luate în considerare împreună, urmăresc astfel să permită instanței de trimitere să stabilească dacă aceste diferite norme, în măsura în care pot fi puse în aplicare în privința oricărei noi competiții de fotbal intercluburi organizate sau avute în vedere pe teritoriul

Uniunii, precum cea a cărei lansare anunțată se află la originea litigiului principal, constituie, având în vedere natura, conținutul, scopurile lor și contextul concret în care se înscriu, o încălcare a articolelor 45, 49, 56, 63, 101 și 102 TFUE.

- 79 În aceste condiții, Curtea va ține seama, în cadrul răspunsurilor sale la toate întrebările care îi sunt adresate, de toate caracteristicile relevante ale normelor FIFA și ale UEFA care sunt în discuție în litigiul principal, astfel cum sunt citate în decizia de trimitere și amintite de toate părțile din litigiul principal.
- 80 În sfârșit, trebuie să se constate că instanța de trimitere nu solicită, în schimb, Curții să se pronunțe cu privire la interpretarea articolelor 45, 49, 56, 63, 101 și 102 TFUE pentru a statua, într-un sens sau în altul, asupra compatibilității proiectului însuși privind Superleague cu aceste diferite articole din Tratatul FUE.
- 81 De altfel, caracteristicile acestui proiect nu au o relevanță deosebită în cadrul răspunsurilor care trebuie date la prima, a doua și a patra-a șasea întrebare adresate de instanța de trimitere, ținând seama de obiectul acestora. Pe de altă parte, în măsura în care aceste caracteristici sunt intens dezbătute de părțile din litigiul principal, Curtea se va limita, în această privință, să precizeze, dacă este necesar, în ce măsură acestea ar putea fi relevante, sub rezerva verificărilor pe care instanța de trimitere va trebui să le efectueze.

2. Cu privire la aplicabilitatea dreptului Uniunii în privința sportului și a activității asociațiilor sportive

- 82 Întrebările adresate Curții privesc interpretarea articolelor 45, 49, 56, 63, 101 și 102 TFUE în contextul unui litigiu care pune în discuție norme ce au fost adoptate de două entități care au, potrivit statutelor lor, calitatea de asociații de drept privat responsabile de organizarea și de controlul fotbalului la nivel mondial și european și care se referă la autorizarea prealabilă a competițiilor internaționale de fotbal intercluburi, precum și la exploatarea diferitelor drepturi legate de aceste competiții.
- 83 În această privință, trebuie amintit că, în măsura în care exercitarea unui sport constituie o activitate economică, acesta intră sub incidența dispozițiilor dreptului Uniunii care sunt aplicabile în prezența unei astfel de activități (a se vedea în acest sens Hotărârea din 12 decembrie 1974, Walrave și Koch, 36/74, EU:C:1974:140, punctul 4, precum și Hotărârea din 16 martie 2010, Olympique Lyonnais, C-325/08, EU:C:2010:143, punctul 27).
- 84 Numai anumite norme specifice care, pe de o parte, au fost adoptate exclusiv pentru motive de ordin neeconomic și care, pe de altă parte, se referă la aspecte care privesc numai sportul ca atare trebuie considerate străine de orice activitate economică. Această situație se regăsește în special în cazul celor privind excluderea jucătorilor străini din compunerea echipelor care participă la competiții între echipele reprezentative ale țării lor sau privind stabilirea criteriilor de clasificare utilizate pentru selectarea sportivilor care participă la competiții cu titlu individual (a se vedea în acest sens Hotărârea din 12 decembrie 1974, Walrave și Koch, 36/74, EU:C:1974:140, punctul 8, Hotărârea din 15 decembrie 1995, Bosman, C-415/93, EU:C:1995:463, punctele 76 și 127, precum și Hotărârea din 11 aprilie 2000, Deliège, C-51/96 și C-191/97, EU:C:2000:199, punctele 43, 44, 63, 64 și 69).

- 85 Cu excepția acestor norme specifice, normele pe care le adoptă asociațiile sportive în vederea reglementării muncii salariate sau a prestării de servicii a jucătorilor profesioniști sau semiprofesioniști și, în sens mai larg, normele care, deși nu reglementează în mod formal această muncă sau această prestare de servicii, au o incidență directă asupra muncii menționate sau asupra prestării de servicii menționate pot intra sub incidența articolelor 45 și 56 TFUE (a se vedea în acest sens Hotărârea din 12 decembrie 1974, *Walrave și Koch*, 36/74, EU:C:1974:140, punctele 5, 17-19 și 25, Hotărârea din 15 decembrie 1995, *Bosman*, C-415/93, EU:C:1995:463, punctele 75, 82-84 și 87, Hotărârea din 12 aprilie 2005, *Simutenkov*, C-265/03, EU:C:2005:213, punctul 32, precum și Hotărârea din 16 martie 2010, *Olympique Lyonnais*, C-325/08, EU:C:2010:143, punctele 28 și 30).
- 86 În același mod, normele adoptate de astfel de asociații pot intra sub incidența articolului 49 TFUE (a se vedea în acest sens Hotărârea din 18 iulie 2006, *Meca-Medina și Majcen/Comisia*, C-519/04 P, EU:C:2006:492, punctul 28) și chiar a articolului 63 TFUE.
- 87 În sfârșit, aceste norme și, în sens mai larg, comportamentul asociațiilor care le-au adoptat intră sub incidența dispozițiilor Tratatului FUE privind dreptul concurenței atunci când condițiile de aplicare a acestor dispoziții sunt îndeplinite (a se vedea în acest sens Hotărârea din 18 iulie 2006, *Meca-Medina și Majcen/Comisia*, C-519/04 P, EU:C:2006:492, punctele 30-33), ceea ce implică faptul că aceste asociații pot fi calificate drept „întreprinderi” în sensul articolelor 101 și 102 TFUE sau că normele în cauză pot fi calificate drept „decizii ale asocierilor de întreprinderi” în sensul articolului 101 TFUE.
- 88 Într-un mod mai general, întrucât asemenea norme intră astfel sub incidența dispozițiilor menționate ale Tratatului FUE, acestea trebuie, în cazul în care enunță prevederi aplicabile particularilor, să fie concepute și puse în aplicare cu respectarea principiilor generale ale dreptului Uniunii, în special a principiilor nediscriminării și proporționalității (a se vedea în acest sens Hotărârea din 13 iunie 2019, *TopFit și Biffi*, C-22/18, EU:C:2019:497, punctele 60, 65 și 66, precum și jurisprudența citată).
- 89 Or, normele în discuție în litigiul principal, indiferent dacă provin de la FIFA sau de la UEFA, nu se numără printre cele cărora li s-ar putea aplica excepția menționată la punctul 84 din prezenta hotărâre, cu privire la care Curtea a amintit în mod repetat că trebuie să rămână limitată la propriul obiect și că nu poate fi invocată pentru a exclude orice activitate sportivă din domeniul de aplicare al dispozițiilor Tratatului FUE referitoare la dreptul economic al Uniunii (a se vedea în acest sens Hotărârea din 14 iulie 1976, *Donà*, 13/76, EU:C:1976:115, punctele 14 și 15, precum și Hotărârea din 18 iulie 2006, *Meca-Medina și Majcen/Comisia*, C-519/04 P, EU:C:2006:492, punctul 26).
- 90 Dimpotrivă, în primul rând, normele referitoare la exercitarea de către o asociație sportivă a unor competențe în materie de autorizare prealabilă a competițiilor sportive, a căror organizare și comercializare constituie, astfel cum a observat deja Curtea, o activitate economică pentru întreprinderile care le desfășoară sau care intenționează să le desfășoare, intră, în acest temei, în domeniul de aplicare al dispozițiilor Tratatului FUE referitoare la dreptul concurenței (a se vedea în acest sens Hotărârea din 1 iulie 2008, *MOTOE*, C-49/07, EU:C:2008:376, punctul 28). Pentru același motiv, ele intră de asemenea în domeniul de aplicare al dispozițiilor Tratatului FUE referitoare la libertățile de circulație.

- 91 În al doilea rând, normele care au fost adoptate de FIFA și de UEFA pentru a reglementa participarea cluburilor de fotbal profesionist și a jucătorilor la competițiile internaționale de fotbal intercluburi intră de asemenea în domeniul de aplicare al acestor dispoziții. Astfel, deși nu reglementează în mod formal nici condițiile de muncă sau de prestare de servicii ale jucătorilor, nici condițiile de prestare a serviciilor sau, în sens mai larg, de exercitare a activității lor economice de către cluburile de fotbal profesionist, normele menționate trebuie considerate ca având o incidență directă, după caz, asupra acestei munci, asupra acestei prestări de servicii sau asupra exercitării acestei activități economice, din moment ce influențează în mod necesar posibilitatea de care dispun jucătorii și cluburile de a participa la competițiile în discuție.
- 92 În al treilea rând, normele care au fost adoptate de FIFA în vederea reglementării exploatării diferitelor drepturi legate de competițiile internaționale de fotbal au ca obiect chiar reglementarea condițiilor în care întreprinderile ce sunt titulare ale acestor drepturi le pot exploata sau pot delega unor întreprinderi terțe exploatarea acestora, astfel de activități având un caracter economic. În plus, ele au o incidență directă asupra condițiilor în care aceste întreprinderi terțe sau alte întreprinderi pot spera să exploateze drepturile menționate ori să li se ceseze sau să li se concesioneze, sub orice formă, pentru a desfășura activități de intermediere (precum revânzarea drepturilor în cauză către organisme de televiziune și către alți furnizori de servicii mass-media) sau finale (precum difuzarea sau retransmiterea anumitor meciuri la televizor sau pe internet) având, de asemenea, un caracter economic.
- 93 Aceste diferite activități economice de organizare a competițiilor sportive, de comercializare a spectacolului sportiv, de difuzare a acestuia și de plasare de publicitate sunt, de altfel, complementare sau chiar suprapuse parțial, astfel cum a arătat deja Curtea (a se vedea în acest sens Hotărârea din 11 aprilie 2000, *Deliège*, C-51/96 și C-191/97, EU:C:2000:199, punctele 56 și 57, precum și Hotărârea din 1 iulie 2008, *MOTOE*, C-49/07, EU:C:2008:376, punctul 33).
- 94 Prin urmare, toate normele FIFA și UEFA cu privire la care instanța de trimitere solicită Curții să se pronunțe intră în domeniul de aplicare al articolelor 45, 49, 56, 63, 101 și 102 TFUE.

3. Cu privire la articolul 165 TFUE

- 95 Toate părțile din litigiul principal și un număr mare de guverne care au participat la procedura în fața Curții s-au exprimat, în sensuri diferite, cu privire la consecințele care pot fi legate de articolul 165 TFUE în cadrul răspunsurilor care trebuie date la diferitele întrebări adresate de instanța de trimitere.
- 96 În această privință, este necesar să se arate, în primul rând, că articolul 165 TFUE trebuie interpretat în lumina articolului 6 litera (e) TFUE, care prevede că Uniunea este competentă să desfășoare acțiuni de sprijinire, de coordonare sau de completare a acțiunii statelor membre în domeniile educației, formării profesionale, tineretului și sportului. Astfel, articolul 165 TFUE concretizează această dispoziție precizând atât obiectivele care sunt stabilite pentru acțiunea Uniunii în domeniile în cauză, cât și mijloacele la care se poate recurge pentru a contribui la realizarea acestor obiective.
- 97 Astfel, în ceea ce privește obiectivele care sunt stabilite pentru acțiunea Uniunii în domeniul sportului, articolul 165 TFUE prevede la alineatul (1) al doilea paragraf că Uniunea contribuie la promovarea obiectivelor europene ale sportului, având în vedere totodată caracterul specific, structurile bazate pe voluntariat, precum și funcția socială și educativă a sportului și, la alineatul (2) ultima liniuță, că acțiunea Uniunii în acest domeniu urmărește să dezvolte

dimensiunea europeană a sportului, prin promovarea spiritului de echitate și de deschidere în competițiile sportive, precum și a cooperării între organizațiile cu responsabilități în domeniul sportului și prin protejarea integrității fizice și morale a sportivilor, îndeosebi a celor mai tineri dintre aceștia.

- 98 În ceea ce privește mijloacele la care se poate recurge pentru a contribui la realizarea acestor obiective, articolul 165 TFUE prevede la alineatul (3) că Uniunea favorizează cooperarea cu țările terțe, precum și cu organizațiile internaționale care au competențe în domeniul sportului și, la alineatul (4), că Parlamentul European și Consiliul Uniunii Europene, hotărând în conformitate cu procedura legislativă ordinară, sau Consiliul, hotărând singur la propunerea Comisiei, pot adopta acțiuni de încurajare sau, respectiv, recomandări.
- 99 În al doilea rând, astfel cum rezultă atât din modul de redactare a articolului 165 TFUE, cât și din modul de redactare a articolului 6 litera (e) TFUE, autorii tratatelor au intenționat să confere Uniunii, prin aceste dispoziții, o competență de sprijinire, care să îi permită acesteia să desfășoare nu o „politică”, astfel cum prevăd alte dispoziții ale Tratatului FUE, ci o „acțiune” în mai multe domenii specifice, printre care sportul. Dispozițiile menționate constituie astfel un temei juridic care autorizează Uniunea să exercite respectiva competență de sprijinire, în condițiile și în limitele pe care le stabilesc acestea, printre care figurează, potrivit articolului 165 alineatul (4) prima liniuță TFUE, excluderea oricărei armonizări a actelor cu putere de lege și a normelor administrative adoptate la nivel național. În plus, competența de sprijinire menționată permite Uniunii să adopte acte juridice cu unicul scop de a sprijini, de a coordona sau de a completa acțiunea statelor membre, în conformitate cu articolul 6 TFUE.
- 100 În mod corelativ și astfel cum reiese și din contextul în care se înscrie articolul 165 TFUE, în special din inserarea sa în partea a treia din Tratatul FUE, care este consacrată „[p]oliticil[or] și acțiunil[or] interne ale Uniunii”, iar nu în prima parte din acest tratat, care conține dispoziții de principiu printre care figurează, în cadrul titlului II, „[d]ispoziții de aplicare generală” referitoare în special la promovarea unui nivel ridicat al ocupării forței de muncă, la garantarea unei protecții sociale corespunzătoare, la combaterea oricărei discriminări, la protecția mediului sau la protecția consumatorilor, acest articol nu constituie o dispoziție de aplicare generală cu caracter transversal.
- 101 Rezultă că, deși instituțiile competente ale Uniunii trebuie să țină seama de diferitele elemente și obiective enumerate la articolul 165 TFUE atunci când adoptă, în temeiul articolului menționat și în condițiile pe care le stabilește acesta, acțiuni de încurajare sau recomandări în domeniul sportului, aceste diferite elemente și obiective, precum și aceste acțiuni de încurajare și recomandări nu trebuie integrate sau luate în considerare în mod obligatoriu în aplicarea normelor cu privire la interpretarea cărora instanța de trimitere solicită Curții să se pronunțe, indiferent dacă acestea privesc libertățile de circulație a persoanelor, a serviciilor și a capitalurilor (articolele 45, 49, 56 și 63 TFUE) sau normele de concurență (articolele 101 și 102 TFUE). În sens mai larg, articolul 165 TFUE nu poate fi considerat nici ca fiind o normă specială ce ar exclude sportul de la aplicarea tuturor sau a unei părți din celelalte dispoziții ale dreptului primar al Uniunii care pot fi aplicate acestuia sau care ar impune să i se rezerve un tratament special în cadrul acestei aplicări.

- 102 Nu este mai puțin adevărat, în al treilea rând, că, astfel cum a arătat Curtea în mai multe rânduri, activitatea sportivă are o importanță socială și educativă considerabilă, reflectată în prezent la articolul 165 TFUE, pentru Uniune, precum și pentru cetățenii săi (a se vedea în acest sens Hotărârea din 15 decembrie 1995, *Bosman*, C-415/93, EU:C:1995:463, punctul 106, precum și Hotărârea din 13 iunie 2019, *TopFit și Biffi*, C-22/18, EU:C:2019:497, punctele 33 și 34).
- 103 În plus, această activitate prezintă particularități incontestabile care, deși privesc în special sportul amator, se pot regăsi și în exercitarea sportului ca activitate economică (a se vedea în acest sens Hotărârea din 13 aprilie 2000, *Lehtonen și Castors Braine*, C-176/96, EU:C:2000:201, punctul 33).
- 104 În sfârșit, asemenea particularități pot fi eventual luate în considerare, printre alte elemente și în măsura în care se dovedesc relevante, cu ocazia aplicării articolelor 45 și 101 TFUE, observându-se totuși că această luare în considerare nu poate fi efectuată decât în cadrul și cu respectarea condițiilor, precum și a criteriilor de aplicare prevăzute la fiecare dintre aceste articole. Aceeași apreciere este valabilă în ceea ce privește articolele 49, 56, 63 și 102 TFUE.
- 105 În special, atunci când se susține că o normă adoptată de o asociație sportivă constituie un obstacol în calea libertății de circulație a lucrătorilor sau o înțelegere anticoncurențială, caracterizarea acestei norme ca fiind un obstacol sau o înțelegere anticoncurențială trebuie să se întemeieze, în orice ipoteză, pe o examinare concretă a conținutului normei menționate în contextul real în care aceasta urmează să fie pusă în aplicare (a se vedea în acest sens Hotărârea din 15 decembrie 1995, *Bosman*, C-415/93, EU:C:1995:463, punctele 98-103, Hotărârea din 11 aprilie 2000, *Deliège*, C-51/96 și C-191/97, EU:C:2000:199, punctele 61-64, precum și Hotărârea din 13 aprilie 2000, *Lehtonen și Castors Braine*, C-176/96, EU:C:2000:201, punctele 48-50). O asemenea examinare poate implica să se țină seama, de exemplu, de natura, de organizarea sau de funcționarea sportului în cauză și, mai precis, de gradul său de profesionalizare, de modul în care este exercitat, de modul în care interacționează diferiții actori care participă la acesta, precum și de rolul jucat de structurile sau de organismele responsabile de acesta la toate nivelurile, cu care Uniunea favorizează cooperarea, în conformitate cu articolul 165 alineatul (3) TFUE.
- 106 Pe de altă parte, atunci când existența unui obstacol în calea libertății de circulație a lucrătorilor este dovedită, asociația care a adoptat norma în cauză are posibilitatea de a demonstra caracterul justificat, necesar și proporțional al acesteia în raport cu anumite obiective care pot fi considerate legitime (a se vedea în acest sens Hotărârea din 15 decembrie 1995, *Bosman*, C-415/93, EU:C:1995:463, punctul 104), care depind ele însele de particularitățile sportului în cauză.
- 107 În lumina tuturor considerațiilor care precedă trebuie analizate succesiv întrebările instanței de trimitere referitoare la normele de concurență și ulterior cea privind libertățile de circulație.

B. Cu privire la prima-a cincea întrebare, referitoare la normele de concurență

- 108 Primele două întrebări privesc în esență modul în care norme precum cele ale FIFA și ale UEFA, referitoare la autorizarea prealabilă a competițiilor internaționale de fotbal intercluburi, precum și la participarea cluburilor de fotbal profesionist și a sportivilor la aceste competiții, trebuie interpretate, pe de o parte, în raport cu articolul 102 TFUE și, pe de altă parte, cu articolul 101 alineatul (1) TFUE.

- 109 A treia întrebare privește modul în care punerea în aplicare anunțată a acestor norme, sub forma declarațiilor și comunicatelor menționate la punctele 30 și 31 din prezenta hotărâre, trebuie interpretată în raport cu aceleași articole.
- 110 A patra întrebare privește, la rândul său, modul de interpretare, în raport cu articolele menționate, a unor norme precum cele care au fost adoptate de FIFA cu privire la drepturile de exploatare a competițiilor menționate.
- 111 A cincea întrebare, care este adresată în ipoteza în care s-ar considera că normele menționate la cele trei puncte precedente din prezenta hotărâre constituie un abuz de poziție dominantă ce intră sub incidența articolului 102 TFUE sau o înțelegere anticoncurențială interzisă de articolul 101 alineatul (1) TFUE, urmărește să permită instanței de trimitere să stabilească dacă aceste norme pot fi totuși admise în lumina jurisprudenței Curții referitoare la articolul 102 TFUE sau în condițiile prevăzute la articolul 101 alineatul (3) TFUE.
- 112 Ținând seama de conținutul acestor diferite întrebări, trebuie amintit, cu titlu introductiv, în primul rând, că articolele 101 și 102 TFUE sunt aplicabile oricărei entități care exercită o activitate economică și care trebuie calificată, ca atare, drept întreprindere, independent de forma sa juridică, precum și de modul său de finanțare (a se vedea în acest sens Hotărârea din 23 aprilie 1991, *Höfner și Elser*, C-41/90, EU:C:1991:161, punctul 21, Hotărârea din 11 decembrie 2007, *ETI și alții*, C-280/06, EU:C:2007:775, punctul 38, precum și Hotărârea din 1 iulie 2008, *MOTOE*, C-49/07, EU:C:2008:376, punctele 20 și 21).
- 113 În consecință, aceste articole sunt aplicabile printre altele unor entități care sunt constituite sub forma unor asociații ce au ca scop, potrivit statutelor lor, organizarea și controlul unui anumit sport, în măsura în care aceste entități exercită o activitate economică în legătură cu acest sport, oferind bunuri sau servicii, și în măsura în care trebuie calificate, în acest temei, drept „întreprinderi” (a se vedea în acest sens Hotărârea din 1 iulie 2008, *MOTOE*, C-49/07, EU:C:2008:376, punctele 22, 23 și 26).
- 114 Pe de altă parte, articolul 101 TFUE este de asemenea aplicabil unor entități care, deși nu constituie în mod necesar ele însele întreprinderi, pot fi calificate drept „asocieri de întreprinderi”.
- 115 În speță, ținând seama de obiectul cauzei principale și de afirmațiile instanței de trimitere, trebuie să se considere că articolele 101 și 102 TFUE sunt aplicabile FIFA și UEFA, întrucât aceste două asociații exercită o dublă activitate economică constând, astfel cum reiese din cuprinsul punctelor 34, 90 și 92 din prezenta hotărâre, în organizarea și în comercializarea competițiilor de fotbal intercluburi pe teritoriul Uniunii, precum și în exploatarea diferitelor drepturi legate de aceste competiții și trebuie calificate, în acest temei, drept „întreprinderi”. În plus, articolul 101 TFUE le este aplicabil întrucât asociațiile menționate au ca membri asociații naționale de fotbal care pot fi calificate ele însele drept „întreprinderi”, în măsura în care exercită o activitate economică legată de organizarea și de comercializarea de competiții de fotbal intercluburi la nivel național, precum și de exploatarea unor drepturi legate de acestea sau care au ele însele ca membri sau ca afiliați entități ce pot fi calificate ca atare, asemenea cluburilor de fotbal.
- 116 În al doilea rând, spre deosebire de articolul 102 TFUE, care vizează numai comportamentele unilaterale ale întreprinderilor ce dețin, individual sau eventual colectiv, o poziție dominantă, articolul 101 TFUE urmărește să cuprindă diferite forme de comportament care au ca punct comun faptul că rezultă din concursul mai multor întreprinderi, și anume „acordurile între

- „întreprinderi”, „practicile concertate” și „deciziile asocierilor de întreprinderi”, fără a ține seama de poziția lor pe piață (a se vedea în acest sens Hotărârea din 16 martie 2000, *Compagnie maritime belge transports și alții/Comisia*, C-395/96 P și C-396/96 P, EU:C:2000:132, punctele 34-36).
- 117 În prezenta cauză, aplicarea articolului 102 TFUE în privința unei entități precum FIFA sau UEFA presupune, printre alte condiții, să se demonstreze că respectiva entitate deține o poziție dominantă pe o anumită piață. Or, în speță, din afirmațiile instanței de trimitere reiese că aceasta consideră că fiecare dintre cele două entități menționate deține o poziție dominantă pe piața organizării și a comercializării competițiilor de fotbal intercluburi pe teritoriul Uniunii, precum și a exploatarea diferitelor drepturi legate de aceste competiții. Prin urmare, trebuie să se răspundă la întrebările instanței de trimitere cu privire la interpretarea articolului 102 TFUE pe baza acestei premise de fapt și de drept, incontestabilă, de altfel, ținând seama în special de împrejurarea că FIFA și UEFA sunt singurele asociații care organizează și comercializează astfel de competiții la nivel mondial și european, spre deosebire de situația care prevalează în ceea ce privește alte discipline sportive.
- 118 În ceea ce privește articolul 101 alineatul (1) TFUE, aplicarea acestuia în prezența unor entități precum FIFA sau UEFA implică stabilirea existenței unui „acord”, a unei „practici concertate” sau a unei „decizii a unei asocieri de întreprinderi”, care pot ele însele să fie de natură diferită și să se prezinte sub diferite forme. În special, decizia unei asociații care constă în adoptarea sau punerea în aplicare a unei reglementări ce are o incidență directă asupra condițiilor de exercitare a activității economice a întreprinderilor care sunt în mod direct sau indirect membre ale acesteia poate constitui o astfel de „decizie a unei asocieri de întreprinderi”, în sensul acestei dispoziții (a se vedea în acest sens Hotărârea din 19 februarie 2002, *Wouters și alții*, C-309/99, EU:C:2002:98, punctul 64, precum și Hotărârea din 28 februarie 2013, *Ordem dos Técnicos Oficiais de Contas*, C-1/12, EU:C:2013:127, punctele 42-45). În speță, instanța de trimitere solicită Curții să se pronunțe cu privire la interpretarea articolului 101 alineatul (1) TFUE în raport cu decizii de acest tip, și anume cele care constau, în ceea ce privește FIFA și UEFA, în adoptarea unor norme referitoare la autorizarea prealabilă a competițiilor internaționale de fotbal intercluburi, la controlul participării cluburilor de fotbal profesionist și a jucătorilor la aceste competiții, precum și la sancțiunile care pot fi aplicate în cazul încălcării acestor norme de autorizare prealabilă și de participare.
- 119 În al treilea și ultimul rând, în măsura în care întrebările adresate de instanța de trimitere privesc atât articolul 101 TFUE, cât și articolul 102 TFUE, trebuie amintit că același comportament poate genera o încălcare atât a primului, cât și a celui de al doilea dintre aceste două articole, chiar dacă acestea urmăresc obiective distincte și au un domeniu de aplicare distinct. Articolele menționate se pot aplica așadar concomitent atunci când sunt îndeplinite condițiile de aplicare a acestora [a se vedea în acest sens Hotărârea din 11 aprilie 1989, *Saeed Flugreisen și Silver Line Reisebüro*, 66/86, EU:C:1989:140, punctul 37, Hotărârea din 16 martie 2000, *Compagnie maritime belge transports și alții/Comisia*, C-395/96 P și C-396/96 P, EU:C:2000:132, punctul 33, precum și Hotărârea din 30 ianuarie 2020, *Generics (UK) și alții*, C-307/18, EU:C:2020:52, punctul 146]. Prin urmare, ele trebuie interpretate și aplicate în mod coerent, cu respectarea însă a particularităților care caracterizează fiecare dintre aceste articole.

1. Cu privire la prima întrebare, referitoare la interpretarea articolului 102 TFUE în prezența unor norme referitoare la autorizarea prealabilă a competițiilor de fotbal intercluburi, precum și la participarea cluburilor și a sportivilor la aceste competiții

- 120 Prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 102 TFUE trebuie interpretat în sensul că reprezintă un abuz de poziție dominantă faptul că asociațiile care sunt responsabile de fotbal la nivel mondial și european și care exercită în paralel diferite activități economice legate de organizarea de competiții au adoptat și pun în aplicare norme prin care condiționează de autorizația lor prealabilă crearea, pe teritoriul Uniunii, a unei noi competiții de fotbal intercluburi de către o întreprindere terță, fără ca această competență să fie încadrată de criterii materiale, precum și de modalități procedurale de natură să asigure caracterul transparent, obiectiv și nediscriminatoriu al acestora.
- 121 În aceste condiții, așa cum rezultă atât din modul de redactare a normelor la care se referă această întrebare, cât și din afirmațiile din decizia de trimitere care stau la baza întrebării menționate, normele în discuție în litigiul principal privesc nu numai autorizarea prealabilă a competițiilor internaționale de fotbal intercluburi, ci și posibilitatea cluburilor de fotbal profesionist și a jucătorilor de a participa la astfel de competiții. După cum reiese de asemenea din aceste afirmații, nerespectarea normelor menționate este, pe de altă parte, însoțită de sancțiuni aplicabile persoanelor fizice sau juridice care le încalcă, sancțiuni care includ, așa cum se menționează în a treia întrebare adresată de instanța de trimitere și așa cum au amintit toate părțile din litigiul principal, excluderea cluburilor de fotbal profesionist de la toate competițiile organizate de FIFA și de UEFA, interdicția impusă jucătorilor de a participa la competiții de fotbal intercluburi sau interzicerea participării acestora la meciuri între echipe reprezentative ale asociațiilor naționale de fotbal.
- 122 Ținând seama de aceste elemente, trebuie să se considere că, prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 102 TFUE trebuie interpretat în sensul că reprezintă un abuz de poziție dominantă faptul că asociațiile care sunt responsabile de fotbal la nivel mondial și european și care exercită în paralel diferite activități economice legate de organizarea de competiții au adoptat și pun în aplicare norme prin care condiționează de autorizația lor prealabilă crearea, pe teritoriul Uniunii, a unei noi competiții de fotbal intercluburi de către o întreprindere terță și prin care controlează participarea cluburilor de fotbal profesionist și a jucătorilor la o astfel de competiție, în cazul nerespectării normelor respective existând riscul unor sancțiuni, fără ca aceste diferite competențe să fie încadrate de criterii materiale, precum și de modalități procedurale de natură să asigure caracterul transparent, obiectiv, nediscriminatoriu și proporțional al acestora.

a) Cu privire la noțiunea de „abuz de poziție dominantă”

- 123 Articolul 102 TFUE declară incompatibilă cu piața internă și interzisă, în măsura în care poate afecta comerțul dintre statele membre, folosirea în mod abuziv de către una sau mai multe întreprinderi a unei poziții dominante deținute pe piața internă sau pe o parte semnificativă a acesteia.
- 124 După cum rezultă din jurisprudența constantă a Curții, acest articol urmărește să evite să se aducă atingere concurenței în detrimentul interesului general, al întreprinderilor individuale și al consumatorilor, sancționând comportamentele întreprinderilor în poziție dominantă care restrâng concurența bazată pe merite și sunt astfel susceptibile să cauzeze un prejudiciu direct acestora din urmă sau care împiedică sau denaturează această concurență și sunt astfel

- susceptibile să le cauzeze un prejudiciu indirect (a se vedea în acest sens Hotărârea din 17 februarie 2011, *TeliaSonera Sverige*, C-52/09, EU:C:2011:83, punctele 22 și 24, Hotărârea din 27 martie 2012, *Post Danmark*, C-209/10, EU:C:2012:172, punctul 20, precum și Hotărârea din 12 mai 2022, *Servizio Elettrico Nazionale și alții*, C-377/20, EU:C:2022:379, punctele 41 și 44).
- 125 Constituie astfel de comportamente cele care, pe o piață unde gradul de concurență este deja redus, tocmai din cauza prezenței uneia sau a mai multor întreprinderi în poziție dominantă, împiedică, prin recurgerea la mijloace diferite de cele care guvernează concurența bazată pe merite între întreprinderi, menținerea gradului de concurență existent pe piață sau dezvoltarea acestei concurențe (a se vedea în acest sens Hotărârea din 14 octombrie 2010, *Deutsche Telekom/Comisia*, C-280/08 P, EU:C:2010:603, punctele 174 și 177, Hotărârea din 27 martie 2012, *Post Danmark*, C-209/10, EU:C:2012:172, punctul 24, precum și Hotărârea din 12 mai 2022, *Servizio Elettrico Nazionale și alții*, C-377/20, EU:C:2022:379, punctul 68).
- 126 În schimb, articolul 102 TFUE nu urmărește nici să împiedice întreprinderile să cucerească, prin propriile merite, o poziție dominantă pe una sau mai multe piețe, nici să asigure că întreprinderi concurente mai puțin eficiente decât cele care dețin o asemenea poziție rămân pe piață (a se vedea în acest sens Hotărârea din 27 martie 2012, *Post Danmark*, C-209/10, EU:C:2012:172, punctul 21, Hotărârea din 6 septembrie 2017, *Intel/Comisia*, C-413/14 P, EU:C:2017:632, punctul 133, precum și Hotărârea din 12 mai 2022, *Servizio Elettrico Nazionale și alții*, C-377/20, EU:C:2022:379, punctul 73).
- 127 Dimpotrivă, concurența bazată pe merite poate, prin definiție, să conducă la dispariția sau la marginalizarea întreprinderilor concurente mai puțin eficiente și, așadar, mai puțin interesante pentru consumatori în special din punctul de vedere al prețurilor, al producției, al ofertei, al calității sau al inovării (a se vedea în acest sens Hotărârea din 27 martie 2012, *Post Danmark*, C-209/10, EU:C:2012:172, punctul 22, Hotărârea din 6 septembrie 2017, *Intel/Comisia*, C-413/14 P, EU:C:2017:632, punctul 134, precum și Hotărârea din 12 mai 2022, *Servizio Elettrico Nazionale și alții*, C-377/20, EU:C:2022:379, punctul 45).
- 128 Cu atât mai mult, deși impune întreprinderilor aflate în poziție dominantă răspunderea specială de a nu aduce atingere prin comportamentul lor unei concurențe efective și nenedaturate pe piața internă, articolul 102 TFUE nu incriminează existența în sine a unei poziții dominante, ci numai folosirea abuzivă a acesteia (a se vedea în acest sens Hotărârea din 27 martie 2012, *Post Danmark*, C-209/10, EU:C:2012:172, punctul 23, și Hotărârea din 6 decembrie 2012, *AstraZeneca/Comisia*, C-457/10 P, EU:C:2012:770, punctul 188).

b) Cu privire la caracterizarea existenței unui abuz de poziție dominantă

- 129 Pentru a putea considera, într-un anumit caz, că un comportament trebuie calificat drept „folosire abuzivă a unei poziții dominante”, este necesar, în general, să se demonstreze că, prin recurgerea la mijloace diferite de cele care guvernează concurența bazată pe merite între întreprinderi, acest comportament are ca efect actual sau potențial restrângerea acestei concurențe prin excluderea întreprinderilor concurente la fel de eficiente de pe piața sau de pe piețele relevante (a se vedea în acest sens Hotărârea din 27 martie 2012, *Post Danmark*, C-209/10, EU:C:2012:172, punctul 25) sau prin împiedicarea dezvoltării lor pe aceste piețe, observându-se că acestea din urmă pot fi atât cele pe care este deținută poziția dominantă, cât și cele, conexe sau învecinate, pe care comportamentul menționat are vocația de a-și produce efectele actuale sau potențiale (a se vedea în acest sens Hotărârea din 14 noiembrie 1996, *Tetra Pak/Comisia*, C-333/94 P, EU:C:1996:436,

- punctele 25-27, Hotărârea din 17 februarie 2011, TeliaSonera Sverige, C-52/09, EU:C:2011:83, punctele 84-86, precum și Hotărârea din 12 mai 2022, Servizio Elettrico Nazionale și alții, C-377/20, EU:C:2022:379, punctul 76).
- 130 Această demonstrație, care poate implica recurgerea la grile de analiză diferite în funcție de tipul de comportament care este în discuție într-un anumit caz, trebuie totuși efectuată, în toate cazurile, prin aprecierea tuturor împrejurărilor de fapt pertinente (a se vedea în acest sens Hotărârea din 19 aprilie 2012, Tomra Systems și alții/Comisia, C-549/10 P, EU:C:2012:221, punctul 18, precum și Hotărârea din 19 ianuarie 2023, Unilever Italia Mkt. Operations, C-680/20, EU:C:2023:33, punctul 40), indiferent dacă ele privesc comportamentul în sine, piața sau piețele relevante sau funcționarea concurenței pe piața sau pe piețele respective. În plus, demonstrația menționată trebuie să urmărească să stabilească, întemeindu-se pe elemente de analiză și de probă precise și concrete, că comportamentul menționat are cel puțin capacitatea de a produce efecte de excludere (a se vedea în acest sens Hotărârea din 19 ianuarie 2023, Unilever Italia Mkt. Operations, C-680/20, EU:C:2023:33, punctele 42, 51 și 52, precum și jurisprudența citată).
- 131 Dincolo de simplele comportamente care au ca efect actual sau potențial restrângerea concurenței bazate pe merite prin excluderea întreprinderilor concurente la fel de eficiente de pe piața sau de pe piețele relevante, pot fi calificate de asemenea drept „folosire abuzivă a unei poziții dominante” comportamentele despre care se demonstrează că au fie ca efect actual sau potențial, fie chiar ca obiect să împiedice într-o etapă prealabilă, prin crearea unor bariere la intrare sau prin recurgerea la alte măsuri de blocare sau la alte mijloace diferite de cele care guvernează concurența bazată pe merite, întreprinderi potențial concurente fie și numai să aibă acces la această piață sau la aceste piețe și astfel să împiedice dezvoltarea concurenței pe respectivele piețe în detrimentul consumatorilor, prin limitarea producției, a dezvoltării de produse sau de servicii alternative sau a inovării [a se vedea în acest sens Hotărârea din 30 ianuarie 2020, Generics (UK) și alții, C-307/18, EU:C:2020:52, punctele 154-157].
- 132 Astfel, deși nu este interzis ca atare unui stat membru să atribuie unei întreprinderi, pe cale legislativă sau administrativă, drepturi exclusive sau speciale pe o piață, o asemenea situație nu trebuie totuși să poată permite acestei întreprinderi să folosească în mod abuziv poziția dominantă care decurge din aceasta, de exemplu prin exercitarea drepturilor în cauză într-un mod care împiedică întreprinderile potențial concurente să aibă acces pe piața relevantă sau pe piețe conexe ori învecinate (a se vedea în acest sens Hotărârea din 10 decembrie 1991, Mercati convenzionali porto di Genova, C-179/90, EU:C:1991:464, punctul 14, precum și Hotărârea din 13 decembrie 1991, GB-Inno-BM, C-18/88, EU:C:1991:474, punctele 17-19 și 24). O astfel de cerință este valabilă cu atât mai mult atunci când astfel de drepturi conferă întreprinderii menționate competența de a determina dacă și, atunci când este cazul, în ce condiții alte întreprinderi sunt autorizate să își exercite activitatea economică (a se vedea în acest sens Hotărârea din 1 iulie 2008, MOTOE, C-49/07, EU:C:2008:376, punctele 38 și 51).
- 133 Astfel, menținerea sau dezvoltarea nenedaturată a concurenței pe piața internă nu poate fi garantată decât dacă este asigurată egalitatea de șanse între întreprinderi. Or, faptul de a conferi unei întreprinderi care exercită o anumită activitate economică competența de a determina, *de iure* sau chiar *de facto*, care alte întreprinderi sunt autorizate să exercite de asemenea această activitate, precum și de a stabili condițiile în care aceasta din urmă poate fi exercitată o plasează într-o situație de conflict de interese și îi dă un avantaj evident față de concurenții săi, permițându-i să îi împiedice să aibă acces pe piața relevantă sau să favorizeze propria activitate (a se vedea în acest sens Hotărârea din 13 decembrie 1991, GB-Inno-BM, C-18/88, EU:C:1991:474, punctul 25, Hotărârea din 12 februarie 1998, Raso și alții, C-163/96, EU:C:1998:54, punctele 28

- și 29, precum și Hotărârea din 1 iulie 2008, MOTOE, C-49/07, EU:C:2008:376, punctele 51 și 52), precum și să împiedice astfel, în detrimentul consumatorilor, dezvoltarea concurenței bazate de merite prin limitarea producției, a dezvoltării de produse sau de servicii alternative sau a inovării.
- 134 În consecință, atribuirea unor drepturi exclusive sau speciale care conferă o astfel de competență întreprinderii în cauză sau existența unei situații analoge pe piețele relevante trebuie să fie însoțită de limite, de obligații și de un control de natură să excludă riscul de folosire abuzivă a poziției sale dominante de către aceasta, pentru a nu încălca, prin ea însăși, articolul 102 TFUE coroborat cu articolul 106 TFUE (a se vedea în acest sens Hotărârea din 1 iulie 2008, MOTOE, C-49/07, EU:C:2008:376, punctul 53).
- 135 Mai precis, atunci când întreprinderea în cauză are competența de a stabili condițiile în care întreprinderi potențial concurente pot avea acces pe piață sau de a se pronunța de la caz la caz cu privire la acest aspect, prin intermediul unei decizii privind autorizarea prealabilă sau prin refuzul autorizării prealabile a unui asemenea acces, această competență trebuie, pentru a nu încălca, prin însăși existența sa, articolul 102 TFUE coroborat cu articolul 106 TFUE, să fie încadrată de criterii materiale transparente, clare și precise (a se vedea prin analogie Hotărârea din 28 februarie 2013, *Ordem dos Técnicos Oficiais de Contas*, C-1/12, EU:C:2013:127, punctele 84-86, 90, 91 și 99), permițând să se evite ca aceasta să poată fi utilizată în mod arbitrar. Aceste criterii trebuie să fie de natură să asigure exercitarea nediscriminatorie a unei astfel de competențe și să permită un control efectiv (a se vedea în acest sens Hotărârea din 28 februarie 2013, *Ordem dos Técnicos Oficiais de Contas*, C-1/12, EU:C:2013:127, punctul 99).
- 136 Pe de altă parte, competența în discuție trebuie să fie încadrată de modalități procedurale transparente și nediscriminatorii referitoare în special la termenele aplicabile depunerii unei cereri de autorizare prealabilă și adoptării unei decizii în privința sa. Referitor la acest aspect, termenele stabilite nu trebuie să poată fi în detrimentul întreprinderilor potențial concurente, împiedicându-le să aibă acces în mod efectiv pe piață (a se vedea prin analogie Hotărârea din 28 februarie 2013, *Ordem dos Técnicos Oficiais de Contas*, C-1/12, EU:C:2013:127, punctele 86 și 92) și, în definitiv, nu trebuie să poată limita astfel producția, dezvoltarea de produse sau de servicii alternative și inovarea.
- 137 Cerințe identice cu cele amintite la cele trei puncte precedente din prezenta hotărâre se impun cu atât mai mult atunci când prin comportamentul său autonom, iar nu ca urmare a atribuirii unor drepturi exclusive sau speciale de către un stat membru, o întreprindere în poziție dominantă se plasează ea însăși în situația de a putea împiedica întreprinderile potențial concurente să aibă acces pe o anumită piață (a se vedea în acest sens Hotărârea din 13 decembrie 1991, *GB-Inno-BM*, C-18/88, EU:C:1991:474, punctul 20). Această situație se poate regăsi atunci când întreprinderea respectivă dispune de o competență de reglementare, de control și de sancționare care îi permite să autorizeze sau să controleze acest acces și, prin urmare, de un mijloc diferit de cele care pot fi mobilizate în mod normal de întreprinderi și care guvernează concurența bazată pe merite între acestea.
- 138 În consecință, o astfel de competență trebuie de asemenea să fie însoțită de limite, de obligații și de un control de natură să excludă riscul folosirii abuzive a unei poziții dominante, pentru a nu încălca articolul 102 TFUE.

c) Cu privire la calificarea drept abuz de poziție dominantă a normelor referitoare la autorizarea prealabilă a competițiilor de fotbal intercluburi, precum și la participarea cluburilor și a sportivilor la aceste competiții

- 139 În speță, din afirmațiile instanței de trimitere reiese că atât FIFA, cât și UEFA exercită o activitate economică de organizare și de comercializare a competițiilor internaționale de fotbal, precum și de exploatare a diferitelor drepturi legate de aceste competiții. Prin urmare, ambele asociații constituie, în această măsură, întreprinderi. Pe de altă parte, ambele dețin o poziție dominantă sau chiar un monopol pe piața corespunzătoare.
- 140 În continuare, din afirmațiile din decizia de trimitere rezultă că normele în raport cu care această instanță solicită Curții să se pronunțe figurează în statutele care au fost adoptate de FIFA și de UEFA, în calitatea lor de asociații și în temeiul competențelor de reglementare și de control pe care și le-au atribuit, și că acestea conferă celor două entități nu numai competența de a autoriza crearea și organizarea de către o întreprindere terță a unei noi competiții de fotbal intercluburi pe teritoriul Uniunii, ci și competența de a limita participarea cluburilor de fotbal profesionist și a jucătorilor la o astfel de competiție, în cazul nerespectării normelor respective existând riscul unor sancțiuni.
- 141 În sfârșit, potrivit afirmațiilor instanței de trimitere, aceste diferite competențe nu sunt încadrate nici de criterii materiale, nici de modalități procedurale de natură să asigure caracterul transparent, obiectiv și nediscriminatoriu al acestora.
- 142 În această privință, din jurisprudența citată la punctul 75 din prezenta hotărâre rezultă că este permis unor asociații care sunt responsabile de o disciplină sportivă, precum FIFA și UEFA, să adopte, să pună în aplicare și să asigure respectarea normelor referitoare nu numai, în general, la organizarea și la desfășurarea competițiilor internaționale în această disciplină, în speță fotbalul profesionist, ci și, mai precis, la autorizarea lor prealabilă, precum și la participarea cluburilor de fotbal profesionist și a jucătorilor la acestea.
- 143 Astfel, acest sport care are în Uniune o importanță considerabilă nu numai socială și culturală (a se vedea în acest sens Hotărârea din 15 decembrie 1995, *Bosman*, C-415/93, EU:C:1995:463, punctul 106, și Hotărârea din 16 martie 2010, *Olympique Lyonnais*, C-325/08, EU:C:2010:143, punctul 40), ci și mediatică, se caracterizează, printre alte particularități, prin împrejurarea că determină organizarea a numeroase competiții atât la nivel european, cât și la nivel național, la care sunt chemate să participe foarte multe cluburi și foarte mulți jucători. În plus, acesta se caracterizează, asemenea anumitor alte sporturi, prin faptul că participarea la respectivele competiții este rezervată unor echipe care au obținut anumite rezultate sportive (a se vedea în acest sens Hotărârea din 15 decembrie 1995, *Bosman*, C-415/93, EU:C:1995:463, punctul 132), desfășurarea competițiilor menționate întemeindu-se pe înfruntarea și eliminarea progresivă a acestor echipe. În consecință, el se bazează în esență pe meritul sportiv, care nu poate fi garantat decât dacă toate echipele în cauză se înfruntă în condiții normative și tehnice omogene, ce asigură o anumită egalitate de șanse.
- 144 Aceste diferite particularități permit să se considere că este legitim să se supună organizarea și desfășurarea competițiilor internaționale de fotbal profesionist unor norme comune destinate să garanteze omogenitatea și coordonarea acestor competiții în cadrul unui calendar de ansamblu, precum și, în sens mai larg, să promoveze, în mod adecvat și efectiv, organizarea de competiții sportive întemeiate pe egalitatea de șanse și pe merit. În plus, este legitim să se asigure

- respectarea acestor norme comune prin intermediul unor norme precum cele instituite de FIFA și de UEFA în ceea ce privește autorizarea prealabilă a competițiilor menționate, precum și participarea cluburilor și a jucătorilor la acestea.
- 145 În măsura în care asemenea norme de autorizare prealabilă și de participare sunt astfel legitime în contextul specific al fotbalului profesionist și al activităților economice pe care le determină exercitarea acestui sport, nici adoptarea acestora, nici punerea lor în aplicare nu pot fi calificate, în principiu și în general, drept „folosire abuzivă a unei poziții dominante” (a se vedea prin analogie, în ceea ce privește o restricție privind libertatea de prestare a serviciilor, Hotărârea din 11 aprilie 2000, *Deliège*, C-51/96 și C-191/97, EU:C:2000:199, punctul 64).
- 146 Situația este aceeași în ceea ce privește sancțiunile instituite în mod accesoriu în raport cu aceste norme, în măsura în care astfel de sancțiuni sunt legitime, în principiu, pentru a garanta efectivitatea normelor menționate (a se vedea în acest sens Hotărârea din 18 iulie 2006, *Meca-Medina și Majcen/Comisia*, C-519/04 P, EU:C:2006:492, punctul 44).
- 147 În schimb, niciuna dintre particularitățile care caracterizează fotbalul profesionist nu este susceptibilă să permită să se considere ca fiind legitime adoptarea și, cu atât mai mult, punerea în aplicare a unor norme de autorizare prealabilă și de participare care, în general, nu sunt însoțite de limite, de obligații și de un control de natură să excludă riscul folosirii abuzive a unei poziții dominante și care, mai precis, nu sunt încadrate de criterii materiale și de modalități procedurale de natură să garanteze caracterul lor transparent, obiectiv, precis și nediscriminatoriu, în condițiile în care acestea conferă entității ce trebuie să le pună în aplicare competența de a împiedica orice întreprindere concurentă să aibă acces pe piață. Trebuie să se considere că asemenea norme încalcă articolul 102 TFUE, astfel cum rezultă din cuprinsul punctelor 134-138 din prezenta hotărâre.
- 148 De asemenea, în lipsa unor criterii materiale și a unor modalități procedurale care să asigure caracterul transparent, obiectiv, precis, nediscriminatoriu și proporțional al sancțiunilor instituite în mod accesoriu în raport cu aceste norme, trebuie să se considere că astfel de sancțiuni, prin însăși natura lor, încalcă articolul 102 TFUE în măsura în care au un caracter discreționar. Astfel, o asemenea situație face imposibil să se verifice, în mod transparent și obiectiv, dacă punerea lor în aplicare de la caz la caz este justificată și proporțională având în vedere caracteristicile concrete ale proiectului de competiție internațională intercluburi în cauză.
- 149 În această privință, este lipsită de relevanță împrejurarea că FIFA și UEFA nu se bucură de un monopol legal și că întreprinderi concurente pot, în teorie, să creeze noi competiții care nu ar fi supuse normelor adoptate și aplicate de aceste două asociații. Astfel, după cum reiese din afirmațiile instanței de trimitere, poziția dominantă a FIFA și a UEFA pe piața organizării și a comercializării competițiilor internaționale de fotbal intercluburi este de așa natură încât, în practică, în stadiul actual, este imposibil să se creeze, în mod viabil, o competiție exterioară ecosistemului lor, ținând seama de controlul pe care acestea îl exercită, în mod direct sau prin intermediul asociațiilor naționale de fotbal care sunt membre ale lor, asupra cluburilor, asupra jucătorilor, precum și asupra altor tipuri de competiții, precum cele care sunt organizate la nivel național.
- 150 În speță, va reveni însă instanței de trimitere sarcina de a califica normele în discuție în litigiul principal în raport cu articolul 102 TFUE, după efectuarea verificărilor suplimentare pe care le va putea considera necesare.

151 Din această perspectivă, trebuie să se precizeze că, pentru a se putea considera că normele de autorizare prealabilă a competițiilor sportive și de participare la aceste competiții, precum cele în discuție în litigiul principal, sunt încadrate de criterii materiale transparente, obiective și precise, precum și de modalități procedurale transparente și nediscriminatorii, neîmpiedicând accesul efectiv pe piață, trebuie în special ca aceste criterii și aceste modalități să fi fost stabilite, într-o formă accesibilă, înainte de orice punere în aplicare a normelor menționate. În plus, pentru ca criteriile și modalitățile menționate să poată fi considerate drept nediscriminatorii, este necesar, având în vedere în special faptul că entitățile precum FIFA și UEFA exercită ele însele diferite activități economice pe piața vizată de normele lor de autorizare prealabilă și de participare, ca aceleași criterii și modalități să nu supună organizarea și comercializarea de competiții terțe și nici participarea cluburilor și a jucătorilor la acestea unor cerințe care să fie diferite de cele care sunt aplicabile competițiilor organizate și comercializate de entitatea decizională sau să fie identice sau similare, dar imposibil sau excesiv de dificil de îndeplinit în practică de o întreprindere care nu are aceeași calitate de asociație sau nu dispune de aceleași competențe precum această entitate și care se află, prin urmare, într-o situație diferită de aceasta. În sfârșit, pentru ca sancțiunile instituite în mod accesoriu în raport cu norme de autorizare prealabilă și de participare precum cele în discuție în litigiul principal să nu fie discreționare, acestea trebuie să fie guvernate de criterii care trebuie nu numai să fie ele însele transparente, obiective, precise și nediscriminatorii, ci și să garanteze că aceste sancțiuni sunt determinate, în fiecare caz concret, cu respectarea principiului proporționalității, ținând seama în special de natura, de durata, precum și de gravitatea neîndeplinirii obligațiilor constatate.

152 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, trebuie să se răspundă la prima întrebare că articolul 102 TFUE trebuie interpretat în sensul că reprezintă un abuz de poziție dominantă faptul că asociațiile care sunt responsabile de fotbal la nivel mondial și european și care exercită în paralel diferite activități economice legate de organizarea de competiții au adoptat și pun în aplicare norme prin care condiționează de autorizația lor prealabilă crearea, pe teritoriul Uniunii, a unei noi competiții de fotbal intercluburi de către o întreprindere terță și prin care controlează participarea cluburilor de fotbal profesionist și a jucătorilor la o astfel de competiție, în cazul nerespectării normelor respective existând riscul unor sancțiuni, fără ca aceste diferite competențe să fie încadrate de criterii materiale, precum și de modalități procedurale de natură să asigure caracterul transparent, obiectiv, nediscriminatoriu și proporțional al acestora.

2. Cu privire la a doua întrebare, referitoare la interpretarea articolului 101 alineatul (1) TFUE în prezența unor norme referitoare la autorizarea prealabilă a competițiilor de fotbal intercluburi, precum și la participarea cluburilor și a sportivilor la aceste competiții

153 Prin intermediul celei de a doua întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 101 alineatul (1) TFUE trebuie interpretat în sensul că reprezintă o decizie a unei asocieri de întreprinderi ce are ca obiect sau ca efect împiedicarea concurenței faptul că asociațiile care sunt responsabile de fotbal la nivel mondial și european și care exercită în paralel diferite activități economice legate de organizarea de competiții au adoptat și pun în aplicare, în mod direct sau prin intermediul asociațiilor naționale de fotbal ce sunt membre ale acestora, norme prin care condiționează de autorizația lor prealabilă crearea, pe teritoriul Uniunii, a unei noi competiții de fotbal intercluburi de către o întreprindere terță, fără ca această competență să fie încadrată de criterii materiale, precum și de modalități procedurale de natură să asigure caracterul transparent, obiectiv și nediscriminatoriu al acestora.

154 În aceste condiții, ținând seama de afirmațiile din decizia de trimitere care stau la baza acestei întrebări și pentru motive identice cu cele care sunt expuse la punctul 121 din prezenta hotărâre, trebuie să se considere că, prin intermediul întrebării menționate, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 101 alineatul (1) TFUE trebuie interpretat în sensul că reprezintă o decizie a unei asocieri de întreprinderi ce are ca obiect sau ca efect împiedicarea concurenței faptul că asociațiile care sunt responsabile de fotbal la nivel mondial și european și care exercită în paralel diferite activități economice legate de organizarea de competiții au adoptat și pun în aplicare, în mod direct sau prin intermediul asociațiilor naționale de fotbal ce sunt membre ale acestora, norme prin care condiționează de autorizația lor prealabilă crearea, pe teritoriul Uniunii, a unei noi competiții de fotbal intercluburi de către o întreprindere terță și care controlează participarea cluburilor de fotbal profesionist și a jucătorilor la o astfel de competiție, în cazul nerespectării normelor respective existând riscul unor sancțiuni, fără ca aceste diferite competențe să fie încadrate de criterii materiale, precum și de modalități procedurale de natură să asigure caracterul transparent, obiectiv, nediscriminatoriu și proporțional al acestora.

a) Cu privire la noțiunea de comportament care are ca „obiect” sau ca „efect” să aducă atingere concurenței și la caracterizarea existenței unui astfel de comportament

155 În primul rând, articolul 101 alineatul (1) TFUE declară incompatibile cu piața internă și interzice orice acorduri între întreprinderi, orice decizii ale asocierilor de întreprinderi și orice practici concertate care pot afecta comerțul dintre statele membre și care au ca obiect sau efect împiedicarea, restrângerea sau denaturarea concurenței în cadrul pieței interne.

156 În speță, astfel cum rezultă din modul de redactare a întrebării, instanța de trimitere solicită Curții în esență să se pronunțe numai cu privire la aspectul dacă articolul 101 alineatul (1) TFUE trebuie interpretat în sensul că deciziile asocierilor de întreprinderi precum cele materializate de normele FIFA și ale UEFA la care se referă aceasta au „ca obiect sau efect” „împiedicarea” concurenței.

157 Totuși, decizia de trimitere evidențiază de asemenea în mod clar motivele care au determinat instanța menționată să considere că aceste decizii ale asocierilor de întreprinderi sunt, pe de altă parte, susceptibile să afecteze comerțul dintre statele membre.

158 În al doilea rând, pentru a putea considera, într-un anumit caz, că un acord, o decizie a unei asocieri de întreprinderi sau o practică concertată intră sub incidența interdicției prevăzute la articolul 101 alineatul (1) TFUE, este necesar, în conformitate cu termenii înșiși ai acestei dispoziții, să se demonstreze fie că acest comportament are ca obiect împiedicarea, restrângerea sau denaturarea concurenței, fie că acest comportament are un asemenea efect (a se vedea în acest sens Hotărârea din 30 iunie 1966, LTM, 56/65, EU:C:1966:38, pagina 359, și Hotărârea din 29 iunie 2023, Super Bock Bebidas, C-211/22, EU:C:2023:529, punctul 31).

159 În acest scop, trebuie să se procedeze, într-o primă etapă, la examinarea obiectului comportamentului în cauză. În ipoteza în care, la finalul unei asemenea examinări, acest comportament se dovedește a avea un obiect anticoncurențial, nu este necesar să se procedeze la examinarea efectului său asupra concurenței. Prin urmare, numai în ipoteza în care comportamentul menționat nu poate fi considerat ca având un astfel de obiect anticoncurențial este necesar să se procedeze, într-o a doua etapă, la examinarea acestui efect (a se vedea în acest sens Hotărârea din 30 iunie 1966, LTM, 56/65, EU:C:1966:38, pagina 359, precum și Hotărârea din 26 noiembrie 2015, Maxima Latvija, C-345/14, EU:C:2015:784, punctele 16 și 17).

160 Examinarea care trebuie efectuată diferă după cum privește aspectul dacă comportamentul în cauză are ca „obiect” sau ca „efect” împiedicarea, restrângerea sau denaturarea concurenței, fiecare dintre aceste două noțiuni fiind supusă unui regim juridic și probatoriu distinct [a se vedea în acest sens Hotărârea din 30 ianuarie 2020, Generics (UK) și alții, C-307/18, EU:C:2020:52, punctul 63].

1) Cu privire la caracterizarea existenței unui comportament având ca „obiect” împiedicarea, restrângerea sau denaturarea concurenței

161 După cum rezultă din jurisprudența constantă a Curții, astfel cum a fost recapitulată în special în Hotărârea din 23 ianuarie 2018, F. Hoffmann-La Roche și alții (C-179/16, EU:C:2018:25, punctul 78), și în Hotărârea din 30 ianuarie 2020, Generics (UK) și alții (C-307/18, EU:C:2020:52, punctul 67), noțiunea de „obiect” anticoncurențial, deși nu constituie, după cum rezultă din cuprinsul punctelor 158 și 159 din prezenta hotărâre, o excepție în raport cu noțiunea de „efect” anticoncurențial, trebuie totuși să fie interpretată în mod strict.

162 Așadar, această noțiune trebuie înțeleasă ca făcând trimitere exclusiv la anumite tipuri de coordonare între întreprinderi care indică un grad suficient de nocivitate pentru concurență pentru a se putea considera că o examinare a efectelor acestora nu este necesară. Astfel, anumite forme de coordonare între întreprinderi pot fi considerate, prin însăși natura lor, ca fiind dăunătoare pentru buna funcționare a concurenței [a se vedea în acest sens Hotărârea din 30 iunie 1966, LTM, 56/65, EU:C:1966:38, pagina 359, Hotărârea din 23 ianuarie 2018, F. Hoffmann-La Roche și alții, C-179/16, EU:C:2018:25, punctul 78, precum și Hotărârea din 30 ianuarie 2020, Generics (UK) și alții, C-307/18, EU:C:2020:52, punctul 67].

163 Printre tipurile de comportamente care trebuie considerate ca atare figurează, în primul rând, anumite comportamente coluzive deosebit de nocive față de concurență, precum cartelurile orizontale care conduc la stabilirea prețurilor, la limitarea capacităților de producție sau la repartizarea clientelei. Astfel, aceste tipuri de comportamente sunt de natură să determine o creștere a prețurilor sau o reducere a producției și, așadar, a ofertei, conducând la o utilizare necorespunzătoare a resurselor, în detrimentul întreprinderilor utilizatoare și al consumatorilor (a se vedea în acest sens Hotărârea din 20 noiembrie 2008, Beef Industry Development Society și Barry Brothers, C-209/07, EU:C:2008:643, punctele 17 și 33, Hotărârea din 11 septembrie 2014, CB/Comisia, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, punctul 51, precum și Hotărârea din 16 iulie 2015, ING Pensii, C-172/14, EU:C:2015:484, punctul 32).

164 Fără a fi în mod necesar la fel de nocive față de concurență, alte tipuri de comportamente pot fi de asemenea considerate, în anumite cazuri, ca având un obiect anticoncurențial. Aceasta este situația în special în cazul anumitor tipuri de acorduri orizontale, altele decât cartelurile, de exemplu cele care conduc la excluderea de pe piață a unor întreprinderi concurente [a se vedea în acest sens Hotărârea din 30 ianuarie 2020, Generics (UK) și alții, C-307/18, EU:C:2020:52, punctele 76, 77, 83-87 și 101, precum și Hotărârea din 25 martie 2021, Lundbeck/Comisia, C-591/16 P, EU:C:2021:243, punctele 113 și 114], sau chiar a anumitor tipuri de decizii ale unor asocieri de întreprinderi (a se vedea în acest sens Hotărârea din 27 ianuarie 1987, Verband der Sachversicherer/Comisia, 45/85, EU:C:1987:34, punctul 41).

165 Pentru a determina, într-un anumit caz, dacă un acord, o decizie a unei asocieri de întreprinderi sau o practică concertată prezintă, prin însăși natura sa, un grad suficient de nocivitate pentru concurență pentru a putea fi considerat ca având ca obiect împiedicarea, restrângerea sau denaturarea acesteia, este necesar să se examineze, în primul rând, cuprinsul acordului, al

deciziei sau al practicii în cauză, în al doilea rând, contextul economic și juridic în care se înscriu și, în al treilea rând, scopurile pe care urmăresc să le atingă (a se vedea în acest sens Hotărârea din 11 septembrie 2014, CB/Comisia, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, punctul 53, precum și Hotărârea din 23 ianuarie 2018, F. Hoffmann-La Roche și alții, C-179/16, EU:C:2018:25, punctul 79).

- 166 În această privință, mai întâi, în ceea ce privește contextul economic și juridic în care se înscrie comportamentul în cauză, trebuie să se ia în considerare natura produselor sau a serviciilor în cauză, precum și condițiile reale care caracterizează structura și funcționarea sectorului/sectoarelor sau a pieței/piețelor relevante (Hotărârea din 11 septembrie 2014, CB/Comisia, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, punctul 53, precum și Hotărârea din 23 ianuarie 2018, F. Hoffmann-La Roche și alții, C-179/16, EU:C:2018:25, punctul 80). În schimb, nu este nicidecum necesar să se examineze și cu atât mai mult să se demonstreze efectele acestui comportament asupra concurenței, indiferent dacă sunt reale sau potențiale și negative sau pozitive, astfel cum rezultă din jurisprudența citată la punctele 158 și 159 din prezenta hotărâre.
- 167 În continuare, în ceea ce privește scopurile urmărite de comportamentul în cauză, este necesar să se determine scopurile obiective pe care acest comportament urmărește să le atingă în privința concurenței. În schimb, împrejurarea că întreprinderile implicate au acționat fără a avea intenția subiectivă de a împiedica, de a restrânge sau de a denatura concurența și faptul că au urmărit anumite obiective legitime nu sunt determinante în vederea aplicării articolului 101 alineatul (1) TFUE (a se vedea în acest sens Hotărârea din 6 aprilie 2006, General Motors/Comisia, C-551/03 P, EU:C:2006:229, punctele 64 și 77, precum și jurisprudența citată, și Hotărârea din 20 noiembrie 2008, Beef Industry Development Society și Barry Brothers, C-209/07, EU:C:2008:643, punctul 21).
- 168 În sfârșit, luarea în considerare a ansamblului elementelor menționate la cele trei puncte precedente din prezenta hotărâre trebuie, în orice caz, să evidențieze motivele exacte pentru care comportamentul în cauză prezintă un grad suficient de nocivitate pentru concurență, care justifică să se considere că are ca obiect împiedicarea, restrângerea sau denaturarea acesteia (a se vedea în acest sens Hotărârea din 11 septembrie 2014, CB/Comisia, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, punctul 69).

2) Cu privire la caracterizarea existenței unui comportament având ca „efect” împiedicarea, restrângerea sau denaturarea concurenței

- 169 Noțiunea de comportament care are un „efect” anticoncurențial înglobează, în ceea ce o privește, orice comportament care nu poate fi considerat ca având un „obiect” anticoncurențial, cu condiția să se demonstreze că acest comportament are ca efect actual sau potențial împiedicarea, restrângerea sau denaturarea concurenței, iar aceasta în mod semnificativ [a se vedea în acest sens Hotărârea din 28 mai 1998, Deere/Comisia, C-7/95 P, EU:C:1998:256, punctul 77, precum și Hotărârea din 30 ianuarie 2020, Generics (UK) și alții, C-307/18, EU:C:2020:52, punctul 117].
- 170 În acest scop, este necesar să se examineze concurența în cadrul real în care s-ar produce în lipsa acordului, a deciziei unei asocieri de întreprinderi sau a practicii concertate în cauză [Hotărârea din 30 iunie 1966, LTM, 56/65, EU:C:1966:38, pagina 360, precum și Hotărârea din 30 ianuarie 2020, Generics (UK) și alții, C-307/18, EU:C:2020:52, punctul 118], prin definirea pieței sau a piețelor pe care acest comportament are vocația să își producă efectele, apoi prin caracterizarea acestora din urmă, indiferent dacă sunt reale sau potențiale. Această examinare implică ea însăși luarea în considerare a tuturor circumstanțelor relevante.

b) Cu privire la calificarea drept decizie a unei asocieri de întreprinderi având ca „obiect” restrângerea concurenței a normelor referitoare la autorizarea prealabilă a competițiilor de fotbal intercluburi, precum și la participarea cluburilor și a sportivilor la aceste competiții

- 171 În speță, din afirmațiile din decizia de trimitere rezultă, mai întâi, că normele FIFA și ale UEFA în raport cu care instanța de trimitere solicită Curții să se pronunțe conferă acestor două entități nu numai competența de a autoriza crearea și organizarea oricărei competiții de fotbal pe teritoriul Uniunii, printre care, așadar, a oricărei noi competiții de fotbal intercluburi care ar fi avută în vedere de o întreprindere terță, ci și competența de a controla participarea cluburilor de fotbal profesionist și a jucătorilor la o astfel de competiție, în cazul nerespectării normelor respective existând riscul unor sancțiuni.
- 172 În ceea ce privește, în special, conținutul normelor FIFA, din afirmațiile din decizia de trimitere reiese că acestea prevăd, în primul rând, că nicio ligă internațională sau altă grupare similară de cluburi sau de ligi nu poate fi formată fără consimțământul acestei entități și al asociației sau al asociațiilor naționale de fotbal ai căror membri sunt aceste cluburi sau aceste ligi. În al doilea rând, niciun meci sau nicio competiție nu poate avea loc fără autorizația prealabilă a FIFA, a UEFA și a acestei sau a acestor asociații. În al treilea rând, niciun jucător și nicio echipă afiliată la o asociație națională de fotbal membră a FIFA sau a UEFA nu poate să joace un meci sau să aibă contacte sportive cu un alt jucător sau cu o altă echipă care nu este afiliată, fără acordul FIFA. În al patrulea rând, asociațiile, ligile sau cluburile care aparțin unei asociații naționale de fotbal membre a FIFA nu pot să se afilieze la o altă asociație membră sau să participe la competiții în raza teritorială a acesteia decât cu titlu excepțional și cu autorizația FIFA, a UEFA și a celor două asociații în cauză.
- 173 La rândul lor, normele UEFA prevăd, potrivit deciziei de trimitere, în primul rând, că această entitate decide singură organizarea și suprimarea, în raza sa teritorială, a unor competiții internaționale la care participă asociații naționale de fotbal ce sunt membre ale sale sau cluburi care sunt afiliate la acestea din urmă, cu excepția competițiilor care sunt organizate de FIFA. În al doilea rând, meciurile, competițiile sau turneele internaționale care nu sunt organizate de UEFA, dar sunt jucate în raza teritorială a acesteia necesită autorizația prealabilă a FIFA, a UEFA și/sau a asociațiilor membre vizate, în conformitate cu Regulamentul FIFA privind meciurile internaționale. În al treilea rând, niciun grup și nicio alianță între ligi sau cluburi afiliate în mod direct sau indirect la diferite asociații naționale de fotbal membre ale UEFA nu se pot constitui fără autorizația UEFA.
- 174 Pe de altă parte, niciuna dintre competențele de care dispun astfel FIFA și UEFA nu este, potrivit instanței de trimitere, încadrată de criterii materiale și nici de modalități procedurale de natură să asigure caracterul transparent, obiectiv și nediscriminatoriu al acestora, precum cele menționate la punctul 151 din prezenta hotărâre.
- 175 În continuare, din cuprinsul punctelor 142-149 din prezenta hotărâre rezultă că, deși natura specifică a competițiilor internaționale de fotbal și condițiile reale care caracterizează structura și funcționarea pieței organizării și a comercializării acestor competiții pe teritoriul Uniunii permit să se considere ca fiind legitime, în principiu, norme de autorizare prealabilă precum cele care tocmai au fost amintite, aceste elemente de context nu sunt, în schimb, susceptibile să legitimeze lipsa unor criterii materiale și a unor modalități procedurale de natură să garanteze caracterul transparent, obiectiv, precis și nediscriminatoriu al unor astfel de norme.

- 176 În sfârșit, chiar dacă adoptarea acestor norme de autorizare prealabilă poate fi motivată de urmărirea anumitor obiective legitime, precum cel care constă în asigurarea respectării principiilor, a valorilor și a normelor jocului ce stau la baza fotbalului profesionist, nu este mai puțin adevărat că acestea supun competențelor de autorizare prealabilă și de sancționare din partea entităților care le-au adoptat, în calitatea lor de asocieri de întreprinderi, organizarea și comercializarea oricărei competiții internaționale de fotbal, alta decât cele pe care aceste două entități le organizează în paralel în cadrul exercitării unei activități economice. Or, aceste norme conferă astfel entităților menționate competența de a autoriza, de a controla sau de a condiționa accesul oricărei întreprinderi potențial concurente pe piața relevantă și de a stabili atât gradul de concurență care poate exista pe această piață, cât și condițiile în care această eventuală concurență poate fi exercitată. În acest temei, normele menționate sunt de natură să permită, dacă nu excluderea de pe piața menționată a oricărei întreprinderi concurente, chiar la fel de eficientă, cel puțin limitarea conceperii și a comercializării unor competiții alternative sau noi prin formatul sau prin conținutul lor. Astfel, ele sunt, în plus, de natură să priveze cluburile de fotbal profesionist și jucătorii de orice posibilitate de a participa la competițiile menționate, în condițiile în care acestea ar putea, de exemplu, să propună un format inovator, respectând în același timp toate principiile, valorile și normele jocului care stau la baza acestui sport. Ele sunt, în definitiv, de natură să priveze spectatorii și telespectatorii de orice posibilitate de a li se propune să asiste la competițiile menționate sau să urmărească difuzarea acestora.
- 177 Pe de altă parte, în măsura în care normele de autorizare prealabilă a competițiilor internaționale de fotbal intercluburi sunt însoțite de norme referitoare la participarea cluburilor de fotbal profesionist și a jucătorilor la aceste competiții, precum și la sancțiunile pe care le poate determina această participare, trebuie să se adauge că acestea sunt, în mod evident, de natură să consolideze obiectul anticoncurențial care este inerent oricărui mecanism de autorizare prealabilă neînsoțit de limite, de obligații și de un control de natură să garanteze caracterul transparent, obiectiv, precis și nediscriminatoriu al acestuia. Astfel, ele consolidează bariera la intrare care rezultă dintr-un asemenea mecanism, împiedicând orice întreprindere organizatoare a unei competiții potențial concurente să recurgă în mod util la resursele disponibile pe piață, și anume la cluburi și la jucători, aceștia din urmă expunându-se, în cazul participării la o competiție care nu a primit autorizația prealabilă a FIFA și a UEFA, unor sancțiuni care, după cum s-a arătat la punctul 148 din prezenta hotărâre, nu sunt încadrate de niciun criteriu material și de nicio modalitate procedurală de natură să asigure caracterul transparent, obiectiv, precis, nediscriminatoriu și proporțional al acestora.
- 178 Pentru toate aceste motive, trebuie să se considere că, în cazul în care nu sunt încadrate de criterii materiale și de modalități procedurale de natură să garanteze caracterul transparent, obiectiv, precis, nediscriminatoriu și proporțional al acestora, precum cele menționate la punctul 151 din prezenta hotărâre, normele de autorizare prealabilă, de participare și de sancționare precum cele în discuție în litigiul principal prezintă, prin însăși natura lor, un grad suficient de nocivitate pentru concurență și au astfel ca obiect împiedicarea acesteia. Prin urmare, ele intră sub incidența interdicției prevăzute la articolul 101 alineatul (1) TFUE, fără a fi necesar să se examineze efectele actuale sau potențiale ale acestora.
- 179 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, trebuie să se răspundă la a doua întrebare că articolul 101 alineatul (1) TFUE trebuie interpretat în sensul că reprezintă o decizie a unei asocieri de întreprinderi ce are ca obiect împiedicarea concurenței faptul că asociațiile care sunt responsabile de fotbal la nivel mondial și european și care exercită în paralel diferite activități economice legate de organizarea de competiții au adoptat și pun în aplicare, în mod direct sau prin intermediul asociațiilor naționale de fotbal ce sunt membrele acestora, norme prin care

condiționează de autorizația lor prealabilă crearea, pe teritoriul Uniunii, a unei noi competiții de fotbal intercluburi de către o întreprindere terță și care controlează participarea cluburilor de fotbal profesionist și a jucătorilor la o astfel de competiție, în cazul nerespectării normelor respective existând riscul unor sancțiuni, fără ca aceste diferite competențe să fie încadrate de criteriile materiale, precum și de modalități procedurale de natură să asigure caracterul transparent, obiectiv, nediscriminatoriu și proporțional al acestora.

3. Cu privire la a treia întrebare, referitoare la interpretarea articolului 101 alineatul (1) și a articolului 102 TFUE în prezența unor comportamente care constau în amenințarea cu sancțiuni a cluburilor și a sportivilor care vor participa la competiții neautorizate

- 180 Prin intermediul celei de a treia întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 101 alineatul (1) și articolul 102 TFUE trebuie interpretate în sensul că reprezintă o decizie a unei asocieri de întreprinderi cu caracter anticoncurențial sau un abuz de poziție dominantă faptul că entități precum FIFA și UEFA anunță public că vor fi impuse sancțiuni oricărui club de fotbal profesionist și oricărui jucător care vor participa la o competiție de fotbal intercluburi ce nu a primit autorizația lor prealabilă, atunci când aceste sancțiuni nu sunt încadrate de criteriile materiale și nici de modalități procedurale de natură să asigure caracterul transparent, obiectiv, nediscriminatoriu și proporțional al acestora.
- 181 Având în vedere răspunsurile date la cele două întrebări precedente și în special considerațiile care figurează la punctele 148 și 177 din prezenta hotărâre, din care rezultă că un astfel de anunț public constituie punerea în aplicare a unor norme care contravin atât articolului 102 TFUE, cât și articolului 101 alineatul (1) TFUE și că, prin urmare, ele intră, de asemenea, sub incidența interdicțiilor prevăzute de aceste două dispoziții, nu este necesar să se răspundă în mod autonom la prezenta întrebare.

4. Cu privire la a cincea întrebare, referitoare la posibilitatea de a justifica norme referitoare la autorizarea prealabilă a competițiilor, precum și la participarea cluburilor și a sportivilor la aceste competiții

- 182 Prin intermediul celei de a cincea întrebări, care trebuie analizată anterior celei de a patra întrebări, în măsura în care ea se referă la aceleași norme ale FIFA și ale UEFA precum cele vizate de primele trei întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 101 alineatul (3) TFUE și jurisprudența Curții referitoare la articolul 102 TFUE trebuie interpretate în sensul că normele prin care asociațiile care sunt responsabile de fotbal la nivel mondial și european și care exercită în paralel diferite activități economice legate de organizarea de competiții condiționează de autorizația lor prealabilă crearea, pe teritoriul Uniunii, a unor competiții de fotbal intercluburi de către o întreprindere terță și controlează participarea cluburilor de fotbal profesionist și a jucătorilor la astfel de competiții, în cazul nerespectării normelor respective existând riscul unor sancțiuni, pot beneficia de o exceptare sau pot fi considerate justificate.

a) Cu privire la posibilitatea de a considera că anumite comportamente specifice nu intră sub incidența articolului 101 alineatul (1) TFUE și a articolului 102 TFUE

- 183 Reiese dintr-o jurisprudență consacrată a Curții că orice acord între întreprinderi sau orice decizie a unei asocieri de întreprinderi care limitează libertatea de acțiune a întreprinderilor părți la acest acord sau care sunt supuse respectării acestei decizii nu intră în mod necesar sub incidența interdicției prevăzute la articolul 101 alineatul (1) TFUE. Astfel, examinarea contextului economic și juridic în care se înscriu unele dintre aceste acorduri și unele dintre aceste decizii poate conduce la constatarea, în primul rând, că acestea se justifică prin urmărirea unuia sau mai multor obiective legitime de interes general lipsite, în sine, de caracter anticoncurențial, în al doilea rând, că mijloacele concrete la care se recurge pentru a urmări respectivele obiective sunt cu adevărat necesare în acest scop și, în al treilea rând, că, chiar dacă se dovedește că mijloacele menționate au ca efect inerent restrângerea sau denaturarea, cel puțin potențial, a concurenței, acest efect inerent nu depășește ceea ce este necesar, în special prin eliminarea oricărei concurențe. Această jurisprudență se poate aplica în special în prezența unor acorduri sau a unor decizii care iau forma unor norme adoptate de o asociație precum o asociație profesională sau o asociație sportivă, pentru a urmări anumite obiective de ordin etic sau deontologic și, în sens mai larg, pentru a încadra exercitarea unei activități profesionale, dacă asociația în cauză demonstrează că sunt îndeplinite condițiile care tocmai au fost amintite (a se vedea în acest sens Hotărârea din 19 februarie 2002, *Wouters și alții*, C-309/99, EU:C:2002:98, punctul 97, Hotărârea din 18 iulie 2006, *Meca-Medina și Majcen/Comisia*, C-519/04 P, EU:C:2006:492, punctele 42-48, precum și Hotărârea din 28 februarie 2013, *Ordem dos Técnicos Oficiais de Contas*, C-1/12, EU:C:2013:127, punctele 93, 96 și 97).
- 184 Mai precis, în domeniul sportului, Curtea a fost determinată să arate, având în vedere elementele aflate la dispoziția sa, că reglementarea antidopaj adoptată de Comitetul Internațional Olimpic (CIO) nu intră sub incidența interdicției prevăzute la articolul 101 alineatul (1) TFUE, deși limitează libertatea de acțiune a sportivilor și are ca efect inerent restrângerea concurenței potențiale dintre aceștia prin definirea unui prag dincolo de care prezența nandrolonului constituie dopaj, cu scopul de a menține desfășurarea loială, integră și obiectivă a competiției sportive, de a asigura egalitatea de șanse între sportivi, de a proteja sănătatea acestora, precum și de a asigura respectarea valorilor etice care se află în centrul sportului, printre care figurează meritul (a se vedea în acest sens Hotărârea din 18 iulie 2006, *Meca-Medina și Majcen/Comisia*, C-519/04 P, EU:C:2006:492, punctele 43-55).
- 185 În schimb, jurisprudența menționată la punctul 183 din prezenta hotărâre nu își găsește aplicarea în prezența unor comportamente care, independent de aspectul dacă provin sau nu provin de la o astfel de asociație și indiferent de obiectivele legitime de interes general care ar putea fi invocate pentru a le explica, încalcă prin însăși natura lor articolul 102 TFUE, așa cum reiese de altfel deja, în mod implicit, dar necesar, din jurisprudența Curții (a se vedea în acest sens Hotărârea din 1 iulie 2008, *MOTOE*, C-49/07, EU:C:2008:376, punctul 53).
- 186 Din moment ce, pe de o parte, nici lipsa intenției subiective de a împiedica, de a restrânge sau de a denatura concurența și nici urmărirea unor obiective eventual legitime nu sunt determinante în vederea aplicării articolului 101 alineatul (1) TFUE și, pe de altă parte, articolele 101 și 102 TFUE trebuie interpretate și aplicate în mod coerent, trebuie să se considere că nici jurisprudența menționată la punctul 183 din prezenta hotărâre nu își poate găsi aplicarea în cazul unor comportamente care, departe de a se limita să aibă ca „efect” inerent restrângerea, cel puțin potențial, a concurenței prin limitarea libertății de acțiune a anumitor întreprinderi, prezintă, în privința acestei concurențe, un grad de nocivitate care justifică să se considere că acestea au ca

însuși „obiect” împiedicarea, restrângerea sau denaturarea acesteia. Astfel, numai dacă se dovedește, la finalul examinării comportamentului care este în discuție într-un anumit caz, că acest comportament nu are ca obiect împiedicarea, restrângerea sau denaturarea concurenței, este necesar să se stabilească, în continuare, dacă acesta poate intra sub incidența jurisprudenței menționate (a se vedea în acest sens Hotărârea din 28 februarie 2013, Ordem dos Técnicos Oficiais de Contas, C-1/12, EU:C:2013:127, punctul 69, Hotărârea din 4 septembrie 2014, API și alții, C-184/13-C-187/13, C-194/13, C-195/13 și C-208/13, EU:C:2014:2147, punctul 49, precum și Hotărârea din 23 noiembrie 2017, CHEZ Elektro Bulgaria și FrontEx International, C-427/16 și C-428/16, EU:C:2017:890, punctele 51, 53, 56 și 57).

- 187 În ceea ce privește comportamentele având ca obiect împiedicarea, restrângerea sau denaturarea concurenței, acestora li se poate acorda beneficiul unei exceptări de la interdicția prevăzută la articolul 101 alineatul (1) TFUE numai în temeiul articolului 101 alineatul (3) TFUE și în măsura în care toate condițiile prevăzute de această dispoziție sunt respectate (a se vedea în acest sens Hotărârea din 20 noiembrie 2008, Beef Industry Development Society și Barry Brothers, C-209/07, EU:C:2008:643, punctul 21).
- 188 În speță, ținând seama de afirmațiile care figurează în decizia de trimitere și de răspunsurile date de Curte, având în vedere aceste afirmații, la primele trei întrebări adresate de instanța de trimitere, este necesar să se considere că jurisprudența amintită la punctul 183 din prezenta hotărâre nu își găsește aplicarea în prezența unor norme precum cele în discuție în litigiul principal.

b) Cu privire la exceptarea prevăzută la articolul 101 alineatul (3) TFUE

- 189 Din însuși modul de redactare a articolului 101 alineatul (3) TFUE rezultă că orice acord, orice decizie a unei asocieri de întreprinderi sau orice practică concertată care se dovedește contrară articolului 101 alineatul (1) TFUE, având în vedere obiectul sau efectul său anticoncurențial, poate beneficia de o exceptare dacă îndeplinește toate condițiile prevăzute în acest scop (a se vedea în acest sens Hotărârea din 11 iulie 1985, Remia și alții/Comisia, 42/84, EU:C:1985:327, punctul 38, precum și Hotărârea din 11 septembrie 2014, MasterCard și alții/Comisia, C-382/12 P, EU:C:2014:2201, punctul 230), observându-se că aceste condiții sunt mai stricte decât cele menționate la punctul 183 din prezenta hotărâre.
- 190 În conformitate cu articolul 101 alineatul (3) TFUE, beneficiul acestei exceptări, într-un anumit caz, este supus îndeplinirii a patru condiții cumulative. În primul rând, trebuie să se stabilească, cu un grad suficient de probabilitate (Hotărârea din 6 octombrie 2009, GlaxoSmithKline Services și alții/Comisia și alții, C-501/06 P, C-513/06 P, C-515/06 P și C-519/06 P, EU:C:2009:610, punctul 95), că acordul, decizia unei asocieri de întreprinderi sau practica concertată în cauză trebuie să permită realizarea unor creșteri în eficiență, contribuind fie la îmbunătățirea producției sau a distribuției produselor sau serviciilor în cauză, fie la promovarea progresului tehnic sau economic. În al doilea rând, trebuie să se stabilească, în aceeași măsură, că o parte echitabilă din profitul rezultat din aceste creșteri în eficiență este rezervată utilizatorilor. În al treilea rând, acordul, decizia sau practica în cauză nu trebuie să impună întreprinderilor participante restricții care nu sunt indispensabile pentru realizarea unor asemenea creșteri în eficiență. În al patrulea rând, acest acord, această decizie sau această practică nu trebuie să ofere întreprinderilor participante posibilitatea de a elimina orice concurență efectivă pentru o parte semnificativă a produselor sau a serviciilor în cauză.

- 191 Revine părții care se prevalează de o asemenea exceptare sarcina de a demonstra, prin argumente și prin elemente de probă convingătoare, că sunt îndeplinite toate condițiile necesare pentru a beneficia de aceasta (a se vedea în acest sens Hotărârea din 11 iulie 1985, Remia și alții/Comisia, 42/84, EU:C:1985:327, punctul 45, precum și Hotărârea din 6 octombrie 2009, GlaxoSmithKline Services și alții/Comisia și alții, C-501/06 P, C-513/06 P, C-515/06 P și C-519/06 P, EU:C:2009:610, punctul 82). În cazul în care aceste argumente și aceste elemente de probă sunt de natură să oblige cealaltă parte să le respingă în mod convingător, se poate concluziona, în lipsa unei astfel de respingeri, că sarcina probei care revine părții care se prevalează de articolul 101 alineatul (3) TFUE este îndeplinită (a se vedea în acest sens Hotărârea din 7 ianuarie 2004, Aalborg Portland și alții/Comisia, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P și C-219/00 P, EU:C:2004:6, punctul 79, precum și Hotărârea din 6 octombrie 2009, GlaxoSmithKline Services și alții/Comisia și alții, C-501/06 P, C-513/06 P, C-515/06 P și C-519/06 P, EU:C:2009:610, punctul 83).
- 192 În special, în ceea ce privește prima condiție amintită la punctul 190 din prezenta hotărâre, creșterile în eficiență a căror realizare trebuie să o permită acordul, decizia unei asocieri de întreprinderi sau practica concertată nu corespund oricărui avantaj pe care întreprinderile participante îl obțin în urma acestui acord, a acestei decizii sau a acestei practici în cadrul activității lor economice, ci numai avantajelor obiective semnificative a căror realizare o permite acordul menționat, decizia menționată sau practica menționată, luate în considerare în mod specific, pe sectorul/diferitele sectoare sau pe piața/diferitele piețe relevante. În plus, pentru ca această primă condiție să poată fi considerată îndeplinită, trebuie nu numai să se stabilească realitatea și întinderea acestor creșteri în eficiență, ci și să se demonstreze că acestea sunt de natură să compenseze inconveniente pentru concurență care rezultă din acordul, din decizia sau din practica în cauză (a se vedea în acest sens Hotărârea din 13 iulie 1966, Consten și Grundig/Comisia, 56/64 și 58/64, EU:C:1966:41, pagina 502, și Hotărârea din 11 septembrie 2014, MasterCard și alții/Comisia, C-382/12 P, EU:C:2014:2201, punctele 232, 234 și 236, precum și prin analogie Hotărârea din 27 martie 2012, Post Danmark, C-209/10, EU:C:2012:172, punctul 43).
- 193 În ceea ce privește a doua condiție amintită la punctul 190 din prezenta hotărâre, aceasta implică stabilirea faptului că creșterile în eficiență a căror realizare trebuie să o permită acordul, decizia unei asocieri de întreprinderi sau practica concertată în cauză au o incidență favorabilă asupra tuturor utilizatorilor, indiferent dacă este vorba despre profesioniști, consumatori intermediari sau consumatori finali, pe diferitele sectoare sau piețe relevante (a se vedea în acest sens Hotărârea din 23 noiembrie 2006, Asnef-Equifax și Administración del Estado, C-238/05, EU:C:2006:734, punctul 70, precum și Hotărârea din 11 septembrie 2014, MasterCard și alții/Comisia, C-382/12 P, EU:C:2014:2201, punctele 236 și 242).
- 194 Rezultă că, într-o situație precum cea în discuție în litigiul principal, în care comportamentul care încalcă articolul 101 alineatul (1) TFUE este anticoncurențial prin obiect, cu alte cuvinte prezintă un grad suficient de nocivitate pentru concurență și în care acesta este, pe de altă parte, de natură să afecteze diferite categorii de utilizatori sau de consumatori, trebuie să se stabilească dacă și, eventual, în ce măsură comportamentul menționat are, în pofida nocivității sale, o incidență favorabilă asupra fiecăreia dintre acestea.
- 195 Prin urmare, în cauza principală, va reveni instanței de trimitere sarcina de a aprecia dacă normele de autorizare prealabilă, de participare și de sancționare în discuție în litigiul principal sunt de natură să aibă o incidență favorabilă asupra diferitelor categorii de „utilizatori” care sunt, printre

- alte, asociațiile naționale de fotbal, cluburile profesioniste sau de amatori, jucătorii profesioniști sau amatori, jucătorii tineri, precum și, în sens mai larg, consumatorii, indiferent dacă sunt spectatori sau telespectatori.
- 196 Trebuie amintit totuși în această privință că, deși asemenea norme pot părea legitime, în principiu, întrucât contribuie la garantarea respectării principiilor, a valorilor și a normelor jocului care stau la baza fotbalului profesionist, în special a caracterului deschis și meritocratic al competițiilor în cauză, precum și la asigurarea unei anumite forme de redistribuire solidară în cadrul fotbalului, existența unor asemenea obiective, oricât de laudabile ar fi, nu scutește asociațiile care au adoptat aceste norme de obligația de a dovedi, în fața instanței de trimitere, că urmărirea obiectivelor menționate se traduce prin creșteri în eficiență reale și cuantificabile, pe de o parte, și că acestea compensează inconveniente care decurg din normele în discuție în litigiul principal din punctul de vedere al concurenței, pe de altă parte.
- 197 În ceea ce privește a treia condiție amintită la punctul 190 din prezenta hotărâre, referitoare la caracterul indispensabil sau necesar al comportamentului în cauză, aceasta implică aprecierea și compararea incidenței acestui comportament și, respectiv, a măsurilor alternative care pot fi avute în vedere în mod real, pentru a stabili dacă creșterile în eficiență preconizate ale comportamentului menționat pot fi realizate prin măsuri mai puțin restrictive pentru concurență. În schimb, aceasta nu poate conduce la o alegere, din punctul de vedere al oportunității, între un astfel de comportament și astfel de măsuri alternative în ipoteza în care acestea din urmă nu ar fi mai puțin restrictive pentru concurență.
- 198 În ceea ce privește a patra condiție amintită la punctul 190 din prezenta hotărâre, verificarea respectării sale, într-un anumit caz, implică efectuarea unei examinări a elementelor de natură cantitativă și calitativă ce caracterizează funcționarea concurenței în sectoarele sau pe piețele relevante, pentru a determina dacă acordul, decizia unei asocieri de întreprinderi sau practica concertată în cauză oferă întreprinderilor participante posibilitatea de a elimina orice concurență efectivă pentru o parte semnificativă a produselor sau a serviciilor în cauză. În special, în prezența unei decizii a unei asocieri de întreprinderi sau a unui acord la care au aderat în mod colectiv întreprinderi, cota de piață foarte mare deținută de acestea poate constitui, printre alte împrejurări relevante și în cadrul unei analize de ansamblu a acestora, un indicator al posibilității pe care această decizie sau acest acord o dă întreprinderilor participante, având în vedere conținutul și obiectul sau efectul său, de a elimina orice concurență efectivă, motiv care exclude în sine beneficiul exceptării prevăzute la articolul 101 alineatul (3) TFUE. O altă împrejurare poate ține de aspectul dacă o asemenea decizie sau un asemenea acord, deși elimină o formă de concurență efectivă sau un canal de acces la piață, permite sau nu menținerea altora (a se vedea în acest sens Hotărârea din 22 octombrie 1986, Metro/Comisia, 75/84, EU:C:1986:399, punctele 64, 65 și 88).
- 199 Pentru a stabili dacă această a patra condiție este respectată în speță, instanța de trimitere va trebui să ia în considerare, în primul rând, faptul că, astfel cum s-a arătat în special la punctele 174-179 din prezenta hotărâre, normele de autorizare prealabilă, de participare și de sancționare în discuție în litigiul principal nu sunt încadrate de criterii materiale și de modalități procedurale de natură să garanteze caracterul transparent, obiectiv, precis și nediscriminatoriu al acestora. Or, trebuie să se considere că o asemenea situație este de natură să permită entităților care au adoptat aceste norme să împiedice orice concurență pe piața organizării și a comercializării competițiilor de fotbal intercluburi pe teritoriul Uniunii.

200 Într-un mod mai general, examinarea diferitelor condiții menționate la punctul 190 din prezenta hotărâre poate necesita luarea în considerare a caracteristicilor și a particularităților sectorului/sectoarelor sau pieței/piețelor vizate prin acordul, prin decizia unei asocieri de întreprinderi sau prin practica concertată în cauză, dacă aceste caracteristici și particularități sunt decisive în ceea ce privește rezultatul acestei examinări (a se vedea în acest sens Hotărârea din 6 octombrie 2009, GlaxoSmithKline Services și alții/Comisia și alții, C-501/06 P, C-513/06 P, C-515/06 P și C-519/06 P, EU:C:2009:610, punctul 103, precum și Hotărârea din 11 septembrie 2014, MasterCard și alții/Comisia, C-382/12 P, EU:C:2014:2201, punctul 236).

c) Cu privire la justificarea obiectivă în raport cu articolul 102 TFUE

201 În concordanță cu prevederile articolului 101 alineatul (3) TFUE, din jurisprudența Curții referitoare la articolul 102 TFUE rezultă că o întreprindere care deține o poziție dominantă poate justifica comportamente susceptibile să intre sub incidența interdicției prevăzute la acest articol (Hotărârea din 27 martie 2012, Post Danmark, C-209/10, EU:C:2012:172, punctul 40, precum și Hotărârea din 12 mai 2022, Servizio Elettrico Nazionale și alții, C-377/20, EU:C:2022:379, punctul 46).

202 În special, o asemenea întreprindere poate demonstra, în acest scop, fie că comportamentul său este necesar în mod obiectiv, fie că efectul de excludere pe care îl generează poate fi contrabalansat sau chiar depășit de creșteri în eficiență care sunt deopotrivă în beneficiul consumatorilor (Hotărârea din 27 martie 2012, Post Danmark, C-209/10, EU:C:2012:172, punctul 41, precum și Hotărârea din 12 mai 2022, Servizio Elettrico Nazionale și alții, C-377/20, EU:C:2022:379, punctele 46 și 86).

203 În ceea ce privește primul aspect al acestei alternative, din cuprinsul punctului 147 din prezenta hotărâre rezultă că instituirea de către FIFA și UEFA a unor norme discreționare de autorizare prealabilă a competițiilor internaționale de fotbal intercluburi, de control al participării cluburilor și a jucătorilor la aceste competiții, precum și de sancționare nu poate fi considerată în niciun caz, ținând seama tocmai de acest caracter discreționar, ca fiind justificată în mod obiectiv de necesități de ordin tehnic sau comercial, spre deosebire de situația în care aceste norme ar fi încadrate de criterii materiale și de modalități procedurale care să îndeplinească cerințele de transparență, de claritate, de precizie, de neutralitate și de proporționalitate care se impun în acest domeniu. Prin urmare, este necesar să se considere că aceste norme, controale și sancțiuni au ca scop, din punct de vedere obiectiv, să rezerve respectivelor entități organizarea oricărei competiții de acest gen, cu riscul de a elimina orice concurență din partea unei întreprinderi terțe, astfel încât un asemenea comportament constituie un abuz de poziție dominantă interzis de articolul 102 TFUE și nejustificat de o necesitate obiectivă.

204 În ceea ce privește al doilea aspect al alternativei menționate, revine întreprinderii care deține o poziție dominantă sarcina de a demonstra, în primul rând, că comportamentul său poate permite realizarea unor creșteri în eficiență, dovedind realitatea și întinderea acestora, în al doilea rând, că astfel de creșteri în eficiență neutralizează efectele prejudiciabile probabile ale acestui comportament în ceea ce privește concurența și interesele consumatorilor pe piața/piețele relevante, în al treilea rând, că respectivul comportament este indispensabil pentru realizarea acestor creșteri în eficiență și, în al patrulea rând, că el nu elimină o concurență efectivă prin înlăturarea tuturor sau a majorității surselor existente de concurență actuală sau potențială (a se vedea în acest sens Hotărârea din 27 martie 2012, Post Danmark, C-209/10, EU:C:2012:172, punctul 42).

- 205 La fel ca în cazul exceptării prevăzute la articolul 101 alineatul (3) TFUE, această justificare impune ca întreprinderea care se prevalează de ea să demonstreze, prin argumente și prin elemente de probă convingătoare, că sunt îndeplinite toate condițiile necesare pentru a beneficia de aceasta.
- 206 În speță, va reveni instanței de trimitere sarcina de a se pronunța cu privire la aspectul dacă normele în discuție în litigiul principal îndeplinesc toate condițiile care permit să se considere că acestea sunt justificate în raport cu articolul 102 TFUE, după ce va fi oferit părților posibilitatea de a se achita de sarcina probei care le revine, astfel cum este amintită la punctul 191 din prezenta hotărâre.
- 207 În aceste condiții, trebuie să se observe, în ceea ce privește a patra dintre aceste condiții care sunt aplicabile atât în contextul articolului 101 alineatul (3) TFUE, cât și în cel al articolului 102 TFUE, că, ținând seama de natura acestor norme – care condiționează organizarea și comercializarea oricărei competiții de fotbal intercluburi pe teritoriul Uniunii de autorizația prealabilă a FIFA și a UEFA, fără ca această competență să fie însoțită de criterii materiale și de modalități procedurale adecvate – și de poziția dominantă, chiar monopolistă, care, astfel cum subliniază instanța de trimitere, este deținută de aceste două entități pe piața relevantă, trebuie să se considere că normele menționate oferă entităților respective posibilitatea de a împiedica orice concurență pe această piață, astfel cum se arată la punctul 199 din prezenta hotărâre.
- 208 În plus, trebuie amintit că nerespectarea uneia dintre cele patru condiții cumulative amintite la punctele 190 și 204 din prezenta hotărâre este suficientă pentru a exclude posibilitatea ca norme precum cele în discuție în litigiul principal să beneficieze de exceptarea prevăzută la articolul 101 alineatul (3) TFUE sau să fie considerate justificate în raport cu articolul 102 TFUE.
- 209 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, trebuie să se răspundă la a cincea întrebare că articolul 101 alineatul (3) și articolul 102 TFUE trebuie interpretate în sensul că normele prin care asociațiile care sunt responsabile de fotbal la nivel mondial și european și care exercită în paralel diferite activități economice legate de organizarea de competiții condiționează de autorizația lor prealabilă crearea, pe teritoriul Uniunii, a unor competiții de fotbal intercluburi de către o întreprindere terță și controlează participarea cluburilor de fotbal profesionist și a jucătorilor la astfel de competiții, în cazul nerespectării normelor respective existând riscul unor sancțiuni, pot să beneficieze de o exceptare de la aplicarea articolului 101 alineatul (1) TFUE sau să fie considerate justificate în raport cu articolul 102 TFUE numai dacă se demonstrează, prin argumente și prin elemente de probă convingătoare, că sunt îndeplinite toate condițiile necesare în acest scop.

5. Cu privire la a patra întrebare, referitoare la interpretarea articolelor 101 și 102 TFUE în prezența unor norme referitoare la drepturile legate de competițiile sportive

- 210 Prin intermediul celei de a patra întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolele 101 și 102 TFUE trebuie interpretate în sensul că se opun unor norme adoptate de asociații responsabile de fotbal la nivel mondial și european, ce exercită în paralel diferite activități economice legate de organizarea de competiții, și care, pe de o parte, desemnează aceste asociații ca fiind titularele originare ale tuturor drepturilor ce derivă din competițiile aflate sub „jurisdicția” lor, inclusiv a drepturilor legate de o competiție ce ar fi organizată de o întreprindere terță, și, pe de altă parte, atribuie asociațiilor menționate o competență exclusivă în materie de comercializare a acestor drepturi.

- 211 În această privință, trebuie să se arate că, în observațiile scrise și orale prezentate în fața Curții, FIFA și UEFA au susținut în mod insistent că normele de drept privat elvețian la care se referă instanța de trimitere – și în special articolul 67 alineatul 1, precum și articolul 68 alineatul 1 din Statutul FIFA – trebuie înțelese, în măsura în care vizează drepturile ce derivă din competițiile, din meciurile și din alte evenimente aflate sub „jurisdicția” FIFA și a UEFA, în sensul că nu sunt aplicabile ansamblului competițiilor care intră în raza teritorială și în competențele respective ale acestor două entități, ci numai competițiilor care, în cadrul acestuia, sunt organizate de entitățile menționate, cu excluderea celor care ar putea fi organizate de entități sau de întreprinderi terțe. Potrivit propriei interpretări a acestor norme, FIFA și UEFA nu ar putea pretinde astfel în niciun caz că sunt titulare ale drepturilor care derivă din competiții ce ar fi organizate de asemenea entități sau întreprinderi terțe.
- 212 În aceste condiții, deși observă, astfel cum a procedat reclamanta din litigiul principal în ședința de audiere a pledoariilor care a avut loc în fața Curții, că normele în discuție în litigiul principal ar putea fi înțelese într-un alt mod ținând seama de diferitele accepțiuni pe care le poate avea termenul „jurisdicție” și că aceste norme ar merita, prin urmare, să fie modificate pentru a elimina orice ambiguitate posibilă în această privință, Curtea va răspunde la prezenta întrebare luând în considerare ca premisă interpretarea menționată la punctul precedent, precum și ținând seama de legătura de complementaritate care unește normele în cauză cu normele de autorizare prealabilă, de participare și de sancționare ce fac obiectul întrebărilor precedente. În consecință, un astfel de răspuns nu aduce atingere celui care ar putea fi dat la întrebarea distinctă dacă articolele 101 și 102 TFUE se opun unor norme prin care o entitate precum FIFA s-ar desemna ea însăși sau ar desemna o entitate precum UEFA ca fiind titularele originare ale tuturor drepturilor ce derivă din competiții care, deși intră în raza lor teritorială și în competențele lor respective, ar fi organizate de entități sau de întreprinderi terțe.

a) Cu privire la deținerea drepturilor legate de competițiile sportive

- 213 În temeiul articolului 345 TFUE, Tratatul UE și FUE nu aduc atingere regimului proprietății în statele membre.
- 214 Rezultă că nu se poate considera că articolele 101 și 102 TFUE se opun, în însuși principiul lor, unor norme precum articolele 67 și 68 din Statutul FIFA, în măsura în care aceste norme desemnează entitatea menționată și UEFA ca fiind titularele originare ale tuturor drepturilor care derivă din competițiile de fotbal profesionist intercluburi pe care acestea le organizează pe teritoriul Uniunii, cu concursul indispensabil al cluburilor de fotbal profesionist și al jucătorilor care participă la aceste competiții.
- 215 Dimpotrivă, interpretarea articolelor 101 și 102 TFUE de către Curte și aplicarea acestor articole de către instanța de trimitere trebuie să pornească de la împrejurarea că regimul proprietății drepturilor cărora le sunt aplicabile astfel de norme poate varia de la un stat membru la altul și că, prin urmare, problema sensului care trebuie dat noțiunii de „deținere originară” la care se referă aceste norme trebuie examinată înainte de toate în raport cu dreptul aplicabil în materie de proprietate și de proprietate intelectuală, astfel cum au arătat în esență un mare număr de guverne care au intervenit în fața Curții. Astfel, unele dintre acestea au arătat că noțiunea menționată trebuie analizată, în ceea ce le privește și pentru a fi compatibilă cu dispozițiile dreptului lor intern aplicabil în materie de proprietate și de proprietate intelectuală, ca o „cesiune voluntară” sau ca o „cesiune forțată” de drepturi de către cluburile de fotbal profesionist către

asociațiile naționale de fotbal profesionist, la momentul afilierii lor la acestea, completată de o cesiune ulterioară a aceluiași drepturi către FIFA și către UEFA, la momentul aderării asociațiilor respective la acestea din urmă.

- 216 Prezenta cauză nu privește totuși această chestiune, a cărei examinare ar implica să se țină seama de asemenea de articolul 17 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, care constituie o normă de drept ce are ca obiect să confere drepturi particularilor consacrand dreptul de proprietate și dreptul de proprietate intelectuală, fără a acorda însă acestor drepturi un caracter absolut sau intangibil (a se vedea în acest sens Hotărârea din 29 iulie 2019, Spiegel Online, C-516/17, EU:C:2019:625, punctul 56), astfel cum a arătat deja Curtea în ceea ce privește drepturi care sunt în mod specific în discuție în speță (Hotărârea din 18 iulie 2013, FIFA/Comisia, C-204/11 P, EU:C:2013:477, punctul 110, și Hotărârea din 18 iulie 2013, UEFA/Comisia, C-201/11 P, EU:C:2013:519, punctul 102).

b) Cu privire la exploatarea drepturilor legate de competițiile sportive

- 217 În ceea ce privește chestiunea dacă articolul 101 alineatul (1) și articolul 102 TFUE se opun normelor la care se referă instanța de trimitere în măsura în care acestea nu privesc deținerea originară a drepturilor ce derivă din competițiile de fotbal profesionist intercluburi organizate de FIFA și de UEFA, ci exploatarea comercială a acestor drepturi, rezultă mai întâi din cuprinsul punctelor 115, 117, 118, 139 și 140 din prezenta hotărâre că astfel de norme pot fi considerate în paralel, pe de o parte, drept o „decizie a unei asocieri de întreprinderi” în sensul articolului 101 alineatul (1) TFUE și, pe de altă parte, drept un comportament care provine de la o „întreprindere” în „poziție dominantă” și care rezultă din exercitarea unei competențe de reglementare, prin urmare, dintr-un mijloc diferit de cele care guvernează concurența bazată pe merite între întreprinderi.
- 218 În continuare, articolul 101 alineatul (1) litera (b) și articolul 102 litera (b) TFUE interzic în mod expres deciziile asocierilor de întreprinderi și practicile abuzive care constau în împiedicarea sau restrângerea concurenței prin limitarea sau controlul, printre alți parametri ai concurenței, al producției și al comercializării, în dezavantajul consumatorilor.
- 219 Or, astfel cum au arătat printre altele unele dintre guvernele care au prezentat observații în fața Curții, precum și Comisia, însuși scopul normelor în discuție în litigiul principal este, astfel cum atestă examinarea conținutului lor, de a înlocui, în mod imperativ și complet, cu un mecanism de exploatare exclusivă și colectivă a tuturor drepturilor care derivă din competițiile de fotbal profesionist intercluburi organizate de FIFA și de UEFA, sub toate formele lor, orice alt mod de exploatare ce ar putea fi ales în mod liber, în lipsa acestor norme, de cluburile de fotbal profesionist care participă la meciurile organizate în cadrul acestor competiții, indiferent dacă acest mod de exploatare ar fi individual, bilateral sau chiar multilateral.
- 220 Astfel, norme precum cele prevăzute la articolele 67 și 68 din Statutul FIFA rezervă acestei asociații, în termeni clari și preciși, competența exclusivă de a stabili, prin regulament, condițiile de exploatare și de utilizare a acestor drepturi de către ea însăși sau de către un terț. În plus, acestea rezervă FIFA și UEFA competența exclusivă de a autoriza difuzarea meciurilor sau a evenimentelor, inclusiv a celor legate de competițiile de fotbal intercluburi, pe suporturi audiovizuale sau de altă natură, fără restricții de loc, de conținut, de dată sau de mijloace tehnice.

- 221 Pe de altă parte, aceste norme supun unor astfel de competențe, în termeni de asemenea univoci, toate drepturile menționate, indiferent dacă este vorba despre drepturi patrimoniale, despre drepturi de înregistrare, de reproducere și de difuzare audiovizuale, despre drepturi multimedia, despre drepturi de marketing și de promovare sau despre drepturi de proprietate intelectuală.
- 222 Astfel, normele menționate permit FIFA și UEFA să controleze în totalitate oferta de drepturi legate de competițiile intercluburi pe care le organizează și, în consecință, să împiedice orice concurență între cluburile de fotbal profesionist în ceea ce privește drepturile legate de meciurile la care participă acestea. Din dosarul de care dispune Curtea reiese că acest mod de funcționare concurențială a pieței nu este nicidecum teoretic, ci, dimpotrivă, este real și concret și că acesta a existat, de exemplu, până în anul 2015 în Spania, în ceea ce privește drepturile audiovizuale legate de competițiile organizate de asociația națională de fotbal în cauză.
- 223 În ceea ce privește, în sfârșit, contextul economic și juridic în care se înscriu normele în discuție în litigiul principal, trebuie să se arate, în primul rând, că diferitele drepturi derivate din competițiile de fotbal profesionist intercluburi constituie principala sursă de venituri care poate fi obținută din aceste competiții, în special de FIFA și de UEFA, în calitate de organizatoare ale acestora, precum și de cluburile de fotbal profesionist, fără participarea cărora competițiile respective nu ar putea avea loc. Prin urmare, aceste drepturi se află în centrul activității economice pe care o generează astfel de competiții, iar vânzarea lor este, așadar, intrinsec legată de organizarea lor.
- 224 În această măsură, monopolul pe care normele în discuție în litigiul principal îl conferă entității care le-a adoptat, și anume FIFA, precum și UEFA, în materie de exploatare și de comercializare a drepturilor, se combină cu controlul absolut de care dispun aceste entități asupra organizării și a comercializării competițiilor, datorită normelor care fac obiectul primelor trei întrebări ale instanței de trimitere, și consolidează importanța juridică, economică și practică a acestor norme.
- 225 În al doilea rând, independent de activitatea economică pe care o generează, drepturile în discuție în litigiul principal, privite ca atare, constituie un element esențial al sistemului de concurență nedenaturată pe care Tratatul UE și FUE urmăresc să îl instituie și să îl mențină, astfel cum a arătat deja Curtea cu privire la drepturile conferite de marcă ai căror titulari sunt cluburile de fotbal profesionist (a se vedea în acest sens Hotărârea din 12 noiembrie 2002, Arsenal Football Club, C-206/01, EU:C:2002:651, punctele 47 și 48). Astfel, acestea constituie drepturi, protejate din punct de vedere juridic și dotate cu o valoare economică proprie, de a exploata comercial sub diferite forme un produs sau un serviciu preexistent, în speță un meci sau o serie de meciuri în care un anumit club se înfruntă cu unul sau mai multe alte cluburi.
- 226 Prin urmare, este vorba despre un parametru al concurenței pe care normele în discuție în litigiul principal îl sustrag de la controlul cluburilor de fotbal profesionist ce participă la competițiile intercluburi organizate de FIFA și de UEFA.
- 227 În al treilea rând, spre deosebire de organizarea competițiilor de fotbal intercluburi propriu-zisă, care este o activitate economică de natură „orizontală” ce implică numai entitățile sau întreprinderile care sunt efectiv sau potențial organizatoare ale acestora, comercializarea diferitelor drepturi legate de aceste competiții este de natură „verticală” în măsura în care implică, la nivelul ofertei, aceleași entități sau întreprinderi și, la nivelul cererii, întreprinderi care doresc să cumpere aceste drepturi, fie pentru a le revinde organismelor de televiziune și altor furnizori de servicii media (comerț), fie pentru a difuza ele însele meciuri prin intermediul diferitelor rețele de comunicații electronice și al diferitelor suporturi, precum televiziunea liniară sau la cerere, radiofonia, internetul, echipamentele de telefonie mobilă și alte suporturi

emergente. În plus, acești diferiți difuzori sunt ei înșiși susceptibili să vândă spațiu sau timp unor întreprinderi care își desfășoară activitatea în alte sectoare economice, în scopuri de publicitate sau de sponsorizare, pentru a le permite acestora din urmă să își plaseze produsele sau serviciile în timpul difuzării competițiilor.

- 228 Prin urmare, normele precum cele în discuție în litigiul principal sunt, având în vedere conținutul lor, scopurile pe care urmăresc în mod obiectiv să le atingă în privința concurenței, precum și contextul economic și juridic în care se înscriu, de natură nu numai să împiedice orice concurență între cluburile de fotbal profesionist care sunt afiliate la asociațiile naționale de fotbal membre ale FIFA și ale UEFA, în cadrul comercializării diferitelor drepturi legate de meciurile la care participă acestea, ci și să afecteze funcționarea concurenței în detrimentul întreprinderilor terțe care operează pe o serie de piețe media situate în aval față de această comercializare, în defavoarea consumatorilor și al telespectatorilor.
- 229 În special, asemenea norme sunt susceptibile să permită celor două entități cărora le conferă un monopol în materie, sub forma unui control total al ofertei, să practice prețuri de vânzare excesive și, prin urmare, abuzive (a se vedea în acest sens Hotărârea din 14 februarie 1978, *United Brands și United Brands Continentaal/Comisia*, 27/76, EU:C:1978:22, punctul 250, precum și Hotărârea din 11 decembrie 2008, *Kanal 5 și TV 4*, C-52/07, EU:C:2008:703, punctele 28 și 29), în prezența cărora cumpărătorii actuali sau potențiali de drepturi nu au *a priori* decât o putere de negociere limitată, ținând seama de locul fundamental și esențial pe care îl ocupă competițiile și meciurile de fotbal profesionist intercluburi, ca produse cu putere de atracție susceptibile să atragă și să fidelizeze un public vast pe tot parcursul anului, în pachetul de programe și de emisiuni pe care difuzorii îl pot oferi clienților lor și, în general, telespectatorilor. În plus, prin obligarea tuturor cumpărătorilor actuali sau potențiali de drepturi să se aprovizioneze de la doi vânzători care propun, fiecare, o gamă de produse ce exclude orice ofertă alternativă și care beneficiază de o imagine, precum și de o reputație foarte puternice, acestea sunt susceptibile să îi determine pe acești cumpărători actuali sau potențiali să își uniformizeze comportamentul pe piață și oferta pentru propriii clienți și, prin urmare, să conducă la o reducere a alegerii și a inovării în detrimentul consumatorilor și al telespectatorilor.
- 230 Pentru toate aceste motive, se poate considera că normele precum cele în discuție în litigiul principal, în măsura în care înlocuiesc, în mod imperativ și complet, cu un mecanism de exploatare exclusivă a tuturor drepturilor care derivă din competițiile de fotbal profesionist intercluburi organizate de FIFA și de UEFA orice alt mod de exploatare ce ar putea fi ales în mod liber în lipsa lor, au „ca obiect” împiedicarea sau restrângerea concurenței pe diferitele piețe relevante, în sensul articolului 101 alineatul (1) TFUE, și reprezintă o „folosire în mod abuziv” a unei poziții dominante, în sensul articolului 102 TFUE, cu excepția cazului în care se stabilește caracterul justificat al acestora. Situația este aceeași cu atât mai mult atunci când asemenea norme se combină cu norme de autorizare prealabilă, de participare și de sancționare precum cele care fac obiectul întrebărilor precedente.

c) Cu privire la existența unei eventuale justificări

- 231 În ceea ce privește aspectul dacă astfel de norme pot îndeplini toate condițiile, amintite la punctele 190 și 204 din prezenta hotărâre, care trebuie îndeplinite pentru a putea beneficia de o excepție în temeiul articolului 101 alineatul (3) TFUE și pentru a putea fi considerate justificate în raport cu articolul 102 TFUE, trebuie să se arate că va reveni instanței de trimitere sarcina de a se pronunța cu privire la acest aspect, după ce va fi oferit părților din litigiul principal posibilitatea de a se achita de sarcina probei care le revine.

- 232 În aceste condiții, trebuie să se arate, în primul rând, că, în fața Curții, pârâtele din litigiul principal, mai multe guverne și Comisia au susținut că aceste norme permit realizarea unor creșteri în eficiență, întrucât contribuie la îmbunătățirea atât a producției, cât și a distribuției. Astfel, permițând cumpărătorilor actuali sau potențiali să negocieze cumpărarea drepturilor cu doi vânzători exclusivi, înaintea fiecăreia dintre competițiile internaționale sau europene organizate de aceștia din urmă, ele ar reduce în mod considerabil costurile tranzacției, precum și incertitudinea cu care s-ar confrunta aceștia dacă ar trebui să negocieze de la caz la caz cu cluburile participante, ale căror poziție și interese respective ar putea fi diferite în ceea ce privește comercializarea drepturilor menționate. În plus și mai ales, ele ar permite acestor cumpărători actuali sau potențiali să aibă acces, în condiții determinate și aplicate în mod coerent la nivel internațional sau european, la drepturi incomparabil mai atractive decât cele care le-ar putea fi oferite în comun de cluburile care participă la un anumit meci, ținând seama de faptul că aceste drepturi s-ar bucura de notorietatea FIFA sau a UEFA și ar privi, dacă nu în întregime una dintre competițiile organizate de acestea, cel puțin un lot semnificativ de meciuri programate în diferitele etape ale acestei competiții (meciuri de calificare, meciuri din grupe și finale).
- 233 Va reveni însă instanței de trimitere sarcina de a stabili, având în vedere argumentele și elementele de probă care urmează să fie prezentate de părțile din litigiul principal, întinderea acestor creșteri în eficiență și, în ipoteza în care realitatea și întinderea acestora ar fi dovedite, să se pronunțe cu privire la aspectul dacă astfel de creșteri în eficiență ar fi susceptibile să compenseze inconveniențele care rezultă din normele în discuție în litigiul principal din punctul de vedere al concurenței.
- 234 În al doilea rând, pârâtele din litigiul principal, mai multe guverne și Comisia au susținut că o parte echitabilă din profitul care pare să rezulte din creșterile în eficiență generate de normele în discuție în litigiul principal este rezervată utilizatorilor. Astfel, profitul obținut din vânzarea centralizată a diferitelor drepturi legate de competițiile de fotbal intercluburi organizate de FIFA și de UEFA ar fi afectat, într-o măsură semnificativă, unor finanțări sau unor proiecte destinate să asigure o anumită formă de redistribuire solidară în cadrul fotbalului, nu numai în beneficiul cluburilor de fotbal profesionist care participă la aceste competiții, ci și în beneficiul celor care nu participă la acestea, al cluburilor de amatori, al jucătorilor profesioniști, al fotbalului feminin, al jucătorilor tineri, precum și al altor categorii de actori ai fotbalului. De asemenea, îmbunătățirea producției și a distribuției pe care o determină vânzarea centralizată menționată și redistribuirea solidară a profitului pe care o permite aceasta ar aduce, în definitiv, beneficii suporterilor, consumatorilor care sunt telespectatorii și, în sens mai larg, tuturor cetățenilor Uniunii care practică fotbalul la nivel de amator.
- 235 La prima vedere, aceste argumente par convingătoare, ținând seama de caracteristicile esențiale ale competițiilor de fotbal intercluburi organizate la nivel mondial sau european. Astfel, buna funcționare, perenitatea și succesul acestora se întemeiază pe menținerea unui echilibru și pe păstrarea unei anumite egalități de șanse între cluburile de fotbal profesionist care participă la acestea, ținând seama de legătura de interdependență dintre acestea din urmă, după cum rezultă din cuprinsul punctului 143 din prezenta hotărâre. În plus, aceste competiții depind de cluburile de fotbal profesionist mai mici și de cluburile de fotbal de amatori care, deși nu participă la acestea, investesc la nivel local în recrutarea și în formarea tinerilor jucători talentați, dintre care unii vor deveni profesioniști și vor putea spera să se alăture unui club care participă la acestea (a se vedea în acest sens Hotărârea din 16 martie 2010, *Olympique Lyonnais*, C-325/08, EU:C:2010:143, punctele 41-45). În sfârșit, funcționarea solidară a fotbalului, cu condiția să fie reală, este de natură să consolideze funcția educativă și socială pe care o are în Uniune.

- 236 În aceste condiții, profitul pe care vânzarea centralizată a drepturilor referitoare la competițiile de fotbal intercluburi îl generează pentru fiecare categorie de utilizatori – incluzând nu numai cluburile profesioniste și de amatori, precum și ceilalți actori ai fotbalului, ci și spectatorii și telespectatorii – trebuie să fie stabilit în mod real și concret.
- 237 Prin urmare, va reveni, în definitiv, instanței de trimitere sarcina de a stabili, având în vedere elementele de probă, în special de ordin contabil și financiar, care urmează să fie prezentate de părțile din litigiul principal, în ce măsură argumentele în discuție, indiferent dacă se referă la solidaritatea „orizontală” dintre cluburile care participă la competițiile menționate sau la solidaritatea „verticală” cu diferiți alți actori ai fotbalului, se verifică în mod real în prezența normelor în discuție în litigiul principal.
- 238 În al treilea rând, va reveni de asemenea instanței de trimitere sarcina de a stabili, având în vedere elementele de probă care urmează să fie prezentate de părțile din litigiul principal, dacă normele în discuție în litigiul principal sunt indispensabile pentru a permite realizarea creșterilor în eficiență evocate anterior și pentru a asigura redistribuirea solidară a unei părți echitabile din profitul care decurge din acestea către toți utilizatorii, indiferent dacă este vorba despre actorii fotbalului profesionist sau de amatori ori despre spectatori sau telespectatori.
- 239 În ceea ce privește, în al patrulea rând, aspectul dacă normele în discuție permit menținerea unei concurențe efective pentru o parte semnificativă a produselor sau a serviciilor în cauză, trebuie să se observe că, deși elimină orice concurență la nivelul ofertei, aceste norme nu par în schimb, în sine, să elimine concurența la nivelul cererii. Astfel, deși sunt susceptibile să impună cumpărătorilor actuali sau potențiali să plătească un preț mai ridicat pentru a dobândi drepturi și, prin urmare, să reducă numărul cumpărătorilor care au capacitatea de a le achiziționa sau chiar să îi încurajeze să se grupeze, ele permit în schimb acestora din urmă să aibă acces la un produs mai atractiv atât din punctul de vedere al conținutului, cât și al imaginii, pentru care concurența este puternică ținând seama de locul important pe care îl ocupă în pachetul de programe sau de emisiuni ce poate fi oferit clienților și, în sens mai larg, telespectatorilor.
- 240 Cu toate acestea, realitatea și importanța concrete ale acestei concurențe nu pot fi apreciate de instanța de trimitere decât ținând seama de condițiile juridice și economice reale în care FIFA reglementează exploatarea și realizează comercializarea diferitelor drepturi (audiovizuale, multimedia, de marketing sau de altă natură) legate de competiții, în temeiul articolelor 67 și 68 din statutul său. În lipsa concurenței între vânzători și, prin urmare, „în ceea ce privește produsele”, concurența menționată poate fi asigurată, printre alte elemente, prin recurgerea la o procedură de licitație, de selecție sau de cerere de ofertă deschisă, transparentă și nediscriminatorie, care să conducă la o luare de decizie imparțială și care să permită astfel cumpărătorilor actuali sau potențiali să concureze efectiv și nenedenaturat „pentru produse”. Aceasta poate depinde, de asemenea, de durata pentru care sunt oferite aceste drepturi, de caracterul lor exclusiv sau neexclusiv, de întinderea lor geografică, de numărul de meciuri (loturi) și de tipul de meciuri (meciuri de calificare, meciuri din grupe sau meciuri eliminatorii) a căror difuzare o permit, precum și de toate celelalte condiții juridice, tehnice și financiare în care pot fi cumpărate drepturile respective. Dincolo de acești parametri juridici, concurența poate depinde și de numărul de cumpărători actuali sau potențiali, de pozițiile de piață ale fiecăruia și de legăturile care pot exista eventual atât între ei, cât și cu alți actori ai fotbalului, precum cluburi de fotbal profesionist, alte întreprinderi sau chiar FIFA și UEFA.

241 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, trebuie să se răspundă la a patra întrebare că articolele 101 și 102 TFUE trebuie interpretate în sensul că:

- nu se opun unor norme adoptate de asociații responsabile de fotbal la nivel mondial și european, care exercită în paralel diferite activități economice legate de organizarea de competiții, în măsura în care acestea desemnează asociațiile respective ca fiind titularele originare ale tuturor drepturilor ce derivă din competițiile aflate sub „jurisdicția” lor, atunci când aceste norme se aplică numai competițiilor organizate de asociațiile menționate, cu excluderea celor care ar putea fi organizate de entități sau de întreprinderi terțe;
- se opun unor astfel de norme în măsura în care acestea atribuie acelorși asociații o competență exclusivă în materie de comercializare a drepturilor în cauză, cu excepția cazului în care se demonstrează, prin argumente și prin elemente de probă convingătoare, că sunt îndeplinite toate condițiile necesare pentru ca normele menționate să poată beneficia, în temeiul articolului 101 alineatul (3) TFUE, de o exceptare de la aplicarea alineatului (1) al acestui articol și să poată fi considerate justificate în raport cu articolul 102 TFUE.

C. Cu privire la a șasea întrebare, referitoare la libertățile de circulație

242 Prin intermediul celei de a șasea întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolele 45, 49, 56 și 63 TFUE trebuie interpretate în sensul că se opun unor norme prin care asociațiile care sunt responsabile de fotbal la nivel mondial și european și care exercită în paralel diferite activități economice legate de organizarea de competiții condiționează de autorizația lor prealabilă crearea, pe teritoriul Uniunii, a unor competiții de fotbal intercluburi de către o întreprindere terță și controlează participarea cluburilor de fotbal profesionist și a jucătorilor la astfel de competiții, în cazul nerespectării normelor respective existând riscul unor sancțiuni, atunci când aceste norme nu sunt încadrate de criterii materiale și nici de modalități procedurale de natură să asigure caracterul transparent, obiectiv, nediscriminatoriu și proporțional al acestora.

1. Cu privire la identificarea libertății de circulație relevante

243 Atunci când o instanță națională solicită Curții să se pronunțe cu privire la interpretarea diferitelor dispoziții ale Tratatului FUE referitoare la libertățile de circulație, pentru a putea statua asupra unei măsuri care ține în același timp de mai multe dintre aceste libertăți, și atunci când se dovedește că, ținând seama de obiectul său, această măsură are legătură în mod preponderent cu una dintre libertățile menționate și în mod secundar cu celelalte, Curtea își limitează, în principiu, examinarea la libertatea vizată în mod principal (a se vedea în acest sens Hotărârea din 8 septembrie 2009, Liga Portuguesa de Futebol Profissional și Bwin International, C-42/07, EU:C:2009:519, punctul 47, precum și Hotărârea din 7 septembrie 2022, Cilevičs și alții, C-391/20, EU:C:2022:638, punctele 50 și 51).

244 În speță, instanța de trimitere solicită Curții să se pronunțe cu privire la interpretarea dispozițiilor Tratatului FUE referitoare la libertatea de circulație a lucrătorilor, la libertatea de stabilire, la libertatea de prestare a serviciilor și la libertatea de circulație a capitalurilor. Însă normele cu privire la care instanța menționată este chemată să se pronunțe în cadrul litigiului principal au ca obiect, în primul rând, să condiționeze de autorizația prealabilă a FIFA și a UEFA organizarea, precum și comercializarea oricărei noi competiții de fotbal intercluburi pe teritoriul Uniunii și, prin urmare, să facă dependentă de acordarea unei astfel de autorizații orice întreprindere care

dorește să exercite o asemenea activitate economică în orice stat membru. Deși este adevărat că aceste norme de autorizare prealabilă sunt însoțite de norme prin care se controlează participarea cluburilor de fotbal profesionist și a jucătorilor la competițiile respective, acestea din urmă pot fi considerate, pentru a răspunde la prezenta întrebare, ca fiind secundare în raport cu primele, în sensul că ele sunt accesorii în raport cu acestea.

245 Astfel, se poate considera că normele FIFA și ale UEFA în discuție în litigiul principal au legătură, în mod preponderent, cu libertatea de prestare a serviciilor, care acoperă toate prestările ce nu sunt oferite în mod stabil și continuu de la un sediu din statul membru de destinație (Hotărârea din 7 septembrie 2022, Cilevičs și alții, C-391/20, EU:C:2022:638, punctul 53).

246 În aceste condiții, Curtea își va limita examinarea la articolul 56 TFUE.

2. Cu privire la existența unui obstacol în calea libertății de prestare a serviciilor

247 Articolul 56 TFUE, care consacră libertatea de prestare a serviciilor atât în beneficiul prestatorilor, cât și al destinatarilor unor astfel de servicii, se opune oricărei măsuri, chiar aplicabile fără distincție, ce este de natură să împiedice exercitarea acestei libertăți interzicând, îngreunând sau făcând mai puțin atractivă activitatea acestor prestatori în alte state membre decât cele în care sunt stabiliți (a se vedea în acest sens Hotărârea din 8 septembrie 2009, Liga Portuguesa de Futebol Profissional și Bwin International, C-42/07, EU:C:2009:519, punctul 51, precum și Hotărârea din 3 martie 2020, Google Ireland, C-482/18, EU:C:2020:141, punctele 25 și 26).

248 În speță, situația este aceeași în ceea ce privește normele în discuție în litigiul principal. Astfel, în măsura în care aceste norme nu sunt, potrivit afirmațiilor instanței de trimitere, încadrate de criterii materiale și nici de modalități procedurale de natură să asigure caracterul transparent, obiectiv, nediscriminatoriu și proporțional al acestora, ele permit FIFA și UEFA să controleze în mod discreționar posibilitatea oricărei întreprinderi terțe de a organiza și de a comercializa competiții de fotbal intercluburi pe teritoriul Uniunii, posibilitatea oricărui club de fotbal profesionist de a participa la aceste competiții, precum și, în mod indirect, posibilitatea oricărei alte întreprinderi de a furniza servicii legate de organizarea sau de comercializarea competițiilor menționate, astfel cum a arătat în esență domnul avocat general la punctele 175 și 176 din concluzii.

249 Astfel, aceste norme sunt de natură nu numai să îngreuneze sau să facă mai puțin atractive diferitele activități economice în cauză, ci și să le împiedice, limitând accesul oricărui nou operator la acestea (a se vedea prin analogie Hotărârea din 10 martie 2009, Hartlauer, C-169/07, EU:C:2009:141, punctul 34, precum și Hotărârea din 8 iunie 2023, Prestige and Limousine, C-50/21, EU:C:2023:448, punctul 62).

250 Rezultă că normele menționate constituie un obstacol în calea libertății de prestare a serviciilor consacrate la articolul 56 TFUE.

3. Cu privire la existența unei eventuale justificări

251 Pot fi admise măsuri de origine nestatală, chiar dacă acestea împiedică o libertate de circulație consacrată de Tratatul FUE, dacă se stabilește, în primul rând, că adoptarea lor este justificată de un obiectiv legitim de interes general, de altă natură decât pur economică, și, în al doilea rând, că acestea respectă principiul proporționalității, ceea ce presupune ca ele să fie apte să garanteze

realizarea acestui obiectiv și să nu depășească ceea ce este necesar pentru atingerea acestuia (a se vedea în acest sens Hotărârea din 15 decembrie 1995, *Bosman*, C-415/93, EU:C:1995:463, punctul 104, precum și Hotărârea din 13 iunie 2019, *TopFit și Biffi*, C-22/18, EU:C:2019:497, punctul 48). În ceea ce privește în special condiția referitoare la capacitatea unor astfel de măsuri, trebuie amintit că acestea pot fi considerate ca fiind de natură să garanteze realizarea obiectivului invocat numai în cazul în care răspund cu adevărat preocupării de a atinge obiectivul respectiv într-un mod coerent și sistematic [a se vedea în acest sens Hotărârea din 8 septembrie 2009, *Liga Portuguesa de Futebol Profissional și Bwin International*, C-42/07, EU:C:2009:519, punctul 61, precum și Hotărârea din 6 octombrie 2020, *Comisia/Ungaria (Învățământ superior)*, C-66/18, EU:C:2020:792, punctul 178].

- 252 La fel ca în prezența măsurilor de origine statală, revine autorului măsurilor de origine nestatală în cauză sarcina de a demonstra că aceste două condiții cumulative sunt respectate [a se vedea prin analogie Hotărârea din 21 ianuarie 2016, *Comisia/Cipru*, C-515/14, EU:C:2016:30, punctul 54, și Hotărârea din 18 iunie 2020, *Comisia/Ungaria (Transparență asociativă)*, C-78/18, EU:C:2020:476, punctul 77].
- 253 În speță, având în vedere elementele menționate la punctele 142-144 și 196 din prezenta hotărâre, trebuie să se considere că adoptarea unor norme referitoare la autorizarea prealabilă a competițiilor de fotbal intercluburi și la participarea cluburilor de fotbal profesionist, precum și a jucătorilor la aceste competiții poate fi justificată, în însuși principiul său, de obiective de interes general care constau în a se asigura, anterior organizării unor astfel de competiții, faptul că acestea vor fi organizate cu respectarea principiilor, a valorilor și a regulilor jocului ce stau la baza fotbalului profesionist, în special a valorilor de deschidere, de merit și de solidaritate, dar și că aceste competiții se vor integra, în mod omogen din punct de vedere material și coordonat din punct de vedere temporal, în „sistemul organizat” al competițiilor naționale, europene și internaționale care caracterizează acest sport.
- 254 Însă, obiectivele menționate nu pot justifica adoptarea unor asemenea norme atunci când acestea nu sunt însoțite de criterii materiale și de modalități procedurale de natură să asigure caracterul lor transparent, obiectiv, precis și nediscriminatoriu, astfel cum rezultă din cuprinsul punctelor 147, 175, 176 și 199 din prezenta hotărâre.
- 255 Astfel, pentru ca un regim de autorizare prealabilă de tipul celui pe care îl instituie aceste norme să poată fi considerat justificat, acesta trebuie, în orice caz, să fie întemeiat pe criterii obiective, nediscriminatorii și cunoscute în prealabil, astfel încât să limiteze exercitarea puterii de apreciere pe care o conferă organismului abilitat să acorde sau să refuze această autorizare prealabilă, precum și să se evite ca această putere să fie utilizată în mod arbitrar (a se vedea în acest sens Hotărârea din 22 ianuarie 2002, *Canal Satélite Digital*, C-390/99, EU:C:2002:34, punctul 35, precum și Hotărârea din 13 iunie 2019, *TopFit și Biffi*, C-22/18, EU:C:2019:497, punctul 65).
- 256 În speță, având în vedere afirmațiile instanței de trimitere amintite la punctul 248 din prezenta hotărâre, normele în discuție în litigiul principal nu par să poată fi considerate justificate de un obiectiv legitim de interes general.
- 257 Ținând seama de ansamblul considerațiilor care precedă, trebuie să se răspundă la a șasea întrebare că articolul 56 TFUE trebuie interpretat în sensul că se opune unor norme prin care asociațiile ce sunt responsabile de fotbal la nivel mondial și european și care exercită în paralel diferite activități economice legate de organizarea de competiții condiționează de autorizația lor prealabilă crearea, pe teritoriul Uniunii, a unor competiții de fotbal intercluburi de către o

întreprindere terță și controlează participarea cluburilor de fotbal profesionist și a jucătorilor la astfel de competiții, în cazul nerespectării normelor respective existând riscul unor sancțiuni, atunci când aceste norme nu sunt încadrate de criterii materiale și nici de modalități procedurale de natură să asigure caracterul transparent, obiectiv, nediscriminatoriu și proporțional al acestora.

Cu privire la cheltuielile de judecată

258 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Marea Cameră) declară:

- 1) **Articolul 102 TFUE trebuie interpretat în sensul că reprezintă un abuz de poziție dominantă faptul că asociațiile care sunt responsabile de fotbal la nivel mondial și european și care exercită în paralel diferite activități economice legate de organizarea de competiții au adoptat și pun în aplicare norme prin care condiționează de autorizația lor prealabilă crearea, pe teritoriul Uniunii, a unei noi competiții de fotbal intercluburi de către o întreprindere terță și prin care controlează participarea cluburilor de fotbal profesionist și a jucătorilor la o astfel de competiție, în cazul nerespectării normelor respective existând riscul unor sancțiuni, fără ca aceste diferite competențe să fie încadrate de criterii materiale, precum și de modalități procedurale de natură să asigure caracterul transparent, obiectiv, nediscriminatoriu și proporțional al acestora.**
- 2) **Articolul 101 alineatul (1) TFUE trebuie interpretat în sensul că reprezintă o decizie a unei asocieri de întreprinderi ce are ca obiect împiedicarea concurenței faptul că asociațiile care sunt responsabile de fotbal la nivel mondial și european și care exercită în paralel diferite activități economice legate de organizarea de competiții au adoptat și pun în aplicare, în mod direct sau prin intermediul asociațiilor naționale de fotbal ce sunt membrele acestora, norme prin care condiționează de autorizația lor prealabilă crearea, pe teritoriul Uniunii, a unei noi competiții de fotbal intercluburi de către o întreprindere terță și care controlează participarea cluburilor de fotbal profesionist și a jucătorilor la o astfel de competiție, în cazul nerespectării normelor respective existând riscul unor sancțiuni, fără ca aceste diferite competențe să fie încadrate de criterii materiale, precum și de modalități procedurale de natură să asigure caracterul transparent, obiectiv, nediscriminatoriu și proporțional al acestora.**
- 3) **Articolul 101 alineatul (3) și articolul 102 TFUE trebuie interpretate în sensul că normele prin care asociațiile ce sunt responsabile de fotbal la nivel mondial și european și care exercită în paralel diferite activități economice legate de organizarea de competiții condiționează de autorizația lor prealabilă crearea, pe teritoriul Uniunii, a unor competiții de fotbal intercluburi de către o întreprindere terță și controlează participarea cluburilor de fotbal profesionist și a jucătorilor la astfel de competiții, în cazul nerespectării normelor respective existând riscul unor sancțiuni, pot să beneficieze de o exceptare de la aplicarea articolului 101 alineatul (1) TFUE sau să fie considerate justificate în raport cu articolul 102 TFUE numai dacă se demonstrează, prin argumente și prin elemente de probă convingătoare, că sunt îndeplinite toate condițiile necesare în acest scop.**

4) Articolele 101 și 102 TFUE trebuie interpretate în sensul că

- nu se opun unor norme adoptate de asociații responsabile de fotbal la nivel mondial și european, care exercită în paralel diferite activități economice legate de organizarea de competiții, în măsura în care acestea desemnează asociațiile respective ca fiind titularele originare ale tuturor drepturilor ce derivă din competițiile aflate sub „jurisdicția” lor, atunci când aceste norme se aplică numai competițiilor organizate de asociațiile menționate, cu excluderea celor care ar putea fi organizate de entități sau de întreprinderi terțe;
- se opun unor astfel de norme în măsura în care acestea atribuie aceluiași asociații o competență exclusivă în materie de comercializare a drepturilor în cauză, cu excepția cazului în care se demonstrează, prin argumente și prin elemente de probă convingătoare, că sunt îndeplinite toate condițiile necesare pentru ca normele menționate să poată beneficia, în temeiul articolului 101 alineatul (3) TFUE, de o exceptare de la aplicarea alineatului (1) al acestui articol și să poată fi considerate justificate în raport cu articolul 102 TFUE.

5) Articolul 56 TFUE trebuie interpretat în sensul că se opune unor norme prin care asociațiile care sunt responsabile de fotbal la nivel mondial și european și care exercită în paralel diferite activități economice legate de organizarea de competiții condiționează de autorizația lor prealabilă crearea, pe teritoriul Uniunii, a unor competiții de fotbal intercluburi de către o întreprindere terță și controlează participarea cluburilor de fotbal profesionist și a jucătorilor la astfel de competiții, în cazul nerespectării normelor respective existând riscul unor sancțiuni, atunci când aceste norme nu sunt încadrate de criterii materiale și nici de modalități procedurale de natură să asigure caracterul transparent, obiectiv, nediscriminatoriu și proporțional al acestora.

Semnături